

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
«ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ 2013»**

ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Ι:
«ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΟΛΕΩΝ»

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:
ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ**

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το 2013, η πόλη του Βόλου, μαζί με τη Λάρισα, θα κληθεί να διοργανώσει του Μεσογειακούς Αγώνες. Οι απαιτήσεις ενός εγχειρήματος αυτού του μεγέθους είναι μεγάλες, και ανταγωνίζονται επάξια τις προσδοκίες όλων των εμπλεκόμενων φορέων για θετικά αποτελέσματα στην πόλη. Η βιβλιογραφία, ωστόσο, έχει να επιδείξει τόσο επιτυχημένα όσο και αποτυχημένα παραδείγματα πόλεων, οι οποίες φιλοξένησαν κατά το παρελθόν μεγάλες διοργανώσεις. Με τη βοήθεια της συσσωρευμένης αυτής εμπειρίας, είναι δυνατό να εντοπιστούν τόσο τα θετικά όσο και τα αρνητικά στοιχεία του σχεδιασμού, προς χρήση από τις μελλοντικές διοργανώτριες πόλεις. Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών του στρατηγικού σχεδιασμού της πόλης του Βόλου για τους Αγώνες του 2013, μέσα από τη διερεύνηση των επιπτώσεων, ιδιαίτερα των χωρικών, των μεγάλων διοργανώσεων στις πόλεις που τις φιλοξένησαν, και τον εντοπισμό τόσο των θετικών στοιχείων, τα οποία ενίσχυσαν τελικά την εικόνα τους, όσο και των αρνητικών, τα οποία πρέπει να αποφευχθούν.

Λέξεις-κλειδιά: Παγκόσμιες Διοργανώσεις, Αστική Ανανέωση, Ολυμπιακοί Αγώνες, Παγκόσμιες Εκθέσεις, Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, Μεσογειακοί Αγώνες

ABSTRACT

In 2013, the city of Volos, along with the city of Larissa, is going to host the Mediterranean Games. The demands of such an event are enormous, matched only by the expectations of all the parties involved for positive results to the city. The literature, however, has shown both successes and failures, regarding cities that have hosted mega events in the past. With the help of this accumulated experience, it is possible to determine both the positive and negative elements of planning, to be used by future host cities. In the context of the present study, an attempt is made to shape the guidelines of the city's strategic planning for the Games, through the examination of the impacts (esp. the spatial ones) of mega events on host cities and the detection of both positive elements, which boosted their image, and negative elements, which must be avoided.

Keywords: Mega Events, Urban Regeneration, Olympic Games, World's Fairs – EXPOs, European Capitals of Culture, Mediterranean Games

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ABSTRACT.....	1
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ.....	5
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	9
2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	9
2.2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ.....	13
2.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ.....	14
2.4. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	17
2.5. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	19
2.5.1. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ.....	19
2.5.2. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ (EXPOS).....	22
2.5.3. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (ΠΠΕ).....	24
2.6. ΕΙΚΟΝΕΣ 2 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	30
3. ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΟΛΕΩΝ.....	32
3.1. ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ – ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ 1992.....	32
3.1.1. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	33
3.1.2. ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	34
3.1.2.1. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΤΖΟΥΚ:.....	34
3.1.2.2. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ PARC DE MAR.....	35
3.1.2.3. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ DIAGONAL.....	36
3.1.2.4. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ VALL D'HEBRON.....	37
3.1.3. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ (VILLA OLÍMPICA).....	37
3.1.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ.....	38
3.2. ΛΙΣΣΑΒΟΝΑ – ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ (EXPO) 1998.....	41
3.2.1. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	41

3.2.1.1. ΤΟ ΘΕΜΑ – ‘ΟΙ ΩΚΕΑΝΟΙ: ΜΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ’	43
3.2.1.2. ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ.....	44
3.2.1.3. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ	45
3.2.2. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ – ΠΑΡΚΟ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ	47
3.2.2.1. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	48
3.2.2.2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ.....	49
3.3. ΓΛΑΣΚΟΒΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1990	49
3.3.1. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΑΣΤΙΚΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ	50
3.3.2. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ.....	51
3.4. ΕΙΚΟΝΕΣ 3 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	54
4. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ	58
4.1. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ: Ο ΘΕΣΜΟΣ (ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ)	58
4.2. Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ ΚΑΙ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΟΥ 2004	60
4.3. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ 2013: ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ & ΝΕΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	64
4.3.1. ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	64
4.3.2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΝΩΝ	68
4.3.3. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.....	69
4.3.4. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ.....	70
4.4. ΕΙΚΟΝΕΣ 4 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	72
5. ΠΡΟΤΑΣΗ	73
5.1. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ.....	73
5.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	74
5.2.1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	75
5.2.2. ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΜΕΤΩΠΟ	76
5.2.3. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ.....	77
5.2.4. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	78
5.3. ΕΙΚΟΝΕΣ 5 ^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	81
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΧΑΡΤΗΣ ΒΟΛΟΥ	89

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ολυμπιακές Πόλεις και ‘παραγόμενες τελικές εικόνες’ (1956-2004)	21
Πίνακας 2: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης (1985-2012)	27
Πίνακας 3: Χώρες που συμμετέχουν στους Μεσογειακούς Αγώνες	59
Πίνακας 4: Οι Μεσογειακοί Αγώνες σε αριθμούς ανά διοργάνωση.....	60
Πίνακας 5: Ολυμπιακές παρεμβάσεις στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Βόλου και στο Ν. Μαγνησίας.....	61
Πίνακας 6: Χώροι διεξαγωγής αθλημάτων Μεσογειακών Αγώνων 2013 (υπάρχοντες* – προβλεπόμενοι)	65
Πίνακας 7: Οργανωτική Επιτροπή Μεσογειακών Αγώνων 2013.....	70
Πίνακας 8: Πολεοδομικός Προγραμματισμός για το Βόλο ενόψει των Μεσογειακών Αγώνων 2013.	80

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Προσδιορισμός της έννοιας και του χαρακτήρα της διοργάνωσης	11
Διάγραμμα 2: Διαδικασία Σχεδιασμού Γεγονότος που λαμβάνει χώρα μία φορά	15

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Ο Πύργος του Άιφελ – Παρίσι.....	30
Εικόνα 2: Το Atomium – Βρυξέλλες	30
Εικόνα 3: Το Space Needle – Σηάτλ.....	30
Εικόνα 4: Το Aquarium – Λισσαβόνα	30
Εικόνα 5: Το Kunsthaus – Γκρατς	31
Εικόνα 6: Το Casa da Música – Πόρτο	31
Εικόνα 7: Το Concertgebouw – Μπριζ	31
Εικόνα 8: Ολυμπιακός Δακτύλιος Montjuic.....	54
Εικόνα 9: Ολυμπιακό Στάδιο Montjuic.....	54
Εικόνα 10: Παλάτι Sant Jordi	54
Εικόνα 11: Το Εθνικό Ινστιτούτο Φυσικής Αγωγής Καταλονίας (INEFC).....	54
Εικόνα 12: Το Ολυμπιακό Λιμάνι.....	55
Εικόνα 13: Το Στάδιο Camp Nou	55
Εικόνα 14: Το Ολυμπιακό Χωριό – Ξενοδοχείο Arts και Πύργος Marfres	55

Εικόνα 15: Το Ολυμπιακό Χωριό – Γλυπτό ψάρι	55
Εικόνες 16-17: Παγκόσμιο Φόρουμ των Πολιτισμών – 2004.....	55
Εικόνα 18: Χάρτης EXPO '98	56
Εικόνα 19:Εμπορικό Κέντρο Vasco da Gama	56
Εικόνα 20: Σιδηροδρομικός Σταθμός Oriente	56
Εικόνα 21: Ο Πύργος Vasco da Gama	56
Εικόνα 22: Το Περίπτερο του Ατλαντικού.....	56
Εικόνα 23: Οι Στοές McLellan	57
Εικόνα 24: Η Βασιλική Αίθουσα Συναυλιών	57
Εικόνα 25: Το Scotland Street School.....	57
Εικόνα 26: Πανθεσσαλικό Στάδιο	72
Εικόνα 27: Κεντρική παράκτια ζώνη	72
Εικόνα 28: Αρχαιολογικό Μουσείο	72
Εικόνα 29: Πάρκο Πεδίου Άρεως.....	72
Εικόνα 30: Συγκρότημα Πρώην Πλινθοκεραμοποιείου Τσαλαπάτα	81
Εικόνα 31: Πρώην Κυλινδρόμυλοι Λούλη.....	81
Εικόνα 32: Πρώην Καπναποθήκη Παπάντου.....	81

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

ΒΙΕ.....	Bureau International des Expositions - Διεθνές Γραφείο Εκθέσεων
ΓΓ.....	Γενικός Γραμματέας
ΓΓΑ.....	Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
ΔΕΜΑ.....	Διεθνής Επιτροπή Μεσογειακών Αγώνων
ΔΟΕ.....	Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή
ΕΕ.....	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΕ.....	Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή
ΕΟΚ.....	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΡΤ.....	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
ΙΜΠ.....	Ινστιτούτο Μεσογειακού Πολιτισμού
ΙΝΕFC.....	Instituto Nacional de Educación Física de Cataluña - Εθνικό Ινστιτούτο Φυσικής Αγωγής Καταλονίας
ΟΕ.....	Οργανωτική Επιτροπή
ΠΠΕ.....	Πολιτιστική (-ές) Πρωτεύουσα (-ες) της Ευρώπης
ΠΣ.....	Πολεοδομικό Συγκρότημα
ΤΕΕ.....	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πλαίσιο του εθνικού και διεθνούς ανταγωνισμού των πόλεων για περισσότερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερο μερίδιο στις κρατικές επιχορηγήσεις, έχει αναδυθεί μια νέα και πιθανώς υψηλού κινδύνου στρατηγική για την ώθηση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Η εν λόγω στρατηγική των μεγάλων διοργανώσεων περιλαμβάνει την αναζήτηση μιας διοργάνωσης υψηλού κύρους ως κίνητρο και δικαιολογία για την τοπική ανάπτυξη. Πέρα από απλά συμβολική, η επιθυμία για δημιουργία μιας εικόνας παγκοσμίων διαστάσεων αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία για την στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης της πόλης. (Andranovich et al., 2001: 113-114)

Η παραπάνω τοποθέτηση των Andranovich et al. φαίνεται επίκαιρη στην περίπτωση του Βόλου, δεδομένου ότι το 2013 θα κληθεί, από κοινού με τη Λάρισα, να διοργανώσει τους Μεσογειακούς Αγώνες. Η διοργάνωση αποτελεί ακόμη μία ευκαιρία για την πόλη, μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 και τη φιλοξενία των προκριματικών του ποδοσφαίρου, να αντιμετωπίσει τα προβλήματά της, να αναμορφώσει το αστικό περιβάλλον της, να ενισχύσει και να αναδείξει την εικόνα της διεθνώς. Ως βιομηχανική πόλη, η οποία έχασε σημαντικό μέρος της δευτερογενούς παραγωγικής της βάσης τις τελευταίες δεκαετίες και υφίσταται μέχρι σήμερα τις επιπτώσεις της οικονομικής αναδιάρθρωσης, οφείλει να δημιουργήσει εκείνες τις αστικές συνθήκες που θα ενισχύσουν την ανάπτυξη και την ελκυστικότητά της. Στην προσπάθειά της αυτή, πρέπει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που δημιούργησε η διαδικασία της αποβιομηχάνισης, βασιζόμενη στα δυνατά της σημεία και στις ευκαιρίες που της παρουσιάζονται, μέσω και των διοργανώσεων αυτών.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάδειξη εκείνων των στοιχείων σχεδιασμού, τα οποία θα μπορέσουν να επιφέρουν τις θετικές επιπτώσεις που η πόλη αναμένει από τη διοργάνωση των Μεσογειακών του 2013. Διερευνώντας τις χωρικές επιπτώσεις των μεγάλων διοργανώσεων στις πόλεις και αντλώντας στοιχεία από παραδείγματα άλλων πόλεων, οι οποίες εκμεταλλεύτηκαν τη φιλοξενία των διοργανώσεων με στόχο την αστική τους αναμόρφωση, γίνεται μια προσπάθεια εστίασης στα βασικότερα ζητήματα του σχεδιασμού τους, τα οποία πρέπει να έχουν υπόψη τους οι εμπλεκόμενοι φορείς. Ειδικότερα, διερευνώνται τρεις χαρακτηριστικοί τύποι διεθνών διοργανώσεων: Ολυμπιακοί Αγώνες (αθλητισμός), Παγκόσμιες Εκθέσεις – EXPOs (επιχειρηματικότητα) και Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης – ΠΠΕ (πολιτισμός). Επίσης, παρατίθενται τρία παραδείγματα πόλεων (Βαρκελώνη –

Ολυμπιακοί Αγώνες 1992, Λισσαβόνα – EXPO 1998, Γλασκόβη – ΠΠΕ 1990) και διερευνάται η αλληλεπίδραση μεταξύ πόλης και διοργάνωσης, δηλαδή αφενός ο τρόπος με τον οποίο κάθε πόλη χρησιμοποίησε τη διοργάνωση αφετέρου οι χωρικές επιπτώσεις της διοργάνωσης στην πόλη. Τελικός στόχος της εργασίας είναι να εκμεταλλευτεί τη μεγάλη εμπειρία που υπάρχει συσσωρευμένη στη βιβλιογραφία σήμερα σχετικά με τις μεγάλες διοργανώσεις και τις επιπτώσεις τους στις πόλεις, να επαναλάβει τα θετικά στοιχεία του σχεδιασμού, τα οποία ενίσχυσαν τελικά την εικόνα των πόλεων, και να επιστημονοί τα αρνητικά σημεία του, ως παραδείγματα προς αποφυγή.

Η διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε 4 βασικά κεφάλαια:

- Στο 2^ο κεφάλαιο επιχειρείται η προσέγγιση του ορισμού των παγκόσμιων διοργανώσεων, ενώ αναζητούνται οι επιπτώσεις τους γενικότερα στις πόλεις που τις φιλοξενούν. Επιπλέον, διερευνάται η σύνδεση μεταξύ παγκόσμιων διοργανώσεων, στρατηγικού σχεδιασμού και αστικής ανανέωσης, ενώ επισημαίνονται ορισμένα σημαντικά ζητήματα σχετικά με το σχεδιασμό των διοργανώσεων. Τέλος, γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά των σημαντικότερων τύπων παγκόσμιων διοργανώσεων.
- Στο 3^ο κεφάλαιο παρατίθενται τα παραδείγματα των πόλεων οι οποίες, εμφανίζοντας διαφορετικά επίπεδα επιτυχίας η καθεμία, χρησιμοποίησαν τις διοργανώσεις με στόχο την αστική αναμόρφωση περιοχών τους σε παρακμή, την επίλυση σημαντικών προβλημάτων τους και την ενίσχυση της εικόνας τους, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Στο 4^ο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στην περίπτωση της διοργάνωσης των Μεσογειακών Αγώνων από το Βόλο. Στην αρχή του κεφαλαίου πραγματοποιείται η ιστορική αναδρομή του θεσμού, καθώς και η κληρονομιά που άφησαν πίσω τους οι Ολυμπιακοί του 2004 στη πόλη. Έπειτα, παρουσιάζεται ο φάκελος διεκδίκησης των Μεσογειακών του 2013, όπου περιλαμβάνονται οι αθλητικές υποδομές, υπάρχουσες και νέες, που θα φιλοξενήσουν τα αθλήματα, καθώς και το Πολιτιστικό Πρόγραμμα των Αγώνων. Τέλος, παρατίθενται τα ονόματα των μελών της νεοσυσταθείσας (15/05/2008) οργανωτικής επιτροπής, ενώ επισημαίνονται οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η πόλη του Βόλου κατά τη διοργάνωση του 2013.

- Τέλος, στο 5^ο κεφάλαιο περιλαμβάνονται οι προτάσεις σχετικά με το χειρισμό της διοργάνωσης σε επίπεδο προγραμματισμού. Στόχος της παρούσας εργασίας δεν είναι η λεπτομερής παρουσίαση συγκεκριμένων έργων, αλλά η δόμηση κατευθυντήριων γραμμών και η επισήμανση των βασικών στοιχείων που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διαδικασία του στρατηγικού σχεδιασμού. Ως εκ τούτου, στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται προτάσεις σχετικά με τους βασικότερους άξονες, στους οποίους πρέπει να δοθεί έμφαση, και τις κατευθύνσεις για αστική αναμόρφωση, βάσει των δυνατοτήτων και των αναγκών της πόλης.

2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Getz (1997) ορίζει τις ‘διοργανώσεις’ ή ‘γεγονότα’ (*events*) ως παροδικά συμβάντα, είτε σχεδιασμένα είτε όχι, με περιορισμένη διάρκεια. Υποστηρίζει, επίσης, ότι αυτό το χαρακτηριστικό αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών, καθώς μετά το τέλος της διοργάνωσης, η εμπειρία που η τελευταία προσφέρει δεν μπορεί να επαναληφθεί. Παρά το γεγονός ότι αρκετές διοργανώσεις έχουν περιοδικό χαρακτήρα, το περιβάλλον που δημιουργείται κάθε φορά είναι διαφορετικό, καθώς εξαρτάται από πολλούς μεταβλητούς παράγοντες, όπως η διάρκεια, ο χώρος υποδοχής, η διαχείριση και οι συμμετέχοντες.

Ο ορισμός της ‘παγκόσμιας διοργάνωσης’ ή του ‘μεγάλου γεγονότος’ (*mega event*), ωστόσο, δε φαίνεται να είναι τόσο σαφής. Ετυμολογικά, το πρόθεμα ‘μέγα-’ (*mega-*) σημαίνει τεράστιος, ή, από αριθμητικής απόψεως, της κλίμακας του ενός εκατομμυρίου στο μετρικό σύστημα. Επομένως, μια παγκόσμια διοργάνωση θα πρέπει να προσελκύει επισκέπτες και να δημιουργεί κόστος αντίστοιχης κλίμακας. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Getz (1997) μια κατηγοριοποίηση των γεγονότων βάσει του αριθμητικού κριτηρίου είναι ανεπαρκής, καθώς υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που καθορίζουν το μέγεθος και το είδος των διοργανώσεων, όπως οι οικονομικές επιπτώσεις τους, η ιστορική τους σημασία, η προβολή, της οποίας τυγχάνουν από τα μέσα ενημέρωσης, και η απήχηση που αποκτούν. Ως εκ τούτου, τα μεγάλα γεγονότα, από άποψη είτε μεγέθους είτε σημασίας, είναι εκείνες οι διοργανώσεις που αποφέρουν εξαιρετικά υψηλά επίπεδα τουρισμού, κάλυψης από τα μέσα, κύρους ή οικονομικής επίπτωσης στην κοινωνία υποδοχής (Getz, 1997: 6).

Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Fayos-Solá (1998: 242) υποστηρίζει ότι οι παγκόσμιες διοργανώσεις μπορούν να οριστούν και να κατηγοριοποιηθούν ως σχεδιασμένα συμβάντα περιορισμένης διάρκειας και με εξαιρετικές επιπτώσεις για τη διοργανώτρια περιοχή, σε όρους τουριστικού όγκου, δαπανών επισκεπτών, δημοσιότητας που οδηγεί σε αυξανόμενη επίγνωση και θετικότερη εικόνα, σχετικές υποδομές και οργανωτικές δομές που βελτιώνουν ουσιαστικά τις δυνατότητες και την ελκυστικότητα του προορισμού. Επιπλέον, σύμφωνα με τον (Roche, 1994: 1-2), οι μεγάλες διοργανώσεις σχετίζονται με τη δημιουργία υποδομών και εγκαταστάσεων που αποφέρουν μακροχρόνια χρέη και απαιτούν πάντα μακροπρόθεσμο προγραμματισμό χρήσης.

Επιπλέον, αν είναι επιτυχημένες, προβάλλουν μια νέα ή ανανεωμένη και πιθανόν διαρκή και θετική εικόνα της διοργανώτριας πόλης, μέσω της εθνικής και διεθνούς κάλυψης από τα μέσα και, ειδικότερα, από την τηλεόραση. Αυτό το γεγονός συνήθως υποτίθεται ότι επιφέρει μακροπρόθεσμες θετικές επιπτώσεις όσον αφορά τον τουρισμό, την προσέλκυση της βιομηχανίας και τις εσωτερικές επενδύσεις, γεγονός που δίνει στους τοπικούς άρχοντες τη δυνατότητα να υποστηρίζουν ότι οι μεγάλες διοργανώσεις βοηθούν στην αντιμετώπιση των οικονομικών και πολιτιστικών αναγκών των πολιτών, άσχετα με το αν οι πολίτες έχουν όντως ερωτηθεί ή εμπλακεί στην διεξαγωγή τους.

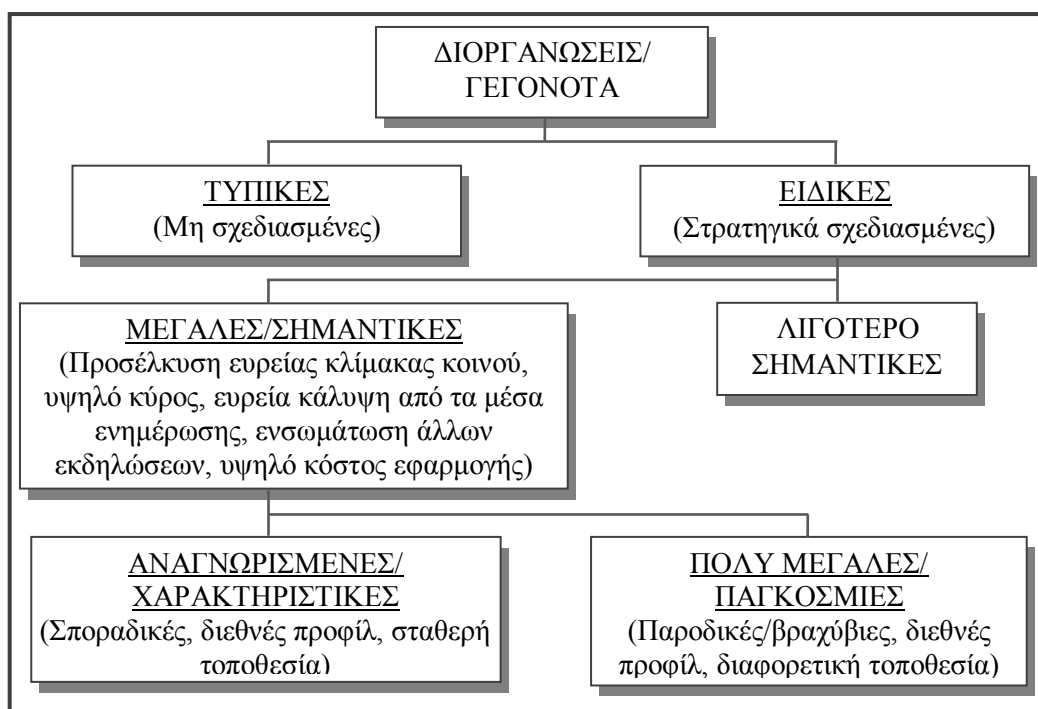
Σύμφωνα με τον Bramwell (1997: 167-168), ως παγκόσμιες διοργανώσεις χαρακτηρίζονται οι μεγάλες διοργανώσεις διεθνούς φήμης, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες και οι Παγκόσμιες Εκθέσεις. Σε ένα αστικό πλαίσιο, ο όρος παγκόσμια διοργάνωση περιγράφει μεγάλες διοργανώσεις παγκόσμιας σημασίας και υψηλού κύρους, οι οποίες επιφέρουν σημαντικές επιπτώσεις στη διοργανώτρια πόλη. Πράγματι, η αναβαθμισμένη εικόνα, την οποία οι μεγάλες διοργανώσεις μπορούν να προσφέρουν στην πόλη, αποτελεί σχεδόν πάντα το κυρίαρχο επιχείρημα για τη φιλοξενία τους. Επιπλέον, οι μεγάλες διοργανώσεις θεωρούνται συνήθως ως ένα πολύ σημαντικό τουριστικό πλεονέκτημα για την διοργανώτρια πόλη, το οποίο αποτελεί πόλο έλξης τόσο για τους συμμετέχοντες όσο και για τους υπόλοιπους επισκέπτες. Ωστόσο, συμβάλλουν ουσιαστικά στην τοπική τουριστική βιομηχανία, μόνο όταν αποτελούν τμήμα μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής, η οποία επιπλέον παρέχει τη δυνατότητα για επανάληψή τους.

Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι ο ορισμός μιας διοργάνωσης ως ‘mega event’ δεν έχει να κάνει μόνο με τις παραμέτρους που αφορούν τη διοργάνωση και μόνο, όπως ο αριθμός των συμμετεχόντων, τα οικονομικά οφέλη ή το μέγεθος της διεθνούς προβολής, αλλά και με τα χαρακτηριστικά του χωρικού πλαισίου, στο οποίο η εν λόγω διοργάνωση καλείται να διεξαχθεί. Ο Hiller (1995: 377), μιλώντας για τα μεγάλα συνέδρια και τον τρόπο με τον οποίο αυτά μπορούν να ειπωθούν ως ‘mega events’, υποστηρίζει ότι η προσπάθεια ορισμού μιας κατώτατης τιμής σε μεταβλητές, όπως το πλήθος των επισκεπτών ή το οικονομικό όφελος, μπορεί να είναι τελείως αυθαίρετη, καθώς, όταν όλες οι υπόλοιπες παράμετροι είναι σταθερές, οι επιπτώσεις της διοργάνωσης εξαρτώνται και από το μέγεθος της κοινωνίας που καλείται να τη φιλοξενήσει.

Σύμφωνα με το μοντέλο των Jago και Shaw (Μεταξάς και Αυγερινού, 2004: 384) (Διάγραμμα 1), οι διοργανώσεις μπορούν να διαχωριστούν και να ομαδοποιηθούν

με βάση την κλίμακα και το μέγεθός τους. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, οι διοργανώσεις χωρίζονται σε ‘τυπικές’ (*ordinary events*), οι οποίες δε σχεδιάζονται, και σε ‘ειδικές’ (*special events*), οι οποίες απαιτούν σχεδιασμό για την υλοποίησή τους. Οι ειδικές διοργανώσεις υποδιαιρούνται σε ‘μεγάλες και σημαντικές’ (*major events*) και σε ‘λιγότερο σημαντικές’ (*minor events*). Οι μεγάλες διοργανώσεις, τέλος, διακρίνονται σε ‘αναγνωρισμένες/χαρακτηριστικές’ (*hallmark events*) και σε ‘πολύ μεγάλες’ ή ‘παγκόσμιες’ (*mega events*). Η διαφορά μεταξύ των δύο τελευταίων κατηγοριών έγκειται στο γεγονός ότι οι μεν πρώτες εμφανίζουν σποραδικό χαρακτήρα και διεξάγονται σε συγκεκριμένη τοποθεσία, οι δε δεύτερες έχουν περιοδικό χαρακτήρα και φιλοξενούνται σε διαφορετική κάθε φορά τοποθεσία. Ο χαρακτηρισμός τους ως παγκόσμιες διοργανώσεις προκύπτει από το γεγονός ότι απευθύνονται σε μια διεθνή τουριστική αγορά, προϋποθέτουν υψηλή συμμετοχή δημόσιας επένδυσης, προκαλούν σημαντικές οικονομικές και πολιτικές επιδράσεις στις διοργανώτριες πόλεις, καλύπτονται από διεθνή ενημερωτικά δίκτυα και απαιτούν υψηλό βαθμό ετοιμότητας και καταλληλότητας σε αστικές υποδομές (Μεταξάς και Αυγερινού, 2004: 383).

Διάγραμμα 1: Προσδιορισμός της έννοιας και του χαρακτήρα της διοργάνωσης

Πηγή: Jago and Shaw (1998), στο Μεταξάς και Αυγερινού (2004)

Με την πάροδο των χρόνων, η σπουδαιότητα των διοργανώσεων, και ιδιαίτερα των παγκόσμιων, αυξάνεται ολοένα και περισσότερο. Αυτό το γεγονός έγινε το εφαλτήριο της δημιουργίας νέων τομέων υπηρεσιών και νέων θέσεων εργασίας στις

περιοχές που ενδιαφέρονται να φιλοξενήσουν τέτοιου είδους γεγονότα. Πρόκειται για φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, που έχουν ως αντικείμενο να προωθήσουν, να θέσουν υποψηφιότητα για, να αναπτύξουν ή να συντονίσουν τη διεξαγωγή των εν λόγω γεγονότων. Καθώς οι διοργανώσεις αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη στρατηγική σημασία, ο πολλαπλασιασμός, τόσο αυτών όσο και των φορέων που τις διαχειρίζονται, δημιουργεί νέες συνεργασίες μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, οδηγώντας μοιραία στην αντιμετώπισή τους ως επιχειρήσεις (Getz, 1997: 23).

Η επιλογή της φιλοξενίας μιας μεγάλης διοργάνωσης, η οποία θα λειτουργήσει ως καταλύτης για την ανάπτυξη της πόλης, αποτελεί πλέον μια από τις αναπτυξιακές προσεγγίσεις της εποχής μας και έχει μετεξελιχθεί σε στρατηγική για την προώθηση της ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και του διεθνούς ανταγωνισμού, καθώς οι σύγχρονες πόλεις παλεύουν για αύξηση των ποσοστών απασχόλησης και της προσέλκυσης επενδύσεων κεφαλαίου, αναδύεται η εν λόγω νέα στρατηγική για τη διέγερση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Πρόκειται για τη στρατηγική των ειδικών διοργανώσεων, κατά την οποία μια μεγάλη διοργάνωση χρησιμοποιείται για να δώσει ώθηση στην τοπική ανάπτυξη. Το αυξημένο ποσοστό πόλεων που επιλέγουν τη στρατηγική αυτή, με στόχο την αποκόμιση ειδικών αναπτυξιακών οφελών, υποστηρίζεται από το γενικότερο κλίμα της σύγχρονης εποχής. Από το αναπτυξιακό πρότυπο των παραγωγικών δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα, οι πόλεις στρέφονται πλέον στο 'καταναλωτικό πρότυπο αστικής ανάπτυξης' (*consumption-based development*), το οποίο στηρίζεται στη βιομηχανία ελεύθερου χρόνου, ψυχαγωγίας και τουρισμού. (Μαντίδη, 2003: 23)

Βάσει στοιχείων που προκύπτουν από τις υποψηφιότητες που έχουν καταθέσει οι πόλεις τις τελευταίες δεκαετίες για τη φιλοξενία μεγάλων διοργανώσεων, προκύπτει ότι οι διοργανώσεις που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη των πόλεων, οι οποίες αναζητούν την ενίσχυση της αστικής αναγέννησης, επικεντρώνονται είτε στον αθλητισμό (Ολυμπιακοί Αγώνες, Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου) είτε στην επίδειξη τεχνολογικών επιτευγμάτων (Παγκόσμιες Εκθέσεις). Ο πολιτισμός και οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες έρχονται σε δεύτερη θέση (García, 2004: 104), ίσως επειδή τις περισσότερες φορές εκφράζονται μέσα από 'εφήμερες' εκδηλώσεις, χωρίς να αφήσουν 'μόνιμη' κληρονομιά στην πόλη, εκφρασμένη σε υποδομές.

2.2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Σύμφωνα με τους Kim et al (2006: 87), οι διεθνείς διοργανώσεις συνήθως δημιουργούν μακροπρόθεσμες και βαθύτατες επιπτώσεις, τόσο θετικές όσο και αρνητικές, στις κοινωνίες που τις φιλοξενούν, οι οποίες μπορούν, σε γενικές γραμμές, να ομαδοποιηθούν σε έξι κατηγορίες: οικονομικές, τουριστικές/εμπορικές, φυσικές, κοινωνικές/πολιτιστικές, ψυχολογικές και πολιτικές.

Υπάρχει ένας μεγάλος όγκος ερευνών σχετικά με τις θετικές επιπτώσεις των διεθνών διοργανώσεων. Ειδικότερα, αρκετές μελέτες έχουν επισημάνει τα οικονομικά οφέλη, υπό τη μορφή φορολογικών εισοδημάτων, θέσεων εργασίας και επιπλέον πηγών εισοδήματος. Εκτός από τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τις δαπάνες των επισκεπτών, οι διοργανώσεις μπορούν να ενισχύσουν την εικόνα της περιοχής ως εγχώριου ή διεθνούς ταξιδιωτικού και τουριστικού προορισμού, καθώς επίσης να προσφέρουν ή να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες για τους πιθανούς επενδυτές, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της εμπορικής δραστηριότητας εντός της διοργανώτριας κοινότητας. Άλλες σημαντικές θετικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και της διεθνούς εικόνας της περιοχής, οι οποίες πολλές φορές θεωρούνται εξίσου ή πιο σημαντικές από τις οικονομικές. Στις θετικές επιπτώσεις περιλαμβάνονται, επίσης, βελτιώσεις και στο επίπεδο των υποδομών, κυρίως με τις εγκαταστάσεις που δημιουργούνται για τη διοργάνωση και παραμένουν μετά από αυτή για χρήση από την τοπική κοινωνία. Τέλος, είναι πιθανό να βελτιωθούν οι πολιτιστικές και εμπορικές ευκαιρίες για τον τοπικό πληθυσμό, να ενισχυθούν οι τοπικές αξίες και παραδόσεις, καθώς και η κατανόηση άλλων πολιτισμών, ακόμη και να γίνουν σημαντικά βήματα προς την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού τοπίου και της τοπικής κληρονομιάς. (Kim et al, 2006: 88)

Παρά το γεγονός ότι οι περισσότερες μελέτες σχετικά με τις διεθνείς διοργανώσεις και τις αντιλήψεις των κατοίκων εστιάζονται στις θετικές επιπτώσεις, η πρόσφατη βιβλιογραφία ασχολείται με τα κόστη των διοργανώσεων. Όσον αφορά τα κόστη που αντιλαμβάνονται οι κάτοικοι, καταρχάς οι διοργανώσεις είναι πιθανόν να προκαλέσουν αύξηση στις τιμές, αλλά και στους τοπικούς φόρους για την κατασκευή των απαιτούμενων εγκαταστάσεων, γεγονός που βαραίνει οικονομικά την τοπική κοινωνία. Η κατάσταση ενδέχεται να χειροτερεύσει, καθώς η πιθανή κακοδιαχείριση των δημόσιων πόρων από τους οργανωτές μπορεί να οξύνει τις αρνητικές οικονομικές

επιπτώσεις. Επιπλέον, είναι πιθανόν να δημιουργηθούν ορισμένα κοινωνικά προβλήματα όπως αύξηση των κυκλοφοριακής συμφόρησης, ενισχυμένη επιβολή του νόμου και εγκληματικότητα. Άλλα κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα περιλαμβάνουν την αρνητική επιρροή στις παραδοσιακές οικογενειακές αξίες, εμπορευματοποίηση του πολιτισμού, καθώς και συγκρούσεις μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των επισκεπτών, εξαιτίας των διαφορετικών προτύπων διαβίωσης, οικονομικής ευημερίας και αγοραστικής δύναμης. Επίσης, υπάρχει η πιθανότητα ζημώσης της εικόνας της πόλης, ή και δυσφήμισής της, ως αποτέλεσμα ανεπαρκών εγκαταστάσεων ή ανάρμοστων πρακτικών. Κρίσιμο ζήτημα αποτελεί και η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως τις αντιλαμβάνονται οι κάτοικοι, περιλαμβάνουν αλλαγές στις χρήσεις γης, ρύπανση των ακτών, λιμνών και ποταμών, και αλλοίωση των πολιτιστικών και ιστορικών πόρων. (Kim et al, 2006: 88-89)

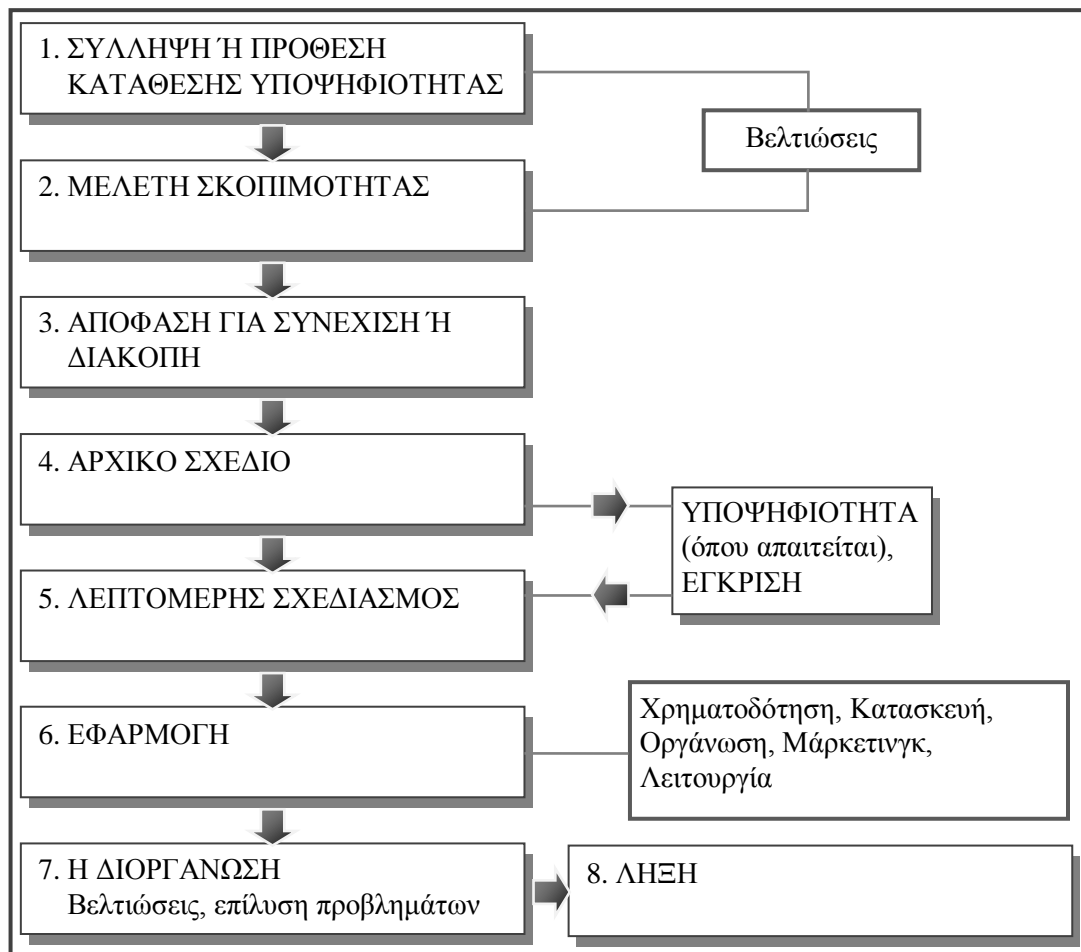
2.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ

Οι μεγάλες διοργανώσεις θεωρούνται αποτελεσματικοί καταλύτες για τις διαδικασίες αστικής αναγέννησης, καθώς έχουν τη δυνατότητα να συνδυάσουν στρατηγικές τουρισμού με τον αστικό σχεδιασμό και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των τοπικών κοινωνιών (Roche, 1994· García, 2004· Beriatos and Gospodini, 2004). Η σύνδεση, επομένως, των μεγάλων διοργανώσεων και της αστικής ανανέωσης είναι αναμφισβήτητη. Είναι γεγονός ότι αρκετές διοργανώσεις φιλοξενούνται σε πόλεις, όπου είναι εμφανή τα σχέδια αστικής ανανέωσης και αναμόρφωσης. Επιπλέον, ως μέσο προσέλκυσης τουριστών, οι διοργανώσεις συμβάλλουν στην αναζωογόνηση παρηκμασμένων ή εγκαταλειμμένων περιοχών του κέντρου, ενώ αρκετές από αυτές συνδέονται και με τη δημιουργία μεγάλων πολιτιστικών, αθλητικών και εμπορικών εγκαταστάσεων. Αυτή η σύνδεση μεταξύ τουρισμού, αστικής αναζωογόνησης και μεγάλων διοργανώσεων, είναι πιο εμφανής στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ (Getz, 1997: 33).

Μελέτες σχετικές με τις μεγάλες διοργανώσεις, ως συστατικά στοιχεία των τουριστικών προορισμών, επισημαίνουν, μεταξύ άλλων, την ανάγκη για αποτελεσματικό στρατηγικό σχεδιασμό (Bramwell, 1997: 167). Ο *σχεδιασμός γεγονότων που λαμβάνουν χώρα μια φορά (Planning for One-Time Events ή Project Planning)* μπορεί να οριστεί ως η σχεδίαση και εφαρμογή ενός σχεδίου φιλοξενίας μιας διοργάνωσης, εντός καθορισμένων χρονικών πλαισίων και παραμέτρων, οι οποίες

σχετίζονται με τους πόρους, τις εγκαταστάσεις και τις επιπτώσεις (Getz, 1997: 75). Στο Διάγραμμα 2 παρατίθεται ένα βασικό μοντέλο του εν λόγω σχεδιασμού.

Διάγραμμα 2: Διαδικασία Σχεδιασμού Γεγονότος που λαμβάνει χώρα μία φορά

Πηγή: Getz, 1997: 76

Κατά τη διαδικασία σχεδιασμού γεγονότων που λαμβάνουν χώρα μία φορά σε μια περιοχή, τα έργα έχουν συγκεκριμένη αρχή και τέλος. Ορισμένες φορές, όπως στην περίπτωση των Ολυμπιακών, συγκροτείται μια μόνιμη επιτροπή, με αντικείμενο τη διαχείριση της χρηματοοικονομικής και φυσικής κληρονομιάς, όμως οι περισσότεροι φορείς διαλύονται αμέσως μετά τη λήξη της διοργάνωσης. Επιπλέον, η διαδικασία σχεδιασμού έχει συνήθως μεγάλη διάρκεια. Για τους Ολυμπιακούς ή για τις Παγκόσμιες Εκθέσεις, για παράδειγμα, απαιτούνται πιθανόν αρκετά χρόνια για μελέτες σκοπιμότητας και για την κατάθεση της υποψηφιότητας, ενώ μετά την ανάθεσή τους, παρέχεται μια περίοδος αρκετών χρόνων επίσης για την δημιουργία λεπτομερών σχεδίων και τη διαμόρφωση του συστήματος διαχείρισης και των χώρων διεξαγωγής (Getz, 1997: 75).

Στην περίπτωση των μεγάλων διοργανώσεων, η μελέτη σκοπιμότητας δεν περιλαμβάνει μόνο την εκτίμηση των οικονομικών δυνατοτήτων της περιοχής και του παραγόμενου κέρδους. Πρέπει, επίσης, να αποτελεί και ολοκληρωμένη αξιολόγηση του πόσο επιθυμητή και κατάλληλη για τα δεδομένα της περιοχής είναι η προτεινόμενη διοργάνωση, κατά πόσο γίνεται αποδεκτή και υποστηρίζεται από την τοπική κοινωνία. Δεν πρέπει, επομένως, να λαμβάνονται υπόψη μόνο οι χρηματοοικονομικές παράμετροι, αλλά πρέπει να αξιολογούνται όλα τα κόστη και οι ωφέλειες που προκύπτουν (Getz, 1997: 77).

Ειδικότερα, ο σχεδιασμός αποτελεί βασικό συστατικό, όχι μόνο για τη βραχυπρόθεσμη επιτυχία της ίδιας της διοργάνωσης, αλλά και για την κατανόηση των μακροπρόθεσμων ωφελειών που μπορούν να προκύψουν στην κοινωνία από τη διεξαγωγή της. Στη βιβλιογραφία υπάρχει και η άποψη της πιο συστηματικής προσέγγισης του σχεδιασμού για τον τουρισμό από μεγάλες διοργανώσεις, καθώς σε πολλές περιπτώσεις, η αποτυχία ή ακόμη και η έλλειψη του σχεδιασμού κατά τη φιλοξενία μεγάλων διοργανώσεων άφησε πίσω της δαπανηρές εγκαταστάσεις (*λευκοί ελέφαντες* – *white elephants*) με αβέβαιο μέλλον ως προς την αξιοποίησή τους. (Bramwell, 1997: 167)

Ο στρατηγικός σχεδιασμός, δεν περιορίζεται μόνο στη διαμόρφωση των στόχων και στην επίτευξη τους. Επιπλέον, ελέγχει το περιβάλλον, προβλέπει τους παράγοντες που αναμένεται να επηρεάσουν τη διοργάνωση, επινοεί και βελτιώνει τις στρατηγικές (Getz, 1997: 72). Θα λέγαμε ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι μια διαδικασία προσανατολισμένη στο μέλλον, κατά την οποία η επίτευξη των στόχων πραγματοποιείται μέσω της διαμόρφωσης και εφαρμογής γενικότερων μακροπρόθεσμων στρατηγικών. Η στρατηγική είναι μια σειρά από πολιτικές και προγράμματα, που αποτελούν τις γενικές και κατευθυντήριες γραμμές για την επίτευξη των στόχων, οδηγώντας συχνά σε ειδικότερες, πιο λεπτομερείς πολιτικές, σχέδια και προγράμματα. Αν και η έλλειψη στρατηγικής δεν οδηγεί πάντα σε αποτυχία, ωστόσο οι περισσότερες διοργανώσεις θα επωφελούνταν από την ύπαρξή της (Getz, 1997: 93).

Κλείνοντας, πρέπει να επισημανθεί ότι ο σχεδιασμός μιας διοργάνωσης οφείλει να είναι περιεκτικός και ευέλικτος. Το στρατηγικό σχέδιο αποτελεί ένα σημαντικό οδηγό για το διοργανωτή, ο οποίος πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμοστεί στην ευρεία ποικιλία των συνθηκών, που μπορούν να επηρεάσουν τη διοργάνωση. Πολλοί επικριτές της διαδικασίας σχεδιασμού, υποστηρίζουν ότι πρόκειται για μια χρονοβόρα γραφειοκρατική πρακτική με αμφισβητήσιμα οφέλη, η οποία μειώνει την ευελιξία,

στοιχείο σημαντικό πολλές φορές για την επιτυχία της διοργάνωσης. Χωρίς το σχεδιασμό, όμως, δεν υπάρχουν ξεκάθαροι στόχοι, ούτε δυνατότητα αξιολόγησης του ποσοστού επιτυχίας τους. Ο αποτελεσματικός σχεδιασμός δε μειώνει την ευελιξία, αλλά παρέχει μια σαφή εικόνα του περιβάλλοντος, επιτρέποντας τον εντοπισμό αλλαγών σε αυτό και την άμεση ανάληψη των απαιτούμενων δράσεων. (Γρηγορίου, 2003: 26-27).

2.4. ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Είναι γεγονός ότι η συχνότητα διοργάνωσης ειδικών γεγονότων αυξάνεται παγκοσμίως. Ένα από τα πλέον κρίσιμα ζητήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εμπλεκόμενοι φορείς κατά τη διαδικασία σχεδιασμού αφορά τις επιπτώσεις των εγκαταστάσεων και των αστικών υποδομών, οι οποίες απαιτούνται για μια επιτυχημένη διοργάνωση. Η σύνδεση του πολεοδομικού προγραμματισμού με τη διοργάνωση ειδικών γεγονότων θεωρείται πλέον δεδομένη, από την άποψη πως οι ανάγκες των πόλεων για κάθε είδους αστική υποδομή ξαφνικά πολλαπλασιάζονται λόγω της φιλοξενίας τέτοιων διοργανώσεων. Επίσης, στα καθήκοντα των πολεοδόμων-σχεδιαστών προστίθενται η πρόβλεψη και η αντιμετώπιση των επιπτώσεων των νέων υποδομών στην εικόνα της πόλης και τη ζωή των κατοίκων της. (Καραγιαννάκης, 2007: 48)

Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον αποτελούν ένα σημαντικό ζήτημα που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό των εγκαταστάσεων. Στο παρελθόν, η περιβαλλοντική προσέγγιση παραμελούνταν χάριν της ανάδειξης του συμβολικού και του μεγαλειώδους χαρακτήρα των διοργανώσεων (π.χ. Ολυμπιακοί Αγώνες Μόντρεαλ 1976, Χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες Παρίσι 1992). Στις μέρες μας, ωστόσο, γίνονται σοβαρές προσπάθειες απόδοσης ενός περισσότερο περιβαλλοντικού χαρακτήρα σε τέτοιου είδους γεγονότα. Για παράδειγμα, οι υπεύθυνοι της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του Σύδνεϋ συνεργάστηκαν με την οργάνωση Greenpeace, ώστε να δώσουν βιώσιμες λύσεις σε προβλήματα, όπως οι κλιματικές αλλαγές, η ρύπανση και η υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων. Για το σκοπό αυτό προέβλεψαν σε ενέργειες, όπως η σύνταξη μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλες τις παρεμβάσεις, η προώθηση της χρήσης μέσων δημόσιων μεταφορών, η ελαχιστοποίηση της ενεργειακής κατανάλωσης και η χρήση ανανεώσιμων πηγών, η προστασία ευαίσθητων οικοσυστημάτων και η ανακύκλωση των πόρων (Getz, 1997: 48).

Ένα γενικότερο πλαίσιο που θα μπορούσε να συμβάλει στο σχεδιασμό μιας φιλικής προς το περιβάλλον διοργάνωσης, περιλαμβάνει και τις παρακάτω συνιστώσες, οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν σε κάθε γεγονός:

- Περιβαλλοντικοί έλεγχοι για περιττές μετακινήσεις, κατανάλωση ενέργειας και χρήση μη ανακυκλώσιμων υλικών.
- Εξοικονόμηση ενέργειας και ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης των πόρων, παρακολούθηση της περιβαλλοντικής ποιότητας όλων των έργων.
- Αποκλεισμός χορηγών με κακή περιβαλλοντική φήμη.
- Εκπαίδευση προσωπικού και εθελοντών σχετικά με περιβαλλοντικά προγράμματα.
- Μεγιστοποίηση της κοινής χρήσης των τόπων διεξαγωγής των εκδηλώσεων.
- Αποφυγή εκδηλώσεων που προκαλούν μεγάλες οχλήσεις και ρύπανση.

(Getz, 1997: 50-51)

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, το οποίο πρέπει να απασχολεί τους εμπλεκόμενους στο σχεδιασμό μιας διεθνούς διοργάνωσης, είναι εκείνο της ανταγωνιστικότητας αυτής. Με τον όρο 'ανταγωνιστικότητα' εννοούμε αφενός την ικανότητα της διοργάνωσης να επιτύχει ποιότητα, δηλαδή ικανοποίηση όλων των συμμετεχόντων, αφετέρου την αποδοτικότητά της, την βελτιστοποίηση, με άλλα λόγια, της χρήσης των διαθέσιμων πόρων (Fayos-Solá, 1998: 242). Η ανάγκη των πόλεων να επενδύσουν στο στρατηγικό σχεδιασμό και τη διεξαγωγή συγκεκριμένων εκδηλώσεων ή παγκόσμιων διοργανώσεων, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου ή ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, πηγάζει κατά κύριο λόγο από την προσπάθειά τους να γίνουν ανταγωνιστικές μέσα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο αναφοράς, να προωθήσουν μια ιδιαίτερα ελκυστική εικόνα προς το εξωτερικό τους περιβάλλον και να αποκτήσουν εκείνα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα τους προσδώσουν διεθνή αναγνώριση στην παγκόσμια αγορά (Μεταξιάς και Αυγερινού, 2004: 382).

Πράγματι, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους, τα ειδικά γεγονότα ή οι παγκόσμιες διοργανώσεις, συνδέονται άμεσα με την επίτευξη υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας για τις πόλεις που τα χρησιμοποιούν, καθώς χρησιμοποιούνται ως 'εργαλεία' ενίσχυσης της εικόνας τους και της αναγνώρισής τους διεθνώς ως πόλοι έλξης. Όπως θα δούμε και σε επόμενο κεφάλαιο, στη βιβλιογραφία υπάρχουν

χαρακτηριστικά παραδείγματα πόλεων, οι οποίες, μέσα από τη διεξαγωγή σημαντικών διοργανώσεων, κατόρθωσαν να υποστηρίξουν την οικονομική τους ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητά τους διεθνώς (Μεταξάς και Αυγερινού, 2004: 383-384). Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικότερα, η μεγάλη διοργάνωση μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο ανάπτυξης υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και ως πόλος έλξης επισκεπτών σε μια περιοχή με αδύναμη τουριστική εικόνα. Ως εκ τούτου, η ομάδα οργάνωσης οφείλει να διερευνήσει προσεκτικά τα κόστη και τα οφέλη που περιλαμβάνονται στις διοργανώσεις, αλλά και τις πιθανές εξωτερικές επιπτώσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν κοινωνικά κόστη και οφέλη. (Fayos-Solá, 1998: 242-243)

2.5. ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

2.5.1. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Στην κατηγορία των μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων, ξεχωρίζουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, οι οποίοι αποτελούν κορυφαία αθλητική διοργάνωση, η οποία φέρει επιπλέον μια σημαντική ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, απολαμβάνει παγκόσμιας εμβέλειας και συμμετοχής και εμπεριέχει μοναδικές ευκαιρίες για ανάπτυξη της εκάστοτε διοργανώτριας πόλης. Παρά τις ορισμένες ομοιότητες, κάθε διοργάνωση είναι μοναδική, καθώς αντανακλά αφενός την κοινωνική και οικονομική φυσιογνωμία της χώρας και της πόλης που τη φιλοξενεί αφετέρου το ευρύτερο παγκόσμιο κλίμα της εποχής. (Μαντίδη, 2003: 25)

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες έχουν υψηλό κύρος για διάφορους λόγους. Ένας παράγοντας που τους προσδίδει τόση αξία είναι η σχετική σπανιότητά τους. Η διοργάνωση λαμβάνει χώρα μία φορά κάθε τέσσερα χρόνια σε διαφορετική κάθε φορά τοποθεσία. Επιπλέον, τα συνεχώς αυξανόμενα ποσά που δαπανούνται για τα δικαιώματα τηλεοπτικής κάλυψης καθιστούν τους Αγώνες οικονομικό πόρο, δελεάζοντας ολοένα και περισσότερες πόλεις παγκοσμίως να καταθέσουν υποψηφιότητα. Ακόμη, το σύμβολο των Αγώνων, οι πέντε δακτύλιοι, αποτελεί το πιο αναγνωρίσιμο σύμβολο διεθνώς, καθώς αναγνωρίζεται από το 90% και πάνω του παγκόσμιου πληθυσμού, πολύ περισσότερο από τα λογότυπα μεγάλων εταιριών, όπως η Shell και η McDonald's. (Andranovich et al., 2001: 114)

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, παρά το γεγονός ότι διαρκούν μόνο 2 εβδομάδες, αποτελούν τη σημαντικότερο τουριστικό αθλητικό γεγονός, ενώ έχουν σημαντικές

μακροχρόνιες (τουλάχιστον δεκαετίας) οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των πόλεων που τους φιλοξενούν. Τα οφέλη που μπορεί η εκάστοτε διοργανώτρια πόλη να αποκομίσει είναι πολύ σημαντικά. Ειδικότερα:

- Επίτευξη υψηλού βαθμού οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.
- Προσέλκυση τουριστών υψηλού εισοδήματος και δημιουργία μιας μόνιμης (επαναλαμβανόμενης) τουριστικής πελατείας.
- Δημιουργία ισχυρής τουριστικής εικόνας για την πόλη και τη χώρα στο εξωτερικό.
- Δημιουργία και εκσυγχρονισμός των αστικών και, ειδικότερα, των τουριστικών υποδομών.
- Δημιουργία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού σε οργανωτικούς, χρηματοοικονομικούς και διοικητικούς τομείς, με έμφαση στην τέλεση ειδικών διοργανώσεων.

Κάθε πόλη η οποία ανέλαβε τους Ολυμπιακούς Αγώνες από το 1956 μέχρι και το 2004, έθεσε ως στόχο την παραγωγή μιας συγκεκριμένης ‘τελικής εικόνας’, η οποία διαφέρει από εκείνη των υπολοίπων και στην οποία στηρίχθηκε η συνολική της ανάπτυξη και η διεθνής ανταγωνιστικότητά της, γεγονός που υποδηλώνει τη σπουδαιότητα των Ολυμπιακών Αγώνων ως παγκόσμιας διοργάνωσης με τεράστιο αντίκτυπο στις πόλεις τους φιλοξενούν. Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1) παρουσιάζονται συνοπτικά οι ‘παραγόμενες τελικές εικόνες’ των ολυμπιακών πόλεων της περιόδου αυτής. (Μεταξάς και Αυγερινού, 2004: 389)

Πίνακας 1: Ολυμπιακές Πόλεις και 'παραγόμενες τελικές εικόνες' (1956-2004)

Έτος	Ολυμπιακές Πόλεις	Χαρακτηριστικά γνωρίσματα (δημιουργία τελικής εικόνας)
2004	Αθήνα	Μη εμπορευματοποίηση των Αγώνων και αναβάθμιση της Αθήνας
2000	Σύδνεϋ	Μεγάλη γιορτή του αθλητισμού και της νεολαίας
1996	Ατλάντα	Έμφαση στην οικονομική πτυχή των Αγώνων
1992	Βαρκελώνη	Πλήρης εκσυγχρονισμός της πόλης
1988	Σεούλ	Μακροχρόνια βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος
1984	Λος Άντζελες	Οργάνωση επιτυχημένων Αγώνων, κυρίως από οικονομικής πλευράς
1980	Μόσχα	Αγώνες γοήτρου και παρουσίας των γενικότερων επιτευγμάτων της χώρας
1976	Μόντρεαλ	Δημιουργία μεγάλων υποδομών
1972	Μόναχο	Άψογη και απλή (απέριτη) οργάνωση
1968	Μεξικό	Οικονομική ανάπτυξη τους Μεξικού
1964	Τόκιο	Άψογη οργάνωση και φιλοξενία
1960	Ρώμη	Δημιουργία κτιριακών και μεταφορικών υποδομών
1956	Μελβούρνη	Οικονομική ανάπτυξη της Πολιτείας και της Αυστραλίας

Πηγή: Μεταξάς και Αυγερινού (2004: 390)

Επιχειρώντας μια κατηγοριοποίηση των πόλεων που έχουν αναλάβει τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, ανάλογα με τις παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν τρεις βασικές ομάδες πόλεων:

- *Πόλεις όπου οι πολεοδομικές, αρχιτεκτονικές ή άλλες παρεμβάσεις ήταν μηδαμινές:* αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει κυρίως της αμερικανικές πόλεις (Λος Άντζελες, Ατλάντα), όπου οι ήδη υπάρχουσες υποδομές (αθλητικές, μεταφορικές, πολιτιστικές, κ.λπ.), είτε μέσα στις Πανεπιστημιούπολεις είτε στον αστικό ιστό, κάλυψαν τις ανάγκες της διοργάνωσης.
- *Πόλεις όπου ο ολυμπιακός σχεδιασμός συνδυάστηκε με μακροχρόνια περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά θέματα αστικών παρεμβάσεων:* πρόκειται για τις περιπτώσεις πόλεων, στις οποίες οι ολυμπιακές παρεμβάσεις εντάχθηκαν σε ένα μακροχρόνιο σχεδιασμό και συνδυάστηκαν με μια συνολική πρόταση ανάπλασης και αναβάθμισης αστικών περιοχών. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται πολλά επιτυχημένα παραδείγματα, μεταξύ των οποίων η Βαρκελώνη, η Σεούλ και το Μόναχο.

- *Πόλεις με σημειακού τύπου παρεμβάσεις:* στις πόλεις αυτές, οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν δεν οδήγησαν σε ριζική αλλαγή της όψης τους και δεν άφησαν σημαντική κληρονομιά (Μεξικό, Τόκιο, Μόσχα).

(Στεφανίδου, 2006: 18)

Οι επιπτώσεις της ολυμπιακής κληρονομιάς έχουν πολλές όψεις και διαστάσεις, οι οποίες κυμαίνονται από τις πιο κοινές και αναγνωρίσιμες, όπως η αρχιτεκτονική, ο αστικός σχεδιασμός (Beriatos and Gospodini, 2004), το μάρκετινγκ της πόλης, οι αθλητικές υποδομές και η οικονομική και τουριστική ανάπτυξη, έως τις λιγότερο αναγνωρίσιμες, αλλά εξίσου σημαντικές, αν όχι σημαντικότερες. Ειδικότερα, είναι αναγκαίο να επισημανθεί η σπουδαιότητα των λεγόμενων άυλων κληροδοτημάτων, όπως η παραγωγή ιδεών και πολιτιστικών αξιών, η διαπολιτισμική εμπειρία, η εκπαίδευση, η συλλογική προσπάθεια και ο εθελοντισμός, η εμπειρία και η τεχνογνωσία. Οι τελευταίες, αν και δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές, είναι, ωστόσο, εξίσου σημαντικές και συμβάλλουν στην ανάπτυξη των πιο αναγνωρίσιμων και στη δημιουργία μιας μακροπρόθεσμης κληρονομιάς. (IOC Olympic Studies Centre, 2002: 2)

Στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος, η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) έχει χαράξει νέες κατευθύνσεις σχετικά με τη βιωσιμότητα των εγκαταστάσεων και των έργων των Ολυμπιακών πόλεων, διατηρώντας την ποιότητα για τους αθλητές, αλλά αποφεύγοντας κάθε μορφή πολυτέλειας και εκείνες τις επενδύσεις που δεν προσβλέπουν στο μακροπρόθεσμο όφελος των πολιτών. Ως εκ τούτου, κάθε διοργανώτρια πόλη πρέπει να είναι ενήμερη τόσο για τις προσφερόμενες ευκαιρίες όσο και για τους κινδύνους από την οργάνωση των Αγώνων. (IOC Olympic Studies Centre, 2002: 3)

2.5.2. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ (EXPOS)

Ο ορισμός των εκθέσεων που υιοθετήθηκε στη διεθνή σύμβαση του 1928 για την οργάνωση Διεθνών Εκθέσεων – EXPOs είναι ο εξής: μια έκθεση (exhibition) είναι μια επίδειξη η οποία, όποιος και να είναι ο τίτλος της, έχει ως κύριο στόχο την εκπαίδευση του κοινού, εκθέτοντας τα μέσα στη διάθεση του ανθρώπου για να ικανοποιεί πολιτιστικές ανάγκες, παρουσιάζοντας την πρόοδο, που έχει επιτευχθεί σε ένα ή περισσότερους τομείς της ανθρώπινης προσπάθειας, ή επιδεικνύοντας τις προοπτικές για το μέλλον. Από τον ορισμό αυτό προκύπτει ότι μια έκθεση είναι πάνω από όλα ένα μέσο πληροφόρησης των επισκεπτών, διαφορετικό από την εμπορική

έκθεση (*trade fair*) με την οποία συχνά συγχέεται (Γρηγορίου, 2003: 37). Ως Παγκόσμιες Εκθέσεις θεωρούνται οι διάφορες μεγάλες δημόσιες εκθέσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Ο επίσημος φορέας των EXPOs είναι το ‘Διεθνές Γραφείο Εκθέσεων’ (*Bureau International des Expositions – BIE*). (http://en.wikipedia.org/wiki/World's_Fair)

Προς το παρόν, υπάρχουν δύο τύποι παγκόσμιων εκθέσεων, οι καταχωρημένες (*registered*) και οι αναγνωρισμένες (*recognized*). Οι καταχωρημένες εκθέσεις, οι οποίες παλαιότερα ονομάζονταν ‘Universal Expositions’, είναι οι μεγαλύτερες διοργανώσεις, στις οποίες οι συμμετέχοντες φτιάχνουν συνήθως τα δικά τους περίπτερα, βάσει ενός παγκόσμιου θέματος, το οποίο επηρεάζει την πλήρη γκάμα της ανθρώπινης εμπειρίας. Ως εκ τούτου, αποτελούν τις πιο πολυδάπανες εκθέσεις. Η διάρκειά τους κυμαίνεται μεταξύ έξι εβδομάδων και έξι μηνών. Από το 1995, το διάστημα μεταξύ δύο καταχωρημένων εκθέσεων είναι τουλάχιστον πέντε χρόνια. Αντίθετα, οι αναγνωρισμένες εκθέσεις είναι μικρότερης κλίμακας, όσον αφορά το περιεχόμενο και τις επενδύσεις, και μικρότερης διάρκειας, μεταξύ τριών εβδομάδων και τριών μηνών. Υπάρχει και εδώ ένα κοινό θέμα, το οποίο, ωστόσο, είναι πιο περιορισμένου εύρους. Παλαιότερα, αυτές οι εκθέσεις ονομάζονταν ‘Διεθνείς ή Εξειδικευμένες Εκθέσεις’ (*International or Specialized Expositions*). Η συνολική τους επιφάνεια δεν πρέπει να ξεπερνά τα 25 εκτάρια, ενώ οι διοργανωτές είναι υποχρεωμένοι να κατασκευάσουν τα περίπτερα των συμμετεχουσών χωρών. Τέλος, μόνο μία αναγνωρισμένη έκθεση μπορεί να πραγματοποιηθεί μεταξύ δύο καταχωρημένων εκθέσεων. (http://en.wikipedia.org/wiki/World's_Fair)

Το BIE αναγνωρίζει, πέρα των δύο ειδών εκθέσεων, ορισμένες ειδικές περιπτώσεις εκθέσεων, όπως:

- Την Triennale Διακοσμητικών Τεχνών και Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής του Μιλάνο, και
- Ορισμένες εκθέσεις κηπουρικής

(Γρηγορίου, 2003: 39)

Σε μια EXPO περιλαμβάνονται τα περίπτερα των κρατικών συμμετοχών με εκθέματα που άπτονται του θέματος της Έκθεσης. Επίσης, περιλαμβάνονται περίπτερα μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων, χορηγών της διοργάνωσης, ή μεγάλων επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα (τράπεζες, τηλεπικοινωνίες, αερομεταφορείς, κ.λπ.). Σε κατάλληλα διαμορφωμένους συνεδριακούς χώρους διοργανώνονται συνέδρια και εκδηλώσεις παγκόσμιου ενδιαφέροντος, σχετικά με το εκάστοτε επιλεγμένο θέμα. Η

διοργανώτρια χώρα κατασκευάζει, επίσης, εξειδικευμένα θεματικά περίπτερα, ενώ συνήθως κατασκευάζεται και ένα περίπτερο μνημειακής φύσης, το οποίο παραμένει ως μουσείο, μνημείο ή χώρος προσέλκυσης τουριστών, μετά τη λήξη της Έκθεσης. Διάσημα μνημεία παρελθόντων Εκθέσεων, τα οποία μέχρι και σήμερα αποτελούν τοπόσημα, είναι ο Πύργος του Αιφέλ στο Παρίσι (1889), το Atomium στις Βρυξέλλες (1958), το Space Needle στο Σιάτλ (1962) και το Aquarium στη Λισσαβόνα (1998) (Εικ. 1-4). Εκτός των εκθεσιακών περιπτέρων, υπάρχουν και άλλοι χώροι κατάλληλα διαμορφωμένοι για διάφορες πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, καθώς και εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών (Γρηγορίου, 2003: 39-40).

Οι EXPOs διεκδικούνται συνήθως από χώρες, των οποίων η οικονομία βρίσκεται σε ανοδική πορεία τη συγκεκριμένη περίοδο, και με στόχο την παγκόσμια προβολή τους και την ανάδειξη της πολιτιστικής, οικονομικής, ιστορικής και τεχνολογικής φυσιογνωμίας της. Η πόλη που αναλαμβάνει τη διοργάνωση, ειδικότερα, επιδιώκει, πέρα από τη γενικότερη προβολή της, να εδραιωθεί ως τελικός τουριστικός προορισμός σε διεθνές επίπεδο. Παρά το γεγονός ότι υπήρξαν διοργανώτριες πόλεις, οι οποίες αποτελούσαν ήδη τέτοιο προορισμό, σε άλλες περιπτώσεις η προσπάθεια της εκάστοτε χώρας ήταν η ανάδειξη και διεθνής προβολή λιγότερο γνωστών πόλεων της. Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, η ανάληψη της διοργάνωσης της EXPO αποτελεί σημαντική ευκαιρία για την ολοκλήρωση ή την επιτάχυνση σημαντικών έργων υποδομής ή ανάπλασης υποβαθμισμένων περιοχών, τα οποία αποτελούν κληρονομιά που μένει στην πόλη και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μελλοντικές δραστηριότητες (Γρηγορίου, 2003: 45).

2.5.3. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (ΠΠΕ)

Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης ανακηρύσσεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μία πόλη, στην οποία δίνεται η ευκαιρία να προβάλλει για έναν χρόνο την πολιτιστική της ζωή και ανάπτυξη. Ένας αριθμός ευρωπαϊκών πόλεων χρησιμοποίησαν το θεσμό για να μεταμορφώσουν την πολιτιστική τους βάση και, μέσω αυτής, τη διεθνή τους εικόνα. Εμπνευστής του θεσμού ήταν η Μελίνα Μερκούρη, η οποία, ως υπουργός πολιτισμού, πρότεινε τη δημιουργία του το 1983, σε συνάντηση των 10 υπουργών πολιτισμού της ΕΟΚ στην Αθήνα. Από τότε, η πρωτοβουλία γίνεται ολοένα και πιο επιτυχημένη, μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτών. Βασικός στόχος του θεσμού είναι να συμβάλει στην αξιοποίηση του πλούτου, της πολυμορφίας και των κοινών

χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών πολιτισμών, και να καθιστά δυνατή τη καλύτερη αμοιβαία γνώση μεταξύ των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://en.wikipedia.org/wiki/European_Capital_of_Culture). Η επιλογή των Πολιτιστικών Πρωτευουσών, από τη Γλασκόβη το 1990 και έπειτα, γίνεται με στόχο να αναδειχθούν πόλεις οι οποίες δε διαθέτουν χαρακτηριστικά ως Πολιτιστικές Πρωτεύουσες, όπως υποδεικνύεται από το Ευρωπαϊκό Ευρετήριο Πολιτιστικών Τουριστικών Πόρων (*European Inventory of Cultural Tourism Resources*), ή δεν έχουν ισχυρή θέση στην ιεραρχία των αστικών κέντρων (Μπέλλας, 2007: 21).

Υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής της ΠΠΕ, τα οποία ωστόσο αλλάζουν κατά καιρούς. Ανάμεσα στα κριτήρια επιλογής της πόλης, περιλαμβάνονται ο σεβασμός του κράτους, στο οποίο ανήκει η πόλη, στη Δημοκρατία, τους Νόμους και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Πέρα από τη δυνατότητα συμμετοχής πόλεων που δεν ανήκουν στην ΕΕ, υπάρχει γεωγραφική κατανομή, αλλά και εναλλαγή κατά το δυνατόν μεταξύ πρωτευουσών και επαρχιακών πόλεων. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα επιλογής περισσότερων της μίας υποψηφιοτήτων. Ο τρόπος και η διαδικασία επιλογής έχουν διαφοροποιηθεί με το πέρασμα το χρόνου και την εξέλιξη του θεσμού. Αρχικά, κάθε κράτος-μέλος με αλφαβητική σειρά (η οποία δεν τηρήθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις) φιλοξενούσε το θεσμό σε μία πόλη του. Από το Νοέμβρη του 1992, η διαδικασία άλλαξε, επιτρέποντας το διαγωνισμό πόλεων διαφορετικών κρατών και θέτοντας κριτήρια επιλογής. Τότε δόθηκε και η δυνατότητα συμμετοχής κρατών εκτός ΕΕ. Μετά το 1999, η διαδικασία τροποποιήθηκε και πάλι, δίνοντας το δικαίωμα κάθε χρόνο σε ένα κράτος να προτείνει μία ή περισσότερες πόλεις του, πρόταση η οποία εξετάζεται από επταμελή επιτροπή. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, μετά από γνωμοδότηση της επιτροπής, αποφασίζει για την ανάθεση του τίτλου της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. (Τσεγενίδη, 2002)

Κάθε πόλη καταρτίζει πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων, προβάλλοντας την πολιτιστική ιδιομορφία και κληρονομιά της, καθώς και τη θέση της στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά, και εντάσσοντας στις εκδηλώσεις πολιτιστικούς φορείς άλλων ευρωπαϊκών χωρών με σκοπό την καθιέρωση βιώσιμων συνεργασιών (Μπέλλας, 2007). Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων είναι δυνατό να περιλαμβάνει:

- προώθηση καλλιτεχνικών τεχνολογιών, στην ανάπτυξη των οποίων έχει συμβάλει και η ίδια,
- οργάνωση πολιτιστικών γεγονότων (μουσική, χορός, θέατρο, κ.λπ.) και ενίσχυση της προώθησης των Τεχνών,

- προβολή των προσωπικοτήτων και των γεγονότων που έχουν σημαδέψει την ιστορία της πόλης,
- οργάνωση ειδικών δραστηριοτήτων με σκοπό την ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής καινοτομίας,
- οργάνωση ειδικών δραστηριοτήτων με στόχο την ενασχόληση των νέων με τις Τέχνες,
- προβολή των δραστηριοτήτων στο ευρύτερο κοινό με χρήση πολυμέσων και οπτικοακουστικού υλικού,

ενώ, μεταξύ άλλων:

- συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και τον τουρισμό,
- αναπτύσσει καινοτόμο πολιτιστικό τουρισμό υψηλής ποιότητας, ο οποίος δε θα φέρει σε αντίθεση τις επιθυμίες των κατοίκων με εκείνες των επισκεπτών,
- περιλαμβάνει έργα που θα αναδεικνύουν την αρχιτεκτονική κληρονομιά και θα περικλείουν στρατηγικές αστικής ανάπτυξης,
- προωθεί το διάλογο και την ανταλλαγή, με στόχο τη γνωριμία με τον πολιτισμό άλλων χωρών, ευρωπαϊκών και μη.

(Τσεγενίδη, 2002: 15-16)

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί περιλαμβάνονται οι πόλεις ΠΠΕ από το 1985, την αρχή του θεσμού, μέχρι το 2012.

Πίνακας 2: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης (1985-2012)

Έτος	Πόλη	Χώρα	Έτος	Πόλη	Χώρα
1985	Αθήνα	Ελλάδα	2001	Πόρτο	Πορτογαλία
1986	Φλωρεντία	Ιταλία		Ρότερνταμ	Ολλανδία
1987	Αμστερνταμ	Ολλανδία	2002	Μπριζ	Βέλγιο
1988	Δ. Βερολίνο	Δ. Γερμανία		Σαλαμάνκα	Ισπανία
1989	Παρίσι	Γαλλία	2003	Γκρατς	Αυστρία
1990	Γλασκόβη	Ην. Βασίλειο	2004	Γένοβα	Ιταλία
1991	Δουβλίνο	Ιρλανδία		Λιλ	Γαλλία
1992	Μαδρίτη	Ισπανία	2005	Κορκ	Ιρλανδία
1993	Αμβέρσα	Βέλγιο	2006	Πάτρα	Ελλάδα
1994	Λισσαβόνα	Πορτογαλία	2007	Σιμπιού	Ρουμανία
1995	Λουξεμβούργο	Λουξεμβούργο		Λουξεμβούργο	Λουξεμβούργο
1996	Κοπεγχάγη	Δανία	2008	Σταβάνγκερ, Σάντνες	Νορβηγία
1997	Θεσσαλονίκη	Ελλάδα		Λίβερπουλ	Ην. Βασίλειο
1998	Στοκχόλμη	Σουηδία	2009	Λιντς	Αυστρία
1999	Βαϊμάρη	Γερμανία		Βίλνιους	Λιθουανία
2000	Ρέικιαβικ	Ισλανδία	2010	Κων/πολη	Τουρκία
	Μπέργκεν	Νορβηγία		Πεκς	Ουγγαρία
	Ελσίνκι	Φινλανδία		Έσσεν	Γερμανία
	Βρυξέλλες	Βέλγιο	2011	Τούρκου	Φινλανδία
	Πράγα	Τσεχία		Ταλίν	Εσθονία
	Κρακοβία	Πολωνία	2012	Γκουιμαράες	Πορτογαλία
	Σαντιάγο ντε Κομποστέλλα	Ισπανία		Μάριμπορ	Σλοβενία
	Αβινιόν	Γαλλία			
	Μπολόνια	Ιταλία			

Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/European_Capital_of_Culture

Οι θετικές συνέπειες του θεσμού συνοψίζονται ως εξής:

- Έντονη παρουσίαση της πόλης από τα Μέσα Ενημέρωσης στην υπόλοιπη Ευρώπη, και βελτίωση σε πολλές περιπτώσεις της εξωτερικής εικόνας.
- Ευρεία ικανοποίηση του κοινού, ιδιαίτερα των κατοίκων, με κοινωνικές και εκπαιδευτικές προεκτάσεις.
- Προσέλκυση τουριστών, κυρίως από το εξωτερικό της χώρας.

- Σημαντικά οικονομικά οφέλη σε τομείς όπως ο τουρισμός, η πολιτιστική βιομηχανία, η εικόνα της πόλης.
- Ανάπτυξη του πολιτιστικού τομέα και αναθεώρηση των δυνατοτήτων της πολιτιστικής προσφοράς της πόλης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

(Τσεγενίδη, 2002)

Ο πολεοδομικός αντίκτυπος της διοργάνωσης των ειδικών γεγονότων είναι διαφορετικός ανά περίπτωση, ανάλογα με την κατηγορία της διοργάνωσης και τα χαρακτηριστικά του αστικού κέντρου που τη φιλοξενεί. Στην περίπτωση του θεσμού της ΠΠΕ, οι επενδύσεις σε πολεοδομικές παρεμβάσεις δε σχετίζονται με τη θέση της πόλης στην εθνική ιεραρχία αστικών κέντρων και το πληθυσμιακό μέγεθος, αλλά με παράγοντες όπως οι ανάγκες της πόλης και η δυνατότητα εξεύρεσης των αναγκαίων οικονομικών πόρων. Σε όλη τη διάρκεια του θεσμού, υπήρξαν πόλεις οι οποίες, παράλληλα με το πολιτιστικό τους πρόγραμμα, πραγματοποίησαν σημαντικά έργα υποδομής, τα οποία ξεπερνούσαν τις ανάγκες της διοργάνωσης και εντάσσονταν στο γενικότερο σχεδιασμό της πόλης. Τα πιο κοινά από αυτά τα έργα αφορούσαν σε αναπλάσεις δημόσιων χώρων και βελτιώσεις σε πολιτιστικές υποδομές, ενώ σε πολλές περιπτώσεις, ήταν ήδη προγραμματισμένα με κάποια μορφή και δρομολογήθηκαν λόγω του γεγονότος (Καραγιαννάκης, 2007: 50)

Σε αρκετές πόλεις, οι οποίες φιλοξένησαν το θεσμό της ΠΠΕ, η ανάπτυξη και βελτίωση των αστικών υποδομών συμπεριελήφθησαν μεταξύ των στόχων του σχεδιασμού. Συνήθως αντιμετωπίζονταν ως δευτερεύοντες στόχοι σε σχέση με άλλους, όπως η τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις θεωρήθηκαν ως μέσα επίτευξης των παραπάνω. Σε τρεις περιπτώσεις, η ανάπτυξη νέων αστικών υποδομών θεωρήθηκε βασική προτεραιότητα (Πόρτο, Θεσσαλονίκη, Γένοβα) και ενδεχομένως σημαντικότερη από την επιτυχία του πολιτιστικού προγράμματος, ενώ μια μειοψηφία πόλεων δε συμπεριέλαβε καθόλου στο σχεδιασμό της τεχνικά έργα και παρεμβάσεις (Μπέργκεν, Στοκχόλμη, Ελσίνκι). Σε κάθε περίπτωση, όλες οι πόλεις που φιλοξένησαν το θεσμό προέβησαν σε, έστω μικρές, εργασίες σχετικές με την υποδομή τους. (Καραγιαννάκης, 2007: 89)

Οι πολεοδομικές παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν μπορούν να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- Παρεμβάσεις σχετικές με τις πολιτιστικές υποδομές, οι οποίες περιλαμβάνουν την κατασκευή και ανακαίνιση μουσείων, θεάτρων,

συνεδριακών κέντρων, πολιτιστικών πάρκων, αποκαταστάσεις ιστορικών κτιρίων και μουσείων, κ.λπ.

- Παρεμβάσεις αστικής ανανέωσης, οι οποίες περιλαμβάνουν αναπλάσεις αστικών περιοχών, ιστορικών κέντρων και δημόσιων χώρων, ανασχεδιασμούς οδών και οικοδομικών τετραγώνων, δημιουργία χώρων πρασίνου.
- Παρεμβάσεις στις μεταφορικές υποδομές, οι οποίες περιλαμβάνουν έργα οδοποιίας, ανακαινίσεις σιδηροδρομικών σταθμών, λιμανιών και αεροδρομίων, πεζοδρομήσεις, κατασκευή χώρων στάθμευσης και ανακατασκευή πεζοδρομίων.

(Καραγιαννάκης, 2007: 89)

Η δημιουργία και η βελτίωση των αστικών υποδομών αποτελούν τα πλέον ορατά αποτελέσματα του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Σε ελάχιστες περιπτώσεις οι ανάγκες του θεσμού ικανοποιήθηκαν από προσωρινές εγκαταστάσεις, οι οποίες απομακρύνθηκαν μετά το πέρας της διοργάνωσης. Πολλές από τις παρεμβάσεις συνέβαλαν στην πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη των πόλεων, ενώ άλλες αποτέλεσαν έργα σημαντικής αρχιτεκτονικής αξίας (Kunsthau – Γκρατς, Casa da Música – Πόρτο, Concertgebouw – Μπριζ, Εικ. 5-7). Σε πολλές περιπτώσεις, τα έργα που πραγματοποιήθηκαν είχαν συμβολική αξία για τις πόλεις, όπως στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης ή της Μπριζ. Δεδομένου, πάντως, ότι ένας από τους κοινούς στόχους όλων των πόλεων ήταν η βελτίωση της εικόνας τους, η επένδυση σε πολεοδομικές αλλαγές και παρεμβάσεις αποτέλεσε ένα από τα ελκυστικότερα μέσα για την επίτευξή του. (Καραγιαννάκης, 2007: 91)

Βέβαια, ο θεσμός μπορεί να επιφέρει και αρνητικές συνέπειες, κυρίως λόγω της πιθανής αστοχίας του σχεδιασμού. Όταν το πρόγραμμα εκδηλώσεων δε λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα των κατοίκων και απευθύνεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες κοινού, διατρέχει τον κίνδυνο να μην εξασφαλίσει τη συμμετοχή τους. Επίσης, δεν είναι δεδομένο ότι θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας μέσω της πολιτιστικής ανάπτυξης, ενώ η μείωση της ανεργίας, η αύξηση του αριθμού των τουριστών και η πολιτιστική προσφορά, ελλείπει σωστού σχεδιασμού, μπορεί να διαρκέσουν μέχρι το τέλος των εκδηλώσεων. Τέλος, η λανθασμένη οικονομική διαχείριση είναι πολύ πιθανό να μην επιφέρει τα αναμενόμενα οφέλη. (Τσεγενίδη, 2002: 20-21)

2.6. ΕΙΚΟΝΕΣ 2^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Εικόνα 1: Ο Πύργος του Άιφελ – Παρίσι

Πηγή: <http://www.neatorama.com/2007/07/16/the-eiffel-tower-story/>

Εικόνα 2: Το Atomium – Βρυξέλλες

Πηγή: <http://www.lab-au.com/files/doc/matmium.htm>

Εικόνα 3: Το Space Needle – Σιάτλ

Πηγή: <http://www.britannica.com/eb/art-95314/The-Space-Needle-Seattle-Wash>

Εικόνα 4: Το Aquarium – Λισσαβόνα

Πηγή: http://www.travelogues.net/Portugal/index_js.htm?page=photos_lisbon_aquarium.htm

Εικόνα 5: Το Kunsthaus – Γκρατς

Πηγή: <http://www.kunsthausgraz.steiermark.at/cms/beitrag/10334593/7775191>

Εικόνα 6: Το Casa da Música – Πόρτο

Πηγή: <http://www.mimoa.eu/projects/Portugal/Porto/Casa%20da%20Musica>

Εικόνα 7: Το Concertgebouw – Μπριζ

Πηγή: <http://www.galaconcert-brugge.be/concertgebouw.htm>

3. ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΟΛΕΩΝ

3.1. ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ – ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ 1992

Η εμπειρία της Βαρκελώνης είναι πολύ σημαντική λόγω της ομοιότητας του τουριστικού περιβάλλοντος με το Βόλο, αλλά και για ένα σημαντικότερο λόγο: οι Αγώνες αντιμετωπίστηκαν από τη Βαρκελώνη ως μοναδική ευκαιρία για ένα αναπτυξιακό ξεκίνημα, το οποίο θα άλλαζε την προ-ολυμπιακή της κατάσταση και θα συνέβαλλε στην επίλυση των προβλημάτων υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος που αντιμετώπιζε η πόλη. Από αυτή την άποψη, η Βαρκελώνη έχει, τηρουμένων των αναλογιών, πολλά κοινά σημεία με την πόλη του Βόλου. Επιπλέον, πρόκειται για μια Ολυμπιακή πόλη, η οποία εισπράττει μέχρι και τις μέρες μας τα οφέλη της παγκόσμιας αναγνώρισης, χάρη στην επιτυχημένη διοργάνωση των Αγώνων (Μαντίδη, 2003: 29). Η εμπειρία της, επομένως, κρίνεται σκόπιμο να μελετηθεί, ώστε να αξιοποιηθούν τα θετικά στοιχεία της.

Για την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων, ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν διάφορες παρεμβάσεις, πολλές από τις οποίες συνέβαλαν στη βελτίωση πολλών πτυχών της εικόνας της πόλης, όπως οι υποδομές και οι δημόσιοι χώροι. Συνοπτικά, οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν έχουν ως εξής:

- Βελτιώθηκαν οι υποδομές του αεροδρομίου της Βαρκελώνης (Aeropuerto de El Prat), βελτιώθηκε ο τερματικός σταθμός b και δημιουργήθηκαν οι τερματικοί σταθμοί a και c.
- Το Ολυμπιακό Χωριό χωροθετήθηκε σε μία απαρχαιωμένη περιοχή της πόλης, συμβάλλοντας στην αποκατάστασή της.
- Εκσυγχρονίστηκαν τμήματα της πόλης προς ικανοποίηση της Ολυμπιακής Επιτροπής.
- Δημιουργήθηκαν νέα ξενοδοχεία και αναμορφώθηκαν ορισμένα ήδη υπάρχοντα.
- Κατασκευάστηκαν νέες σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως το Palau San Jordi και το Puerto Olímpico.
- Η πόλη της Βαρκελώνης στράφηκε προς τη θάλασσα.

(http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92)

Η οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων στηρίχθηκε σε τρεις παράγοντες:

- Στη σύμπραξη μεταξύ της πόλης της Βαρκελώνης, η οποία προώθησε την πρωτοβουλία, της Ισπανικής Κυβέρνησης, της Αυτόνομης Κυβέρνησης (Generalitat) της Καταλονίας, της Ισπανικής και της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής.
- Σε ένα από κοινού εγχείρημα, με σύμπραξη και διαχείριση μοιρασμένη ανάμεσα στο δημόσιο τομέα και τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες.
- Στη δημιουργία ειδικών διοικητικών σωμάτων, που δε συσχετιζόνταν με την καθιερωμένη δημόσια διοίκηση και τα οποία ανέλαβαν είτε τις επενδυτικές είτε τις οργανωτικές λειτουργίες.

(Στεφανίδου, 2006: 6)

3.1.1. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ¹

Οι θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες του 1992, ή αλλιώς, οι Αγώνες της 25^{ης} Ολυμπιάδας, πραγματοποιήθηκαν από τις 25 Ιουλίου έως τις 9 Αυγούστου στη Βαρκελώνη της Ισπανίας, η οποία επιλέχθηκε ως διοργανώτρια πόλη μεταξύ του Άμστερνταμ, του Βελιγραδίου, του Μπίρμινγχαμ, του Μπρίσμπεϊν και του Παρισιού τον Οκτώβριο του 1986. Πριν το 1992, η Βαρκελώνη ήταν υποψήφια για τη διοργάνωση των Αγώνων του 1924, του 1936 και του 1940. Εξαιρουμένου του Αφγανιστάν, ήταν η πρώτη φορά μετά του Ολυμπιακούς Αγώνες του 1972 στο Μόναχο, που συμμετείχαν όλες οι χώρες-μέλη της ΔΟΕ.

Στους Αγώνες πήραν μέρος 9.364 αθλητές από 169 κράτη, οι οποίοι αγωνίστηκαν σε 24 αθλήματα. Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, 12 κράτη διαμόρφωσαν μια 'Ενοποιημένη Ομάδα' (*Unified Team*), ενώ τα κράτη της Βαλτικής Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία είχαν τις δικές τους ομάδες. Η Κροατία, η Σλοβενία και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έλαβαν μέρος ως ανεξάρτητα κράτη μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, στη οποία απαγορεύτηκε η συμμετοχή. Ωστόσο, επιτράπηκε η συμμετοχή στους Γιουγκοσλάβους αθλητές ως 'Ανεξάρτητοι Συμμετέχοντες' στους Ολυμπιακούς (*Independent Olympic Participants*). Τέλος, η Νότια Αφρική επέστρεψε στους Αγώνες μετά από 32 χρόνια απουσίας.

¹ Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/1992_Summer_Olympics, http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92

3.1.2. ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ²

Συνολικά χρησιμοποιήθηκαν 35 αθλητικές εγκαταστάσεις, υπάρχουσες και νέες, για τη φιλοξενία των αθλημάτων, από τις οποίες οι 19 ήταν στην πόλη της Βαρκελώνης και χωρίστηκαν σε 4 ολυμπιακές περιοχές: Montjuic, Parc de Mar, Diagonal και Vall d'Hebron. Επιπλέον, επιλέχθηκαν άλλες 15 πόλεις για τη διεξαγωγή αθλημάτων.

3.1.2.1. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΤΖΟΥΙΚ:

- Ολυμπιακός Δακτύλιος (Anell Olímpic) (Εικ. 8)
 1. *Ολυμπιακό Στάδιο του Montjuic (Estadio Olímpico de Montjuic)*: εκεί έλαβαν χώρα τα αθλήματα του στίβου, καθώς και οι τελετές έναρξης και λήξης των Αγώνων (Εικ. 9). Το στάδιο εγκαινιάστηκε το 1929, με αφορμή την Παγκόσμια Έκθεση της Βαρκελώνης. Με την ανάθεση των Αγώνων στη Βαρκελώνη το 1992, το στάδιο ανακαινίστηκε πλήρως, διατηρώντας μόνο τις εξωτερικές όψεις, ενώ προστέθηκαν νέες κερκίδες, αυξάνοντας τη χωρητικότητά του, και το επίπεδο του αγωνιστικού χώρου ελαττώθηκε κατά 11 μέτρα.
 2. *Παλάτι Sant Jordi (Palau Sant Jordi)*: εκεί πραγματοποιήθηκαν τα αθλήματα της ενόργανης γυμναστικής και οι τελικοί βόλεϊ και χάντμπολ (Εικ. 10). Πρόκειται για τον πιο χρησιμοποιημένο κλειστό αθλητικό χώρο πολλαπλών χρήσεων, ο οποίος δημιουργήθηκε με αφορμή τους Αγώνες και θεωρείται το 'κόσμημα' του Ολυμπιακού Δακτυλίου. Η ευελιξία των δομών του επιτρέπουν την προσαρμογή του για τη φιλοξενία των πλέον διαφοροποιημένων εκδηλώσεων και γεγονότων, από αθλητικούς αγώνες μέχρι μουσικές και θεατρικές παραστάσεις.
 3. *Πισίνες Bernat Picornell (Piscinas Bernat Picornell)*: εκεί πραγματοποιήθηκαν τα αθλήματα της κολύμβησης και του τελικοί του πόλο. Οι πισίνες εγκαινιάστηκαν το 1970, με αφορμή το 12^ο Πανερωπαϊκό Πρωτάθλημα Κολύμβησης. Το 1990, ξεκίνησαν τα έργα ανακαίνισης για τη φιλοξενία των ολυμπιακών αθλημάτων. Μία από τις σημαντικότερες μετατροπές ήταν η κάλυψη της πισίνας προπόνησης για να κλιματιστεί και να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το χειμώνα. Επιπλέον,

² Πηγή: http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92

προστέθηκαν κερκίδες στην πισίνα των καταδύσεων για την αύξηση της χωρητικότητας σε θεατές.

4. *Εθνικό Ινστιτούτο Φυσικής Αγωγής Καταλονίας (Institut Nacional de Educació Física de Catalunya – INEFC)*: εκεί διεξήχθησαν οι αγώνες πάλης (Εικ. 11).

- Εγκαταστάσεις Έκθεσης Βαρκελώνης

1. *Αθλητικό Παλάτι Βαρκελώνης (Palau d' Esports de Barcelona)*: εκεί φιλοξενήθηκαν τα αγωνίσματα της ρυθμικής γυμναστικής και του βόλεϊ. Ο χώρος εγκαινιάστηκε το 1955, με αφορμή τους Μεσογειακούς Αγώνες. Με την κατασκευή του Palau Sant Jordi, μείωσε την αθλητική του δραστηριότητα, ενώ από τα μέσα της δεκαετίας του '90 άρχισε να επικεντρώνεται στη φιλοξενία μουσικών και θεατρικών εκδηλώσεων, για να λάβει, τελικά, επίσημα το νέο του χαρακτήρα με την ανακαίνιση του 2000.

2. *Παλάτι Μεταλλουργίας (Palau de la Metallúrgia)*: εκεί διεξήχθησαν τα αγωνίσματα της ξιφασκίας. Εγκαινιάστηκε το 1929, με αφορμή τη Διεθνή Έκθεση της Βαρκελώνης.

- Γειτονικές ζώνες:

1. *Πισίνα Montjuic (Piscina de Montjuic)*: εκεί πραγματοποιήθηκαν τα αγωνίσματα της κατάδυσης και του πόλο. Εγκαινιάστηκε το 1929 και χρησιμοποιήθηκε για τους Μεσογειακούς Αγώνες του 1955. το 1990, ξεκίνησαν τα έργα πλήρους ανακαίνισης των πισινών. Μία από τις σημαντικότερες μετατροπές ήταν το γκρέμισμα της παλιάς πισίνας και η κατασκευή δύο νέων, μίας για τις καταδύσεις και μίας για το πόλο, με αύξηση παράλληλα της χωρητικότητας σε θεατές.

2. *Περίπτερο της Βιομηχανικής Ισπανίας (Pavellón de l'Espanya Industrial)*: εκεί πραγματοποιήθηκε το άθλημα της άρσης βαρών. Πρόκειται για έναν χώρο πολλαπλών χρήσεων, κυρίως αθλητικού χαρακτήρα, ο οποίος εγκαινιάστηκε το 1991.

3.1.2.2. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ PARC DE MAR

Χωροθετημένη στη συνοικία Sant Martí, περιλαμβάνει το Ολυμπιακό Χωριό και ακόμη τρεις εγκαταστάσεις:

1. *Ολυμπιακό Λιμάνι (Puerto Olímpico)*: εκεί διεξήχθησαν τα αγωνίσματα της ιστιοπλοΐας (Εικ. 12). Χωροθετημένο μεταξύ των παραλίων Barceloneta και Nova Icària, κατασκευάστηκε το 1991, ελλείπει παρόμοιου χώρου, στο πλαίσιο της γενικότερης στρατηγικής της τοπικής διοίκησης για τη μετατροπή του βόρειου τμήματος της ακτής σε μία ζώνη κατοικίας και αναψυχής. Στις μέρες μας, πέρα από ένα φημισμένο μεσογειακό αθλητικό λιμάνι, έχει μετατραπεί σε ένα κέντρο τουρισμού και αναψυχής της Βαρκελώνης.
2. *Περίπτερο Mar Bella (Pavellón de la Mar Bella)*: εκεί πραγματοποιήθηκε το αγώνισμα του μπάντμιντον. Πρόκειται για έναν χώρο πολλαπλών χρήσεων, ο οποίος εγκαινιάστηκε το 1992 για τους Αγώνες. Η κύρια λειτουργία του είναι η αθλητική, αν και έχει φιλοξενήσει διάφορες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις. Έχει προγραμματιστεί η ανακαίνιση του συγκροτήματος μέσα στο 2009, ώστε να προστεθούν επιπλέον αθλητικοί χώροι.
3. *Αθλητικό Συγκρότημα Estación del Norte (Polideportivo Estación del Norte)*: εκεί έλαβε χώρα το αγώνισμα του πινγκ πονγκ. Το συγκρότημα χωροθετήθηκε στις εγκαταστάσεις του Βόρειου Σιδηροδρομικού Σταθμού της Βαρκελώνης, ο οποίος εγκαινιάστηκε το 1856 και λειτούργησε μέχρι το 1972. Μετά από χρόνια εγκατάλειψης, το 1991 ξεκίνησαν τα έργα ανακαίνισης με στόχο τη δημιουργία δύο ζωνών: μία για στάθμευση των λεωφορείων και μία για αθλητικές εγκαταστάσεις.

3.1.2.3. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ DIAGONAL

Χωροθετημένη στο νοτιοδυτικό τμήμα της πόλης, κατά μήκος της Λεωφόρου Diagonal, περιλαμβάνει τέσσερις προϋπάρχουσες εγκαταστάσεις:

1. *Στάδιο Camp Nou*: έδρα της F.C. Barcelona, όπου πραγματοποιήθηκαν οι ποδοσφαιρικοί αγώνες (Εικ. 13).
2. *Κλειστό Στάδιο Blaugrana (Palau Blaugrana)*: ιδιοκτησία της F.C. Barcelona, όπου διεξήχθησαν τα αγωνίσματα του τζούντο και του τάε-κβον-ντο.
3. *Στάδιο Sarriá (Estadio de Sarriá)*: παλιά έδρα της RCD Espanyol, φιλοξένησε ορισμένα ποδοσφαιρικά ματς κατά τη διάρκεια των Αγώνων.

Το στάδιο έχει μετατραπεί πλέον σε ένα πάρκο, περιτριγυρισμένο από νέα κτίρια κατοικίας.

4. *Βασιλική Λέσχη Πόλο (Real Club de Polo)*: εκεί πραγματοποιήθηκαν τα αγωνίσματα ιππασίας. Μία από τις παλαιότερες αθλητικές λέσχες της πόλης, ιδρύθηκε το 1897. Το 1992, οι εγκαταστάσεις του ανακαινίστηκαν, για να φιλοξενήσουν τα ολυμπιακά αγωνίσματα.

3.1.2.4. ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ VALL D'HEBRON

Χωροθετημένη στο βόρειο τμήμα της πόλης, στη συνοικία Horta-Guinardó, περιλαμβάνει τέσσερις εγκαταστάσεις:

1. *Ποδηλατοδρόμιο d' Horta (Velòdrom d'Horta)*: φιλοξένησε τα αγωνίσματα ποδηλασίας πίστας. Εγκαινιάστηκε το 1984, με αφορμή το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Ποδηλασίας Πίστας.
2. *Ολυμπιακό Στάδιο Τοξοβολίας (Camp Olímpic de Tir amb Arc)*: προσωρινή εγκατάσταση, φιλοξένησε το αγώνισμα της τοξοβολίας.
3. *Περίπτερο Vall d'Hebron (Pabellón de la Vall d'Hebron)*: εκεί πραγματοποιήθηκαν οι προκριματικοί αγώνες βόλεϊ. Εγκαινιάστηκε το 1992 για τους Ολυμπιακούς Αγώνες και περιλαμβάνει εγκαταστάσεις για τη διεξαγωγή διαφόρων αθλημάτων (βόλεϊ, μπάσκετ, ποδόσφαιρο σάλας).
4. *Δημοτικό Περίπτερο Τένις Vall d'Hebron (Centro Municipal de Tennis Vall d'Hebron)*: φιλοξένησε το αγώνισμα του τένις. Εγκαινιάστηκε το 1992 για τους Αγώνες και χρησιμοποιείται κυρίως ως χώρος εξάσκησης και διδασκαλίας του αθλήματος.

3.1.3. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ (VILLA OLÍMPICA)

Το Ολυμπιακό Χωριό της Βαρκελώνης (Εικ. 14 και 15), όπου διέμεναν οι αθλητές κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων βρίσκεται μεταξύ του πάρκου Ciutadella και του κέντρου της συνοικίας Poblenou στην πόλη της Βαρκελώνης. Το Ολυμπιακό Χωριό αποτελεί την πρώτη παραθαλάσσια συνοικία της πόλης και περιλαμβάνει ένα νέο αθλητικό λιμάνι, έναν μεγάλο παραθαλάσσιο πεζόδρομο και μία μεγάλη ποικιλία μπαρ και εστιατορίων. Οι στόχοι της κατασκευής του Χωριού ήταν αφενός ο εκμοντερνισμός της εν λόγω περιοχής αφετέρου η ικανοποίηση των

απαιτήσεων της διοργάνωσης. (http://es.wikipedia.org/wiki/Villa_Ol%C3%Admpica_de_Barcelona)

Το Ολυμπιακό Χωριό αναπτύσσεται στην παράκτια ζώνη της περιοχής Poblenou, σε βιομηχανική περιοχή που χαρακτηριζόταν από τη συγκέντρωση αποθηκών, σιδηροδρομικών εγκαταστάσεων και φτωχών κατοικιών. Το Χωριό αποτέλεσε μέρος του σχεδίου της δημοτικής αρχής για τη δημιουργία μιας νέας οικιστικής περιοχής, η οποία θα αποτελούσε συνδετικό κρίκο μεταξύ της παλιάς πόλης και του παραλιακού μετώπου, ενώ αποτέλεσε και έναν από τους τέσσερις βασικούς πόλους, στους οποίους βασίστηκε η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Περιλαμβάνει διαφορετικά κτιριακά συγκροτήματα, στην πλειοψηφία τους πολυκατοικίες έξι ορόφων, με τους ενδιάμεσους χώρους οργανωμένους ως χώρους ανάπαυσης και αναψυχής. Επιπλέον, περιλαμβάνονται 200 εμπορικοί χώροι, ένα ξενοδοχείο, γραφεία επιφάνειας 70.000 m² και 2.000 θέσεις υπόγειου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων. (Καρβούνης, 2000: 28)

3.1.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Οι Αγώνες της Βαρκελώνης μετατράπηκαν πραγματικά στο μέσο της διεθνούς παρουσίας της δημοκρατικής Ισπανίας. Η χώρα μετέδωσε μια εικόνα δυναμισμού και καινοτομίας, η οποία υπήρξε αποφασιστική για την διάλυση παλιών στερεοτύπων, καθώς και μιας προηγμένης ευρωπαϊκής χώρας μπροστά στη διεθνή κοινότητα. Οι εορτασμοί, την ίδια στιγμή, των 500 χρόνων από την ανακάλυψη της Αμερικής και η Παγκόσμια Έκθεση της Σεβίλλης συμπλήρωσαν ένα δημοκρατικό έτος με μεγάλη διεθνή απήχηση της Ισπανίας, η οποία, παρά την καλή εικόνα που μετέδωσε προς τα έξω, ήταν βυθισμένη σε μια σοβαρή πολιτική κρίση που θα οξυνόταν μετά το 1993. (http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92)

Παρά την οικονομική ύφεση που ακολούθησε τους Ολυμπιακούς του 1992, η Βαρκελώνη συνέχισε να απολαμβάνει μια αδιάλειπτη ακμή του εθνικού και διεθνούς κύρους της, καθώς επίσης και μια πρακτικά ομόφωνη συναίνεση σχετικά με την ποιότητα και ομορφιά της αστικής ανάπτυξης και τη δυνατότητα κατοίκησης μιας πόλης τόσο μεσογειακής όσο και ‘ανθρώπινης’ (Balibrea, 2001: 187). Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτέλεσαν τον παράγοντα που έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην επικράτηση ομοφωνίας μεταξύ των διαφορετικών και αντίθετων αντιλήψεων και χρήσεων του πολιτισμού και του δημόσιου χώρου από τις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Ως

ταυτόχρονα αθλητική, πολιτιστική και ιδεολογική διοργάνωση, κατόρθωσαν πλήρως να δημιουργήσουν αισθήματα τοπικού πατριωτισμού και ομοφωνίας, καθώς και να προβάλλουν παγκοσμίως την πόλη. Οι Αγώνες ερμηνεύτηκαν ως ένα έργο από όλους για όλους, μια διοργάνωση όπου όλοι θα μπορούσαν να συμμετάσχουν και από την οποία όλοι θα επωφελούνταν υπό τη μορφή δημοτικού αυτοσεβασμού. Ο σχεδιασμός και η υλοποίησή τους συνιστούν την κρίσιμη περίοδο εξασφάλισης του οικονομικού μέλλοντος της πόλης και οριοθετούν την ποιοτική μεταστροφή προς μεγάλα έργα αστικής αναδιάρθρωσης. (Balibrea, 2001: 198)

Πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες, το κέντρο της Βαρκελώνης ήταν σε μεγάλο βαθμό αποκομμένο από το εκτεταμένο θαλάσσιο μέτωπο, λόγω της ύπαρξης βιομηχανικών ζωνών σε παρακμή, σιδηροδρομικών και λιμενικών εγκαταστάσεων (Μπέλλας, 2007: 20). Κατά την ανάληψη των Αγώνων, καταβλήθηκε μια προσπάθεια, ώστε οι επενδύσεις να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο μιας μακρόχρονης αποδοτικότητας προς όφελος της ίδιας της πόλης. Σκοπός της Βαρκελώνης ήταν να αποτελέσει περιφερειακό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Ήδη, από το 1986, είχε απομακρυνθεί από το πρότυπο της κλασικής βιομηχανικής πόλης (Στεφανίδου, 2006: 23-24). Η διοργάνωση των Αγώνων το 1992, έδωσε στην πόλη την ευκαιρία να αναβαθμίσει τον αστικό ιστό της. Στο πλαίσιο της προώθησης ενός τουριστικού χαρακτήρα, οι ζώνες αυτές καταργήθηκαν ή αναβαθμίστηκαν, προκειμένου να λάβουν νέες χρήσεις. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αναμόρφωσης του αστικού τοπίου, οι κατευθύνσεις στράφηκαν στην προβολή των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων της πόλης. (Μπέλλας, 2007: 20)

Η Βαρκελώνη διαχειρίστηκε επιτυχημένα τον αντίκτυπο των Αγώνων και επωφελήθηκε από τις πραγματοποιούμενες επενδύσεις, διευκολύνοντας τις επερχόμενες αλλαγές. Οι πόροι που κατανεμήθηκαν για αστικές υποδομές, οδήγησαν σε προσωρινές θέσεις εργασίας, στον κατασκευαστικό τομέα, και μετέπειτα σε μόνιμες θέσεις, στη λειτουργία των υποδομών αυτών, δίνοντας ώθηση για περαιτέρω αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας. Το επενδυμένο κεφάλαιο και η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας αύξησαν την ευημερία και την κοινωνική συνοχή και έκαναν την πόλη πιο ελκυστική. (Στεφανίδου, 2006: 8)

Πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, αντίθετα με άλλες περιπτώσεις, η διοργάνωση των Αγώνων δε σήμανε για τη Βαρκελώνη την παράκαμψη των τακτικών πολεοδομικών εργαλείων, με τη δικαιολογία της βιασύνης ή της ανάγκης συντονισμού. Τα ολυμπιακά έργα εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του Γενικού

Πολεοδομικού Σχεδίου της πόλης, το οποίο τέθηκε σε ισχύ το 1976, και οι αναγκαίες τροποποιήσεις πραγματοποιήθηκαν με σεβασμό στις κανονικές διαδικασίες (Καραγιαννάκης, 2007: 53). Σημαντικό, επίσης, είναι το γεγονός ότι η Βαρκελώνη απέφυγε να κατασκευάσει υποδομές που να προορίζονται για τους Αγώνες και μόνο (Στεφανίδου, 2006: 10).

Η προσφορά των Ολυμπιακών Αγώνων στη βελτίωση της εικόνας της πόλης και στη διεθνή προβολή της είναι σήμερα αναμφισβήτητη. Η Βαρκελώνη, από παραδοσιακή βιομηχανική πόλη, έχει σήμερα μετατραπεί σε μητρόπολη υπηρεσιών τριτογενούς τομέα, που εμπεριέχει ένα διαρθρωμένο δίκτυο υψηλά εξειδικευμένων χώρων μεταξύ παλαιάς και νέας αστικής περιφέρειας, συνδεδεμένων με μητροπολιτικά δίκτυα μεταφορών (Καραγιαννάκης, 2007: 53).

Το μοντέλο οργάνωσης και σχεδιασμού της πόλης για τους Αγώνες αναγνωρίζεται ως ένα από τα πιο επιτυχημένα στην ιστορία τους, στο οποίο βασίζονται το Πεκίνο και το Λονδίνο για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών του 2008 και 2012 αντίστοιχα. Η προβολή της πόλης, η οποία συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια μετά τους Αγώνες, έφερε στην πόλη σημαντικές διοργανώσεις, όπως το Παγκόσμιο Φόρουμ των Πολιτισμών (*Universal Forum of Cultures*) το 2004 (Εικ. 16 και 17), το οποίο επέφερε περαιτέρω ώθηση για ανάπτυξη το ανατολικού παραλιακού μετώπου της πόλης (Στεφανίδου, 2006: 10). Σήμερα, η Βαρκελώνη αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς και δυναμικότερους πόλους ανάπτυξης της Ισπανίας (Μπέλλας, 2007: 20). Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι, από τη 13^η θέση των δημοφιλέστερων ευρωπαϊκών τουριστικών προορισμών πριν από το 1992, εκτοξεύθηκε στην 3^η θέση το 1999 (Καραγιαννάκης, 2007: 53).

Συνοπτικά, θα λέγαμε ότι οι πρωτοβουλίες για τους Ολυμπιακούς, πάνω από όλα εκείνη για το Ολυμπιακό Χωριό, ανέδειξαν ένα μοντέλο σχεδιασμού, το οποίο συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια και το οποίο επικεντρώθηκε στην αναμόρφωση παρακμασμένων, κυρίως βιομηχανικών, περιοχών. Ο σχεδιασμός κατευθύνεται σχεδόν αποκλειστικά από αρχιτέκτονες, ενώ βασική του μέριμνα είναι η δημιουργία μιας καλής αστικής μορφής, ο σεβασμός στην ιστορική ανάπτυξη της πόλης και η εξασφάλιση υλοποιήσιμων έργων, τα οποία να μπορούν να πραγματοποιηθούν εντός μιας ανεκτής χρονικής περιόδου, συνήθως 10 ετών. (Marshall, 2000: 303-304)

Σύμφωνα με τον Marshall (2000: 311-312), το 'μοντέλο της Βαρκελώνης', αν όντως υπάρχει, αποτελεί έναν συνδυασμό στοιχείων δανεισμένων από τις ΗΠΑ, τα οποία διαχύθηκαν σε ολόκληρη την Ισπανία και τη Λατινική Αμερική, και καινοτομίας,

νέας ως έναν βαθμό, η οποία εκφράζεται μέσω της αρχιτεκτονικής στην επιτυχημένη προσαρμογή των στοιχείων αυτών στην πραγματικότητα της πόλης. Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι ολόκληρη η διαδικασία αστικής μεταμόρφωσης της Βαρκελώνης πραγματοποιήθηκε υπό την τεχνική επίβλεψη μιας ομάδας διακεκριμένων αρχιτεκτόνων και πολεοδόμων, προσελκύνοντας εξαιρετική προσοχή από τα μέσα ενημέρωσης και προσδίδοντας στην πόλη τον τίτλο της 'πόλης των αρχιτεκτόνων' (Balibrea, 2001: 191).

3.2. ΔΙΣΣΑΒΟΝΑ – ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ (EXPO) 1998

Η δημιουργία του χώρου φιλοξενίας της EXPO '98 (Εικ. 18) θεωρήθηκε όχι μόνο ως ένα γεγονός, αλλά ως καταλύτης για αστική αναδόμηση, ο οποίος συμπεριέλαβε πολλές γενικότερες τάσεις αστικής ανάπτυξης και σχεδιασμού. Αποτελεί, επίσης, καλό παράδειγμα επιτυχούς ενσωμάτωσης στο σχεδιασμό στρατηγικών αστικής αναμόρφωσης, οι οποίες εφαρμόστηκαν σε άλλες περιπτώσεις. Πράγματι, το σχέδιο αναμόρφωσης αποτελεί στην ουσία ένα σύνολο επιμέρους σχεδίων αστικής ανάπτυξης μεγάλης κλίμακας, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν για την αναμόρφωση περιοχών άλλων μεγάλων λιμανιών της Μεσογείου και του Ατλαντικού. (Carrière and Demazière, 2002: 71-72)

Η επιθυμία ενδυνάμωσης του διεθνούς ρόλου της πόλης διαφαίνεται και από τη σύνδεση της περιοχής της EXPO '98 με άλλα μεγάλα έργα, όπως η ανακατασκευή της υψηλού κύρους συνοικίας Chiado, της νέας γέφυρας του Ταγού και το νέο διεθνές αεροδρόμιο. Πέρα από τους επιμέρους άμεσους στόχους του κάθε έργου, όλα μαζί αποτελούν κομμάτια μιας ευρύτερης πολιτικής αστικής ανάπτυξης, με ακρογωνιαίο λίθο την περιοχή της EXPO '98. Η στρατηγική ανάπτυξης της περιοχής έχει δύο συνδεδεμένες συνιστώσες: ένα σχέδιο αναμόρφωσης μια παλιάς εγκαταλελειμμένης παράκτιας βιομηχανικής περιοχής και ένα σχέδιο δημιουργίας ενός νέου αστικού κέντρου. (Carrière and Demazière, 2002: 72)

3.2.1. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ³

Η EXPO '98 εγκαινιάστηκε στις 22 Μαΐου και έκλεισε τις πύλες της στις 30 Σεπτεμβρίου. Η διοργάνωση αναγνωρίστηκε επίσημα ως Παγκόσμια Έκθεση από το

³ Πηγή: <http://www.parquedasnacoes.pt/en/expo98/default.asp>

BIE. Επρόκειτο για 'εξειδικευμένη έκθεση', με συγκεκριμένο θέμα 'Ωκεανοί: μια Κληρονομιά για το Μέλλον'. Οι επίσημοι συμμετέχοντες στη διοργάνωση ανήλθαν σε 160, αντιπροσωπεύοντας 144 χώρες και 14 διεθνείς οργανισμούς και καταλαμβάνοντας μια έκταση περίπου 72.500 m². Η EXPO '98 πραγματοποιήθηκε ως τμήμα μιας πλούσιας παράδοσης διεθνών εκθέσεων, ως πρώτη από τις οποίες αναγνωρίζεται η Έκθεση του Λονδίνου το 1851. Η μακριά λίστα των επίσημων συμμετεχόντων σήμαινε ότι η διοργάνωση ήταν μακράν η πιο διεθνής από όλες τις μέχρι τότε Εκθέσεις. Δεδομένης της τόσο μεγάλης διεθνούς συμμετοχής, είναι εμφανής η σημασία τέτοιων διοργανώσεων στη δόμηση σχέσεων μεταξύ των λαών, γεγονός που αποτελεί κομμάτι της κληρονομιάς της EXPO '98 στις μελλοντικές Εκθέσεις.

Η αρχική ιδέα για τη διοργάνωση μιας διεθνούς έκθεσης στη Λισσαβόνα ανήκει στην Εθνική Επιτροπή για τον Εορτασμό των Πορτογαλικών Ανακαλύψεων, η οποία μελέτησε ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ανάδειξη της ιστορικής σπουδαιότητας των πορτογαλικών ανακαλύψεων που πραγματοποιήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες του 15^{ου} αιώνα. Η περίοδος αυτή έφτασε στο αποκορύφωμά της με το πρώτο πέρασμα στην Ινδία το 1498 από τον Vasco da Gama και την ανακάλυψη της Βραζιλίας το 1500 από τον Pedro Álvares Cabral. Ωστόσο, η θεματική διάσταση της EXPO '98 δεν περιορίστηκε απλώς σε έναν ιστορικό εορτασμό παρά την μεγαλοπρεπή ιστορική συγκυρία. Κάτω από την επιφάνεια του θέματος, βρίσκεται η επιθυμία για ενθάρρυνση του καθενός ξεχωριστά αλλά και της κοινωνίας ως σύνολο να δράσει υπέρ της διατήρησης των ωκεανών, για τους οποίους, παρόλο που καλύπτουν το 70% της επιφάνειας της γης, πολύ λίγα είναι γνωστά.

Η διοργάνωση της EXPO '98 ήταν στρατηγικής σημασίας για την Πορτογαλία. Επρόκειτο για ένα έργο αρκετά περιεκτικό, καθώς περιλάμβανε στην πραγματικότητα δύο έργα συντονισμένα σε ένα: το πρώτο επικεντρωνόταν στην προετοιμασία της ίδιας της διοργάνωσης, ενώ το δεύτερο αφορούσε την αναζωογόνηση μιας αστικής περιοχής έκτασης 340 εκταρίων περίπου, η οποία βρισκόταν σε μια ιδανική τοποθεσία στην όχθη του ποταμού Ταγού, στο ανατολικό τμήμα της πόλης. Πέρα από την μεγάλη της σημασία για τη χώρα, η διοργάνωση αποτέλεσε το εφαλτήριο και για την αστική ανάκαμψη και την περιβαλλοντική αποκατάσταση της περιοχής. Επιπλέον, το σχέδιο αστικής ανανέωσης παρείχε μια οργανωτική, οικονομική και χρηματοδοτική δομή, η οποία επεκτάθηκε για να καλύψει τις συγκεκριμένες απαιτήσεις της διοργάνωσης.

3.2.1.1. ΤΟ ΘΕΜΑ – ‘ΟΙ ΩΚΕΑΝΟΙ: ΜΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ’

Η τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα σημαδεύτηκε από μια μεγάλη συζήτηση, σχετικά με τη σημασία των ωκεανών για τον κόσμο και με τη συμβολή των θαλάσσιων πόρων στη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη, αλλά και στην παγκόσμια περιβαλλοντική ισορροπία. Αυτοί οι λόγοι εξηγούν και την επιλογή του θέματος της διοργάνωσης ‘Οι Ωκεανοί: μια Κληρονομιά για το Μέλλον’.

Η έννοια της κληρονομιάς είχε διττό χαρακτήρα. Από τη μία πλευρά περιλάμβανε την αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της θάλασσας. Επίσης, υπονοούσε και την ανάγκη για προστασία και την υποχρέωση της παράδοσης μιας ανέπαφης κληρονομιάς για τις μελλοντικές γενιές. Για το σκοπό αυτό, η διοργάνωση προσπάθησε να δημιουργήσει μια καινούρια άποψη βασισμένη στο μέλλον των ωκεανών, από επιστημονική και ηθική σκοπιά. Το βασικό θέμα διαιρέθηκε κατηγορίες, καθεμία από τις οποίες περιελάμβανε επιμέρους θέματα:

- Γνώση των Θαλασσών, Πόροι των Ωκεανών
 - Από την ακτή στα διεθνή ύδατα, από την επιφάνεια του ωκεανού στο βυθό.
 - Φυσικά εξελισσόμενες αλλαγές, τα δίκτυα της ζωής στα θαλάσσια οικοσυστήματα.
 - Οι δυναμικές των ρευμάτων και των ακτών.
 - Μετατόπιση των ηπείρων και σχηματισμός του θαλάσσιου βυθού.
 - Οι πόροι του μέλλοντος (ανανεώσιμη ενέργεια). Παρακολούθηση των συνθηκών και ανταλλαγή γνώσης.
 - Ωκεανοί και ανάπτυξη.
 - Ο ρόλος της διεθνούς συνεργασίας.
- Ωκεανοί και Ισορροπία του Πλανήτη
 - Ωκεανοί και κλιματική αλλαγή (προβλέψεις και επιπτώσεις).
 - Κατανομή και λιώσιμο των πολικών πάγων.
 - Φυσικές καταστροφές.
 - Φυσική κατάσταση των ωκεανών: θαλάσσια ρύπανση.
 - Ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών
- Ωκεανοί και Αναψυχή
 - Εκδημοκρατισμός: οι Ωκεανοί είναι για όλους

- Μαζικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, οι νέοι ‘άνθρωποι’ της θάλασσας: Αργοναύτες, Ποσειδώνες και Ίκαροι.
- Τεχνολογία και αθλήματα του νερού: νέα υλικά, όνειρα και μεγάλες αποδράσεις: κρουαζιερόπλοια και υπερωκεάνια.
- Σαφάρι στη Θάλασσα: Υποθαλάσσια πάρκα και καταφύγια – Υποβρύχια Αρχαιολογία.
- Ωκεανοί, Πηγή Καλλιτεχνικής Έμπνευσης
 - Η Θάλασσα, θέμα των ζωγράφων (Ζωγραφική)
 - Οι ήχοι της θάλασσας και τα τραγούδια του ανθρώπου (Άνθρωποι)
 - Σύμβολο του φόβου, του αγνώστου (Θρησκεία και Μύθοι)
 - Το σχήμα των κυμάτων (Γλυπτική)
 - Παλίρροιες νέας σελήνης και το ζωντάνεμα της κίνησης του σώματος (Χορός)
 - Η θάλασσα επί σκηνής (Δράμα)
 - Λαϊκή εικονογραφία (Χειροτεχνία)
 - Η θάλασσα των ποιητών και οι ωκεανοί της ιστορίας (Λογοτεχνία και Ιστορία)
 - Η θάλασσα που χωρίζει, ο λαβύρινθος των ωκεανών (Όπερα)

Το βασικό θέμα της EXPO '98 υποστηρίχθηκε από όλα τα Θεματικά Περίπτερα και τα Περίπτερα των Συμμετεχόντων, επίσημων και μη, ενώ εκφράστηκε σε δημόσιους χώρους και σε πολιτιστικά δρώμενα που έλαβαν χώρα στην περιοχή της Έκθεσης. Το λογότυπο της διοργάνωσης, το οποίο συμβολίζει τη Θάλασσα και τον Ήλιο, σχεδιάστηκε από τον Augusto Tavares Dias, τότε καλλιτεχνικό διευθυντή μιας διαφημιστικής εταιρίας. Το 1993, το σχέδιο επιλέχτηκε μεταξύ 1.228 υποψηφιοτήτων μετά από μια δύσκολη διαδικασία επιλογής, που κράτησε από τον Απρίλη έως τον Ιούνιο του ίδιου έτους.

3.2.1.2. ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Το πρόγραμμα των ειδικών εκδηλώσεων ήταν εκτεταμένο και περιελάμβανε κάθε είδους καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, από μουσικές συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις μέχρι λογοτεχνία και μόδα. Ο προγραμματισμός στόχευε στην ποικιλία και τη συμμετοχή όλων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές προτιμήσεις των

επισκεπτών. Η κατευθυντήρια αρχή του προγραμματισμού ήταν να ενθαρρύνει τους επισκέπτες, ώστε να γίνουν ενεργοί συμμετέχοντες.

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό, οι ειδικές εκδηλώσεις διαιρέθηκαν σε ομάδες. Πρώτες ήταν οι εκδηλώσεις, τόσο εθνικές όσο και διεθνείς, οι οποίες οργανώθηκαν απευθείας από την EXPO '98. Έπειτα, ήταν οι εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν από του συμμετέχοντες στην Έκθεση. Κατά τη διάρκεια των 132 ημερών της διοργάνωσης, συνολικά έλαβαν χώρα 4.877 παραστάσεις σε ένα σύνολο 1.908 διαφορετικών εκδηλώσεων. Συνολικά δεκαεπτά διαφορετικοί χώροι διεξαγωγής των εκδηλώσεων δημιουργήθηκαν στο χώρο της Έκθεσης, οι οποίοι, αν και ήταν σχεδιασμένοι για συγκεκριμένους τύπους εκδηλώσεων, είχαν παράλληλα αρκετή ευελιξία.

3.2.1.3. ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Η κεντρική περιοχή της EXPO '98 σχεδιάστηκε για διπλή χρήση. Αρχικά, προοριζόταν για τη φιλοξενία της ίδιας της Έκθεσης και των επιμέρους εκδηλώσεών της. Επιπλέον, χρησίμευσε ως ο ακρογωνιαίος λίθος των προσπαθειών αστικής ανανέωσης και δημιουργίας του μελλοντικού νέου αστικού κέντρου. Η κεντρική περιοχή περιλάμβανε σχεδόν 2 km ακτογραμμής και κάλυψε τελικά περισσότερα από 70 εκτάρια γης.

Καθώς ήταν σχεδιασμένος στην πλειοψηφία του για κίνηση πεζών, ο χώρος της Έκθεσης είχε τα χαρακτηριστικά ενός αστικού τοπίου εύκολα κατανοητού και με καλό προσανατολισμό, χάρη σε δύο κάθετους άξονες. Ο βόρειος – νότιος άξονας κατά μήκος της Λεωφόρου Alameda, ξεκινούσε στη Βόρεια Είσοδο και κατέληγε στην Είσοδο της Θάλασσας (πλέον Νότια). Ο ανατολικός – δυτικός άξονας ξεκινούσε στην Είσοδο του Ήλιου (τόρα Εμπορικό Κέντρο Vasco da Gama – Εικ. 19), διέτμενε το Σιδηροδρομικό Σταθμό Oriente (Εικ. 20) και έφτανε μέχρι τον Ταγό. Κάθε είσοδος χρησιμοποιούταν κυρίως από επισκέπτες που έφταναν στο χώρο με διαφορετικό μεταφορικό μέσο. Η Βόρεια Είσοδος εξυπηρετούσε επισκέπτες που έφταναν με ιδιωτικό αυτοκίνητο, η Είσοδος της Θάλασσας τα τουριστικά λεωφορεία, η Είσοδος της Ήλιου τους επισκέπτες που έφταναν στο Σταθμό Oriente, και η Είσοδος του Ταγού τα επιβατικά πλοία.

Το θέμα της Έκθεσης έπρεπε να προβάλλεται σε όλο το χώρο και οι αρχιτεκτονικές κατασκευές να αποτελούν αρμονικό σύνολο. Το νερό ήταν το βασικό στοιχείο της Έκθεσης και βρισκόταν σε κάθε κομμάτι του χώρου και σε κάθε

εκδήλωση. Ο χώρος της Έκθεσης περιλάμβανε τα εξής Περίπτερα και Θεματικές Περιοχές:

- Ναυτική Έκθεση
- Υδάτινοι Κήποι
- Κήποι Garcia de Orta
- Περίπτερο Γνώσης των Θαλασσών
- Περίπτερο του Μέλλοντος
- Περίπτερο Ωκεανών
- Πορτογαλικό Περίπτερο
- Περίπτερο Εικονικής Πραγματικότητας
- Περίπτερο Ουτοπίας

Πέρα από τις εκθέσεις που λειτούργησαν μόνο κατά τη διάρκεια της διοργάνωσης, ορισμένες εταιρείες και ιδρύματα έλαβαν την πρωτοβουλία να εγκαταστήσουν τέσσερις μόνιμες εκθέσεις στην EXPO '98.

- *Κοχύλια και Άνθρωποι (Shells and People)*: στεγασμένη στο Υποστηρικτικό Κτίριο της Βόρειας Διεθνούς Περιοχής, η έκθεση αποτέλεσε πρωτοβουλία της Shell, με την βοήθεια Πορτογάλων επιστημόνων, και είχε ως στόχο την επίδειξη συναρπαστικών στοιχείων σχετικά με τα μαλάκια και τη σχέση τους με τον άνθρωπο. Πραγματικά οστρακοειδή εκτέθηκαν, τα οποία συνοδεύονταν από ένα βίντεο που τεκμηρίωνε τη σημασία τους για την ανθρωπότητα, ως καλλιτεχνική έμπνευση, θρησκευτικός συμβολισμός ή υποτυπώδες νόμισμα.
- *Μονοπάτι της Πορσελάνης (Caminhos da Porcelana – Porcelain Trail)*: στεγασμένη στο Περίπτερο της Έκθεσης (*Exposition Pavilion*) η έκθεση χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Ανατολής (*Fundação Oriente*) και είχε ως θέμα την κινέζικη πορσελάνη και την παρουσία της στην Πορτογαλία από τον 16^ο μέχρι τον 20^ο αιώνα. Το Μονοπάτι της Πορσελάνης διηγείται της πορεία των πορσελάνινων αντικειμένων από την Άπω Ανατολή έως τις αυλές της Ευρώπης, τα φέουδα των ευγενών και τα σπίτια της πλούσιας αστικής τάξης.
- *Κόσμος της Coca-Cola (Mundo Coca-Cola)*: στεγασμένη επίσης στο Υποστηρικτικό Κτίριο της Βόρειας Διεθνούς Περιοχής, η έκθεση περιλάμβανε 40 γλυπτά, ύψους 1 έως 3 μέτρων, τα οποία δημιουργήθηκαν

από καλλιτέχνες διαφόρων χωρών και ήταν όλα εμπνευσμένα από το καμπυλωτό περίγραμμα του μπουκαλιού της Coca-Cola. Η Πορτογαλία αντιπροσωπεύτηκε από ένα γλυπτό 2 μέτρων, για το οποίο χρησιμοποιήθηκαν παραδοσιακά κεραμικά πλακάκια σε 450 διαφορετικά μοτίβα.

- *Leonardo Da Vinci@expo98 – Η Δυναμική του Νερού (La Dinamica Dell' Acqua)*: στεγασμένη στο Περίπτερο της Έκθεσης, η έκθεση ήταν μια προσφορά της Microsoft. Περιελάμβανε το Leicester Codex, ένα από τα τετράδια που χρησιμοποιούσε ο Ιταλός επιστήμονας, καλλιτέχνης και φιλόσοφος Λεονάρντο Ντα Βίντσι, από το 1506 έως το 1510. Οι σημειώσεις καλύπτουν θέματα, όπως η μελέτη του νερού, του φωτός και της βαρύτητας.

3.2.2. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ⁴ – ΠΑΡΚΟ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Το σχέδιο αστικής ανάπτυξης 'Πάρκο των Εθνών' (*Parque das Nações*) καλύπτει 340 εκτάρια και περιλαμβάνει 5 χιλιόμετρα ακτογραμμής στην εκβολή του ποταμού Ταγού. Περιλαμβάνει επίσης 60 εκτάρια, μεταξύ των οποίων και την Αποβάθρα Olivais, ένα αεροδρόμιο του 1940 για υδροπλάνα και τοποθεσία της EXPO '98. Η πρώτη φάση της ανάπτυξης έθεσε τα θεμέλια της αστικής ανανέωσης της περιοχής: σχεδιασμένη ως δημόσιος χώρος και χώρος φιλοξενίας της Έκθεσης, αποτελεί ένα αυτοτελές αστικό σύνολο, με περιοχές κατοικίας, καταστήματα, υπηρεσίες, αστικές υποδομές, χώρους στάθμευσης και πάρκα. Η αστική 'ιδέα' βασίστηκε στην αποκατάσταση του δεσμού μεταξύ πόλης και ποταμού. Το περιβάλλον και το τοπίο έπρεπε να αποκατασταθούν και η χρησιμότητα να ανακαλυφθεί ξανά. Επιπλέον, η ανάπτυξη έπρεπε να ενταχθεί στον αστικό ιστό και να συμβάλει στον επαναπροσδιορισμό της πόλης ως συνόλου, αποτελώντας παράλληλα από μόνη της ένα νέο πόλο έλξης στην ευρύτερη περιοχή της Λισσαβόνας.

Η EXPO '98, εκτός από μια συγκυρία βελτίωσης του περιβάλλοντος και αστικής ανανέωσης, αποτέλεσε και ευκαιρία εκμοντερνισμού και διεθνοποίησης της Λισσαβόνας. Για την ανάπτυξη και τη διατήρηση της ζωντάνιας τους, οι πόλεις οφείλουν να αντιμετωπίσουν της πρόκληση του εκμοντερνισμού, σεβόμενες παράλληλα το περιβάλλον και διατηρώντας τον εγγενή τους χαρακτήρα, να είναι ελκυστικές για τις επενδύσεις και να τις χρησιμοποιήσουν με σωστό τρόπο. Το γεγονός ότι όλες οι

⁴ Πηγή: <http://www.parquedasnacoes.pt/en/projectourbano/Default.asp>

προηγούμενες δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν στην περιοχή της Έκθεσης είχαν σταματήσει, σήμαινε ότι ο αστικός σχεδιασμός μπορούσε να εστιάσει στις ανάγκες μιας ιδανικής πόλης. Οι ανάγκες αυτές αναγνωρίστηκαν με τη βοήθεια εκτεταμένων ερευνών αγοράς, τόσο για εμπορική όσο και για οικιστική χρήση της περιοχής.

Η στρατηγική που υιοθετήθηκε, προέβλεπε την κατασκευή αστικών χώρων υψηλής ποιότητας, ενσωματώνοντας την ποικιλομορφία της πόλης με στόχο την ισορροπημένη διαβίωση. Αυτό σημαίνει ότι οι νέοι κάτοικοι θα απολάμβαναν υπηρεσίες, όπως καταστήματα και εστιατόρια, σχολεία, εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής, νοσοκομείο. Επιπλέον, οι εταιρίες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή επωφελούνται από ένα αστικό τοπίο, όπου οι υποδομές ενσωματώνουν τις πιο σύγχρονες τεχνολογίες, όπως η χρήση οπτικών ινών στις τηλεπικοινωνίες, κεντρικό σύστημα ψύξης και θέρμανσης και κεντρική συλλογή στερεών αποβλήτων. Η κατασκευή των κτιρίων, με τμήματα υπέργεια και υπόγεια, παρέχει μια καλοφτιαγμένη εικόνα στο επίπεδο του εδάφους, επιλύοντας ταυτόχρονα με κομψό τρόπο το ζήτημα της στάθμευσης.

3.2.2.1. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Από την αρχή ακόμη του σχεδιασμού, το Πάρκο των Εθνών αποτέλεσε την ευκαιρία δημιουργίας μιας νέας πόλης, όπου η αρχιτεκτονική θα λάμβανε διάφορες μορφές. Τα παραδείγματα καινοτόμου σχεδιασμού περιλαμβάνουν το Περίπτερο της Πορτογαλίας, το Θέατρο Luís de Camões, τον Πύργο Vasco da Gama (Εικ. 21) και το Σταθμό Oriente. Τα σχέδια στόχευαν, επίσης, στη σύνδεση του νέου πόλου με την πόλη της Λισσαβόνας, εξασφαλίζοντας:

- Εύκολη πρόσβαση μέσω διάφορων μεταφορικών μέσων. Οι δημόσιες μεταφορές αποτελούσαν προτεραιότητα και η χρήση τους ενθαρρυνόταν από τους πεζοδρόμους της Έκθεσης στο κέντρο του Πάρκου.
- Μια ζωντανή και καλά χωροθετημένη συλλογή από καταστήματα και υπηρεσίες, που απευθύνονταν σε μια μεγάλη γκάμα προτιμήσεων
- Μια αρχιτεκτονική συνεισφορά μοναδικών κτιρίων υψηλής ποιότητας στη δημιουργία και εδραίωση ενός νέου αστικού ορίζοντα.
- Ότι τα νέα κτίρια επαναπροσδιορίζουν τη σχέση μεταξύ πόλης και ποταμού.

Κατά τη διαδικασία σχεδιασμού και αναμόρφωσης της περιοχής, δημιουργήθηκαν νέα αστικά τοπία, μεταξύ των οποίων το Oceanarium, το Εμπορικό Κέντρο Vasco da Gama και το Περίπτερο του Ατλαντικού (Ουτοπίας – Εικ. 22). Ένας επιπλέον βασικός στόχος του σχεδιασμού ήταν οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε ένα αστικό περιβάλλον. Για την επίτευξη του στόχου, τα σχέδια διαμόρφωσης των υπαίθριων χώρων επικεντρώθηκαν στη φύτευση δέντρων παντού.

3.2.2.2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Οι κύριες περιοχές κατοικίας του Πάρκου βρίσκονται δίπλα στη Μαρίνα και κοντά στο Parque do Tejo. Ολόκληρο το οικιστικό συγκρότημα της Μαρίνας σχεδιάστηκε με τρόπο ώστε να διατηρεί την ισορροπία μεταξύ ποιότητας ζωής και υγιούς περιβάλλοντος. Το ποτάμι προβάλλεται δίπλα σε δεντροφυτεμένους πεζοδρόμους, ενώ μια πανοραμική θέα εκτείνεται μπροστά από πολυάριθμα εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες και πλατείες. Η οικιστική συνοικία κοντά στο Parque do Tejo, στο βόρειο τμήμα της EXPO, περιγράφεται ως άνετη και ταυτόχρονα μοντέρνα, ενώ τα κτίρια περιβάλλονται από πράσινο και να συνδέονται με μικρούς πεζοδρόμους και πλατείες.

Το Επιχειρηματικό Κέντρο του Πάρκου εκτείνεται κατά μήκος των κύριων λεωφόρων, σε κοντινή απόσταση από το Σταθμό Oriente. Όλα τα κτίρια γραφείων είναι αρχιτεκτονικής κλιμακωτών επιπέδων, με ευρύχωρο υπόγειο χώρο στάθμευσης, γεγονός που προσδίδει επιπλέον ορατότητα στα υπέργεια τμήματα του κτιρίου και καλύτερη προβολή της εικόνας των επιχειρήσεων.

Οι υπόλοιπες ανάγκες των κατοίκων, αλλά και των εργαζομένων στην περιοχή, καλύπτονται από μια ευρεία γκάμα επιχειρήσεων, εστιατορίων, σχολείων, χώρων αναψυχής και άθλησης, καθώς και από ένα νοσοκομείο.

3.3. ΓΛΑΣΚΟΒΗ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ 1990

Με την πάροδο των χρόνων, οι ευρωπαϊκές πόλεις διαπίστωσαν ότι, στο σύνθετο αντικείμενο της ανακάλυψης του κοινού ευρωπαϊκού πολιτιστικού υποβάθρου και στην αποκάλυψη των ιδιαιτεροτήτων της κάθε πόλης, έπρεπε να συμπεριληφθούν και οι κοινωνικοοικονομικές τους προοπτικές. Η Γλασκόβη έθεσε για πρώτη φορά το ζήτημα τόσο ξεκάθαρα, σε μια προσπάθεια να επιλύσει τα οξυμένα προβλήματα που προκάλεσε η αποβιομηχάνιση. (Papariz, Anastasia, 2007)

Επίσης, αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα πόλης που επέλεξε τα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά έργα ως μέσα αναζωογόνησης της ανάπτυξης και της αστικής αναγέννησης, καθώς είναι μια από τις λίγες Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, οι οποίες συνδέθηκαν με ένα πρόγραμμα ευρείας μεταμόρφωσης και επιτυχημένης αναγέννησης βασισμένης στον πολιτισμό, αποτελώντας ως ένα βαθμό σημείο αναφοράς για τις υπόλοιπες πόλεις. (Sanetra-Szeliga, Joanna, 2007)

3.3.1. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΑΣΤΙΚΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '70 και του '80, η χωρίς προηγούμενο βιομηχανική παρακμή στο Ηνωμένο Βασίλειο, και η συνεπακόλουθη οικονομική ύφεση και κοινωνική στέρηση, οδήγησε αρκετές πόλεις, μεταξύ των οποίων και τη Γλασκόβη, στην ανάπτυξη της πολιτιστικής βιομηχανίας και την παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων, σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης της βιομηχανικής ύφεσης μέσω της διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας και της αναδόμησης της τοπικής κοινωνίας. (Aitchison and Evans, 2003: 134)

Ήδη από την δεκαετία του '60, η έλλειψη επενδύσεων και καινοτομίας οδήγησε στην αύξηση του ανταγωνισμού από χώρες, όπως η Ιαπωνία και η Γερμανία, η οποία αποδυνάμωσε την κυρίαρχη θέση πολλών βιομηχανιών της πόλης. Ως αποτέλεσμα, η πόλη εισήλθε σε μια μακρά περίοδο σχετικής οικονομικής παρακμής, η οποία προκάλεσε υψηλή ανεργία, αστική αποσύνθεση, πληθυσμιακή μείωση, εξάρτηση της ευημερίας και ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής για τους κατοίκους. Ωστόσο, κατά τη δεκαετία του '90 και μετά, παρατηρήθηκε μια σημαντική οικονομική αναγέννηση της Γλασκόβης, η οποία υιοθέτησε έναν νέο ρόλο ως ευρωπαϊκό κέντρο οικονομικών και άλλων υπηρεσιών προς επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα επωφελήθηκε από μια αύξηση του τουρισμού και των επενδύσεων. Το τελευταίο οφείλεται κυρίως στην κληρονομιά που άφησε η ανακήρυξη της πόλης ως Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα του 1990. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Glasgow>)

Βέβαια, αξίζει να σημειώσουμε ότι το φιλόδοξο σχέδιο αναγέννησης της Γλασκόβης εκτείνεται αρκετά χρόνια πριν τη διοργάνωση του 1990 και είχε ως βασικό στόχο τη δημιουργία ενός ζωντανού και ελκυστικού αστικού κέντρου τόσο για δουλειά όσο και για διασκέδαση. Για την επίτευξη του στόχου, η πόλη επένδυσε στον καθαρισμό και φωτισμό των βικτοριανών κτιρίων της, χρηματοδότησε μια διαφημιστική καμπάνια για την ενημέρωση σχετικά με τη σημειούμενη πρόοδο και την

ενίσχυση της περηφάνιας και της εμπιστοσύνης της τοπικής κοινωνίας, και, το κυριότερο, επένδυσε στις τέχνες. Η εμπλοκή της πόλης με την πολιτιστική ανάπτυξη ξεκίνησε από την υποστήριξη που προσέφερε στο δημοφιλές φεστιβάλ Mayfest (*Mayfest Festival*) και στην εγκαίνιαση της Συλλογής Burrell (*Burrell Collection*) το 1983. Η διαδικασία αναγέννησης συνεχίστηκε με τη διοργάνωση του Φεστιβάλ Κήπου (*Garden Festival*) το 1988, τη συμφωνία για δημιουργία ενός Φεστιβάλ Μουσικής Τζαζ (*Jazz Festival*) το 1986 και, φυσικά, την υποψηφιότητα για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, η οποία θεωρήθηκε ως ο ιδανικός καταλύτης για τα σχέδια αναζωογόνησης του κέντρου της πόλης. (García, 2004: 106)

Η Γλασκόβη το 1990 ήταν η πρώτη βρετανική πόλη που εφάρμοσε μια στρατηγική, σύμφωνα με την οποία οι τέχνες χρησιμοποιήθηκαν ως καταλύτης για αστική αναγέννηση, ένα επαναστατικό μοντέλο το οποίο αντιγράφηκε έκτοτε παγκοσμίως. Οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις της επιτυχημένης πολιτικής υπήρξαν τεράστιες και διαρκείς (<http://www.glasgow.gov.uk/en/AboutGlasgow/History/Cultural+Renaissance.htm>). Αυτή η ανανέωση συνεχίστηκε και η συντελούμενη αναγέννηση των κεντρικών περιοχών της πόλης έχει οδηγήσει στην επιστροφή των πλουσιότερων κατοίκων στο κέντρο (<http://en.wikipedia.org/wiki/Glasgow>).

3.3.2. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα 1990 αποτέλεσε μεγάλη επιτυχία για τη Γλασκόβη. Επρόκειτο για ένα γεγονός που άλλαξε περαιτέρω την εικόνα της πόλης, χάρη στις μεγάλες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην πολιτιστική υποδομή της κατά τη διάρκεια του 1990. Σε αντίθεση με τις προηγούμενες χρονιές, το πολιτιστικό πρόγραμμα διήρκεσε όλο το έτος, ενώ περιέλαβε όχι μόνο τις κλασικές εκφράσεις του πολιτισμού, όπως μουσική, θέατρο και οπτικές τέχνες, αλλά και άλλους τομείς της ανθρώπινης προσπάθειας που χαρακτηρίζουν τη Γλασκόβη ως δυναμική και μοναδική πόλη: αρχιτεκτονική, σχέδιο, μηχανολογία, ναυπηγική, εκπαίδευση, θρησκεία και αθλητισμός. Μιλώντας με αριθμούς, πάνω από 3.400 δημόσιες εκδηλώσεις έλαβαν χώρα, περιλαμβάνοντας καλλιτέχνες από 23 χώρες. (<http://www.glasgow.gov.uk/en/AboutGlasgow/History/Cultural+Renaissance.htm>)

Η ανακήρυξή της Γλασκόβης ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα για το 1990 αναγνωρίζεται ευρέως ως η σημαντικότερη δύναμη μετασχηματισμού της εικόνας της πόλης. Η σημαντικότερη μακροπρόθεσμη επίδραση του θεσμού είναι ο εκ βαθέων

μετασχηματισμός της Γλασκόβης από μεταβιομηχανική πόλη σε ένα από τα δημιουργικότερα κέντρα πολιτισμού και ελεύθερου χρόνου της Μεγάλης Βρετανίας. Οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της φιλοξενίας του θεσμού ήταν αρκετά εκτεταμένες και, μεταξύ άλλων, περιελάμβαναν:

- τη μετατροπή χώρων, όπως πρώην εργοστάσια και αποθήκες, σε πρωτοποριακούς χώρους πολιτιστικών συναντήσεων
- την αποκατάσταση των *Στοών McLellan* (Εικ. 23) ως εκθεσιακού χώρου της πόλης για τις εικαστικές τέχνες
- την κατασκευή της Βασιλικής Αίθουσας Συναυλιών (*Royal Concert Hall* – Εικ. 24), τα σχέδια της οποίας ήταν ήδη σε εξέλιξη και απλά επιταχύνθηκε η διαδικασία εφαρμογής τους
- την αποκατάσταση του *Scotland Street School* (Εικ. 25)
- την ανάπλαση δημόσιων χώρων στο κέντρο της πόλης.

(Καραγιαννάκης, 2007: 64)

Επίσης, η διοργάνωση του 1990 προσέλκυσε μεγάλο πλήθος τουριστών, αποτελώντας έμμεσα αφορμή για νέες επενδύσεις με χωρικά αποτελέσματα, όπως η κατασκευή ξενοδοχείων και η ανάπτυξη εμπορικών κέντρων και χώρων αναψυχής σε όλη την πόλη (Καραγιαννάκης, 2007: 65). Χάρη στη στροφή της προς τον πολιτισμό, η πόλη απέκτησε πολλές εγκαταστάσεις για μια ευρεία γκάμα πολιτιστικών δραστηριοτήτων, καθώς και μια μεγάλη συλλογή μουσείων, μεταξύ των οποίων εκείνα που είναι αφιερωμένα στις μεταφορές, τη θρησκεία και τη μοντέρνα τέχνη. Πολλές από τις πολιτιστικές τοποθεσίες της πόλης εγκαινιάστηκαν το 1990, στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Glasgow>)

Η ανακήρυξη της Γλασκόβης ως Πολιτιστικής Πρωτεύουσας για το 1990, προκάλεσε έντονες εσωτερικές προστριβές. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι τα σχέδια ανάπτυξης, όπως και σε άλλες περιπτώσεις πολιτιστικών επενδύσεων, προχώρησαν, παρά τις δυναμικές αντιδράσεις και τις κατηγορίες περί προώθησης του ελιτισμού και της αποκλειστικότητας. Κατά κάποιον τρόπο, ορισμένες ‘δευτερεύουσες’ (*soft*) ανάγκες, όπως ο πολιτισμός, η εικόνα της πόλης και το περιβάλλον, ανέβηκαν στην ημερήσια διάταξη των δημοτικών αρχών, ανταγωνιζόμενες αποτελεσματικά για χρηματοδότηση τις ‘βασικές’ (*hard*) ανάγκες, όπως στέγαση, εκπαίδευση και κοινωνικές υπηρεσίες. (Voase, 1997: 236)

Παρά το γεγονός ότι στην πόλη δε συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές όσον αφορά τις υποδομές, όπως στην περίπτωση άλλων πόλεων, οι οποίες συνέδεσαν το θεσμό με φιλόδοξες στρατηγικές αστικής και περιφερειακής αναμόρφωσης (π.χ. Κοπεγχάγη, Θεσσαλονίκη, Στοκχόλμη, Βαϊμάρη, Πόρτο – García, 2005: 843), η επιλογή της ως παράδειγμα βασίζεται στο γεγονός ότι υπήρξε το κρίσιμο σημείο στην ιστορία του θεσμού, κατά το οποίο συνδέθηκε τόσο ξεκάθαρα ο πολιτισμός με την αστική αναγέννηση.

3.4. ΕΙΚΟΝΕΣ 3^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Εικόνα 8: Ολυμπιακός Δακτύλιος Montjuic

Πηγή: <http://www.bcn.es/turisme/english/turisme/llocs/02.htm>

Εικόνα 9: Ολυμπιακό Στάδιο Montjuic

Πηγή: http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92

Εικόνα 10: Παλάτι Sant Jordi

Πηγή: http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92

Εικόνα 11: Το Εθνικό Ινστιτούτο Φυσικής Αγωγής Καταλονίας (INEFC)

Πηγή: <http://www.bcn.es/turisme/english/turisme/llocs/02.htm>

Εικόνα 12: Το Ολυμπιακό Λιμάνι

Πηγή: <http://dsi.esade.es/icis2002/tourism.htm>

Εικόνα 13: Το Στάδιο Camp Nou

Πηγή: http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92

Εικόνα 14: Το Ολυμπιακό Χωριό – Ξενοδοχείο Arts και Πύργος Marfres

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/762377>

Εικόνα 15: Το Ολυμπιακό Χωριό – Γλυπτό ψάρι

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/1079556>

Εικόνες 16-17: Παγκόσμιο Φόρουμ των Πολιτισμών – 2004

Πηγή: http://www.arcspace.com/architects/herzog_meuron/forum/forum.html

Εικόνα 18: Χάρτης EXPO '98

Πηγή: http://www.parquedasnacoes.pt/images/mapa_recinto_expo.jpg

Εικόνα 19: Εμπορικό Κέντρο Vasco da Gama

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/892568>

Εικόνα 20: Σιδηροδρομικός Σταθμός Oriente

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/728458>

Εικόνα 21: Ο Πύργος Vasco da Gama

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/276845>

Εικόνα 22: Το Περίπτερο του Ατλαντικού

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/577278>

Εικόνα 23: Οι Στοές McLellan

Πηγή: http://www.devoncovehotel.com/city_breaks/pictures.htm

Εικόνα 24: Η Βασιλική Αίθουσα Συναντιών

Πηγή: <http://www.arthurlloyd.co.uk/Glasgow/ConcertHall.htm>

Εικόνα 25: To Scotland Street School

Πηγή: http://www.rampantscotland.com/glasgow/glw_scotland.htm

4. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

4.1. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ: Ο ΘΕΣΜΟΣ (ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ)⁵

Οι Μεσογειακοί Αγώνες είναι μια αθλητική διοργάνωση που πραγματοποιείται κάθε τέσσερα χρόνια, υπό την αιγίδα της ΔΟΕ και με τη συμμετοχή κυρίως κρατών που συνορεύουν με τη Μεσόγειο Θάλασσα. Η ιδέα προτάθηκε κατά τη διάρκεια των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 1948 από τον Mohammed Taher Pasha, πρόεδρο της Αιγυπτιακής Ολυμπιακής Επιτροπής, και οι Μεσογειακοί πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά το 1951 στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, προς τιμήν του Pasha. Οι πρώτοι 10 Μεσογειακοί λάμβαναν χώρα πάντα έναν χρόνο πριν από τους Ολυμπιακούς. Ωστόσο, από το 1993 και μετά, διεξάγονται έναν χρόνο μετά τους Ολυμπιακούς.

Κατά τη διάρκεια των πρώτων Μεσογειακών, έλαβαν χώρα 13 αθλήματα, στα οποία συμμετείχαν 734 αθλητές από 10 χώρες. Από τότε, πραγματοποιούνται κάθε τέσσερα χρόνια χωρίς καμία διακοπή. Το 1955 στη Βαρκελώνη, κατά τη διάρκεια των 2^{ου} Αγώνων, αποφασίστηκε η δημιουργία ενός Σώματος Επίβλεψης και Ελέγχου για τους Αγώνες, ενός είδους Διοικητικής Επιτροπής. Η απόφαση υλοποιήθηκε τελικά το 1961, και το νεοσυσταθέν Σώμα ονομάστηκε, κατόπιν ελληνικής πρότασης, ‘Διεθνής Επιτροπή Μεσογειακών Αγώνων – ΔΕΜΑ’ (*International Committee for the Mediterranean Games – ICMG*). Οι Μεσογειακοί Αγώνες θεωρούνται το σημαντικότερο αθλητικό γεγονός της περιοχής της Μεσογείου και προσελκύουν το ενδιαφέρον των παραθαλάσσιων χωρών της. Επίσης, αποτελούν ευκαιρία για ειρηνική αντιπαράθεση μεταξύ νέων από τρεις ηπείρους, διαφορετικών πολιτιστικών και θρησκευτικών καταβολών, οι οποίες, ωστόσο, συνδέονται από την κοινή Ολυμπιακή ιδέα. Η συμμετοχή των γυναικών, αν και προτάθηκε το 1959, έγινε δεκτή το 1967.

Η μόνιμη έδρα της ΔΕΜΑ είναι η Αθήνα, ασχέτως του εκάστοτε Προέδρου, και ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής είναι Έλληνας. Το σύμβολο των Αγώνων, οι οποίοι ονομάζονται και ‘Μεσογειακοί Ολυμπιακοί’, αποτελείται από τρεις λευκούς δακτυλίους, οι οποίοι συμβολίζουν την Αφρική, την Ασία και την Ευρώπη, τις τρεις ηπείρους που περικλείουν τη Μεσόγειο Θάλασσα, και αντανακλώνται στο μπλε χρώμα της θάλασσας. Το σύμβολο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τους Μεσογειακούς του 1979, για τους οποίους είχε δημιουργηθεί εξ αρχής, και κατόπιν έγινε αποδεκτό για

⁵ Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Games, <http://www.medgames.net>, <http://www.pescara2009.it/index.php>

όλους τους Αγώνες. Η σημαία των Αγώνων, οι τρεις λευκοί δακτύλιοι σε γαλάζιο φόντο, παραδίδεται, κατά την διάρκεια της τελετής λήξης, στη χώρα που θα φιλοξενήσει τους επόμενους Αγώνες.

Μέχρι στιγμής, 23 χώρες συμμετέχουν στους Αγώνες, όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 3. Η μόνη μεσογειακή χώρα που δε συμμετέχει στους Αγώνες είναι το Ισραήλ.

Πίνακας 3: Χώρες που συμμετέχουν στους Μεσογειακούς Αγώνες

Χώρα	Χώρα
Αλγερία	Γαλλία
Αίγυπτος	Ελλάδα
Λιβύη	Ιταλία
Μαρόκο	Μάλτα
Τυνησία	Μονακό
Λίβανος	Μαυροβούνιο
Συρία	Σαν Μαρίνο
Αλβανία	Σερβία
Ανδόρρα	Σλοβενία
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Ισπανία
Κύπρος	Τουρκία
Κροατία	

Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Games

Από τη σύλληψη της ιδέας των Αγώνων, η θάλασσα και το υδάτινο στοιχείο αποτελούσαν τα κύρια χαρακτηριστικά των χωρών που συμμετείχαν. Το γεγονός αυτό ισχύει μέχρι σήμερα, ωστόσο η συμμετοχή έχει επεκταθεί. Η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (ΕΟΕ) έχει προτείνει να επιτραπεί η συμμετοχή σε άλλες 9 χώρες, όπως η Πορτογαλία, η Βουλγαρία και κάποιες αραβικές χώρες. Όλες οι πόλεις που έχουν φιλοξενήσει τους Αγώνες (Πίνακας 4) βρίσκονται στα παράλια της Μεσογείου, εκτός από την Καζαμπλάνκα, που βρέχεται από τον Ατλαντικό Ωκεανό.

Πίνακας 4: Οι Μεσογειακοί Αγώνες σε αριθμούς ανά διοργάνωση

Έτος	Διοργανώτρια		Συμμετ. Χώρες	Αθλήματα	Αθλητές		
	Πόλη	Χώρα			Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
1951	Αλεξάνδρεια	Αίγυπτος	10	14	734	-	734
1955	Βαρκελώνη	Ισπανία	10	20	1.135	-	1.135
1959	Βυρηττός	Λίβανος	11	17	792	-	792
1963	Νάπολη	Ιταλία	13	17	1.057	-	1.057
1967	Τύνιδα	Τυνησία	12	14	1.211	38	1.249
1971	Σμύρνη	Τουρκία	14	18	1.235	127	1.362
1975	Αλγέρι	Αλγερία	15	19	2.095	349	2.444
1979	Σπλιτ	Κροατία, Γιουγκοσλαβία	14	26	2.009	399	2.408
1983	Καζαμπλάνκα	Μαρόκο	16	20	1.845	335	2.180
1987	Λατάκια	Συρία	16	20	1.845	335	2.180
1991	Αθήνα	Ελλάδα	18	24	2.176	586	2.762
1993	Λανγκεντόκ- Ρουσιγιόν	Γαλλία	20	24	1.994	604	2.598
1997	Μπάρι	Ιταλία	21	27	2.999	804	3.803
2001	Τύνιδα	Τυνησία	23	23	2.002	1.039	3.041
2005	Αλμερία	Ισπανία	21	27	2.134	1.080	3.214
2009	Πεσκάρα	Ιταλία					
2013	Βόλος-Λάρισα	Ελλάδα					

Πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Games

4.2. Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ ΚΑΙ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΟΥ 2004

Η πόλη του Βόλου ήταν η μία από τις τέσσερις Ολυμπιακές Πόλεις (μαζί με τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα και το Ηράκλειο), στις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι προκριματικοί και ημιτελικοί του ποδοσφαίρου κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Παρά το γεγονός το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στράφηκε στην πρωτεύουσα, όπου διεξήχθη και η συντριπτική πλειοψηφία των ολυμπιακών αθλημάτων, πραγματοποιήθηκαν και στο Βόλο αρκετές παρεμβάσεις, οι οποίες παρέμειναν στην πόλη ως ολυμπιακή κληρονομιά. Στον Πίνακα 5 που ακολουθεί, παρατίθενται όλες οι ολυμπιακές παρεμβάσεις, τόσο στο Πολεοδομικό Συγκρότημα, όσο και στο Νομό γενικότερα.

Πίνακας 5: Ολυμπιακές παρεμβάσεις στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Βόλου και στο Ν. Μαγνησίας

α/α	ΕΡΓΟ	Π/Υ (εκ. €)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
1	ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ			
1.1	Πανθεσσαλικό Στάδιο διεξαγωγής προκριματικών ποδοσφαίρου (Εικ. 26)	49,890	Υπουργείο Πολιτισμού - Ειδική Υπηρεσία Ολυμπιακών Έργων	Υπουργείο Πολιτισμού
2	ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ			
2.1	Περιφερειακός ΠΣΒ (από Α/Κ Λάρισας έως Κραυσίδωνα) και συνδέσεις με Πανθεσσαλικό Στάδιο	38,004	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Έργα υποδομής στις πόλεις που θα φιλοξενήσουν τους προκριματικούς αγώνες ποδοσφαίρου'	ΥΠΕΧΩΔΕ - Δ/ση Δ11
2.2	Κατασκευή γέφυρας στις οδούς Γ. Δήμου- Παρασκευοπούλου στο χειμάρρο Κραυσίδωνα	0,587	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Έργα υποδομής στις πόλεις που θα φιλοξενήσουν τους προκριματικούς αγώνες ποδοσφαίρου'	Δήμος Βόλου
2.3	Τουριστικός Λιμένας Βόλου (Αξιοποίηση αποθηκών)	2,113	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Προβολή της χώρας - Πρόγραμμα Αναβάθμισης Τουριστικών Περιοχών'	Οργανισμός Λιμένα Βόλου
3	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ			
3.1	Αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση της κεντρικής παράκτιας ζώνης Βόλου (Εικ. 27) από τελωνείο έως Γορίτσα	1,174		
3.2	Αναβάθμιση της εισόδου της πόλης (κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, κατασκευές στον κόμβο Κραυσίδωνα, Κέντρο Τουριστικής Προβολής μετά του περιβάλλοντα χώρου)	1,761	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Προβολή της χώρας - Πρόγραμμα Αναβάθμισης Τουριστικών Περιοχών'	Δήμος Βόλου
3.3	Επέκταση και βελτίωση του Αρχαιολογικού Μουσείου Βόλου (Εικ. 28)	2,809		
3.4	Ολοκλήρωση Συνεδριακού Κέντρου Ιεράς Μητρόπολης Δημητριάδος	0,880		Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος
3.5	Αναστήλωση του Ιστορικού Ναού Αγίου Αθανασίου Μακρυνίτσας	0,324		Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας
4	ΕΡΓΑ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ			

4.1	Ολοκλήρωση απαλλοτριώσεων στην υπόλοιπη έκταση του Πανθεσσαλικού Αθλητικού Κέντρου	6,911	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Εργα υποδομής στις πόλεις που θα φιλοξενήσουν τους προκριματικούς αγώνες ποδοσφαίρου'	
4.2	Διαμόρφωση χώρων στάθμευσης στο Πανθεσσαλικό Αθλητικό Κέντρο	1,174		
4.3	Ξενώνας αθλητών στο Πανθεσσαλικό Αθλητικό Κέντρο	2,348		Δήμος Νέας Ιωνίας
4.4	Εξοπλισμός ξενώνα στο Πανθεσσαλικό Αθλητικό Κέντρο	0,382	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Προβολή της χώρας - Πρόγραμμα Αναβάθμισης Τουριστικών Περιοχών'	
4.5	Διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου στο Πανθεσσαλικό Αθλητικό Κέντρο (πράσινο, προσπέλαση στο αθλητικό κέντρο)	2,935	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Εργα υποδομής στις πόλεις που θα φιλοξενήσουν τους προκριματικούς αγώνες ποδοσφαίρου'	
5	ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΡΙΑ	2,639	Ολυμπιακός Προϋπολογισμός	Δήμοι Βόλου - Νέας Ιωνίας
6	ΠΡΟΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΡΙΑ	1,576	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Δίκτυο Προολυμπιακών Προπονητηρίων'	Περιφέρεια Θεσσαλίας - Δήμοι Ν. Μαγνησίας
7	ΔΙΚΤΥΟ ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΡΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΝΟΜΟΥ	16,294	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Δίκτυο Προπονητηρίων'	
8	ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	29,350	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Υποδομές Ασφάλειας'	Υπουργείο Δημόσιας Τάξης
9	ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΕΠΙΣΠΕΥΤΗΚΑΝ ΕΝΟΨΕΙ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ			
9.1	Αεροδρόμιο Νέας Αγχιάλου	11,739	ΠΕΠ Θεσσαλίας	Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας
9.2	Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο Βόλου	39,618		ΔΕΠΑΝΟΜ ΑΕ - Υπουργείο Υγείας
10	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΕΝΟΨΕΙ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ	-	Πρόγραμμα 'Ελλάδα 2004' - Υποπρόγραμμα 'Προβολή της χώρας - Πρόγραμμα Αναβάθμισης Τουριστικών Περιοχών'	Υπουργείο Ανάπτυξης

Πηγή: Μαντίδη, 2003· Τσιουμπής, 2005

Στρατηγικός στόχος του σχεδιασμού των ολυμπιακών παρεμβάσεων για το ΠΣ Βόλου ήταν η επιτυχής διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, σε συνδυασμό με την

ενίσχυση του ρόλου της πόλης, αλλά και του Νομού Μαγνησίας. Οι βασικοί ενδιαμέσοι στόχοι, στους οποίους στηρίχτηκε η υλοποίηση του παραπάνω στρατηγικού στόχου, είναι οι εξής:

- Η αισθητική αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Η ανάπτυξη των απαιτούμενων αθλητικών υποδομών
- Η δημιουργία πάγιων υποδομών
- Η ενίσχυση της συνοχής στο εσωτερικό του νομού, με τη δημιουργία ή και τη βελτίωση αθλητικών εγκαταστάσεων σε κάθε δήμο
- Η βελτίωση της εικόνας και η προβολή της περιοχής, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

(Τσιουμπής, 2005: 77)

Επιχειρώντας μια αξιολόγηση των ολυμπιακών παρεμβάσεων στο ΠΣ Βόλου, θα λέγαμε ότι αυτές βελτίωσαν το επίπεδο των αστικών υποδομών και κάλυψαν, σε ορισμένες περιπτώσεις, χρόνιες ελλείψεις και ανάγκες, οι οποίες δε θα ήταν δυνατό να αντιμετωπιστούν τόσο άμεσα στο πλαίσιο άλλων πιο συμβατικών προγραμμάτων χρηματοδότησης. Τα υλοποιούμενα έργα συνέβαλαν στην αναβάθμιση της εικόνας της πόλης και προσέφεραν σημαντικές ευκαιρίες αξιοποίησης προς όφελος της τοπικής οικονομίας (Μαντίδη, 2003: 215). Επιπλέον, έγιναν σημαντικά βήματα προς την αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών της περιοχής, συμβάλλοντας στην ενίσχυση του εθνικού και διεθνούς ρόλου της πόλης. Με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες, λοιπόν, βελτιώθηκαν σημαντικά υποδομές, όπως το αεροδρόμιο της Νέας Αγχιάλου, το λιμάνι, οι εισοδοί/έξοδοι της πόλης και η Περιφερειακή Οδός (Τσιουμπής, 2005: 69). Η ώθηση που προκλήθηκε από τις ολυμπιακές μεταφορικές παρεμβάσεις, οδήγησε με τη σειρά της στο σχεδιασμό και την υλοποίηση νέων χώρων στάθμευσης, στις εισόδους της πόλης, με στόχο τη δημιουργία μιας σύγχρονης εικόνας μεταφορικών υποδομών.

Γενικότερα, η διεξαγωγή των Αγώνων στο ΠΣ Βόλου συνέβαλε στην αναβάθμιση της εικόνας και της διεθνούς θέσης της πόλης, τη βελτίωση των τεχνικών, οικονομικών και κοινωνικών υποδομών, την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και των συνθηκών διαβίωσης. (Μαντίδη, 2003: 216) Οι Ολυμπιακοί Αγώνες προσέφεραν στο ΠΣ μια μοναδική ευκαιρία να προβάλει διεθνώς τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα, με στόχο την προσέλκυση τουριστών, την ανάληψη μεγάλων αθλητικών, πολιτιστικών και άλλων διοργανώσεων, την προώθηση των εξαγωγών της

περιοχής και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων (Τσιουμπής, 2005: 70). Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε με βεβαιότητα ότι η αξιοποίηση του τίτλου ‘Ολυμπιακή Πόλη’, καθώς και της κληρονομιάς που άφησε πίσω της η μεγάλη αυτή αθλητική διοργάνωση, έδρασε καταλυτικά στην ανάληψη της διοργάνωσης από την πόλη των Μεσογειακών Αγώνων του 2013. Αυτό, άλλωστε, υποστηρίζει και ο ίδιος ο πρόεδρος της Επιτροπής Διεκδίκησης, κ. Ισίδωρος Κούβελος, ο οποίος θεωρεί ως βασικότερα συστατικά της επιτυχημένης διεκδίκησης των Μεσογειακών, την τεχνογνωσία που αποκτήθηκε από τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, την υπάρχουσα αθλητική και ξενοδοχειακή υποδομή, τους εθελοντές, τα άριστα καταρτισμένα στελέχη και την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου (Λαμπίρης, 2007).

4.3. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ 2013: ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ & ΝΕΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η πόλη του Βόλου θα διοργανώσει, από κοινού με τη Λάρισα, τους Μεσογειακούς Αγώνες του 2013, όπως αποφασίστηκε, κατόπιν ψηφοφορίας, στην Πεσκάρα της Ιταλίας, στις 27 Οκτωβρίου 2007. Αυτό το γεγονός αναμένεται να συσφίξει ακόμη περισσότερο τις σχέσεις μεταξύ των δύο πόλεων και αποτελεί ένα ακόμη βήμα προς την εδραίωση ενός ισχυρού διπόλου ανάπτυξης μεταξύ τους.

4.3.1. *ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ*⁶

Σύμφωνα με τον φάκελο υποψηφιότητας του Βόλου, το 80% των αθλητικών εγκαταστάσεων που θα φιλοξενήσουν τους Αγώνες είναι ήδη έτοιμο. Στον Πίνακα 6 που ακολουθεί, αναφέρονται οι χώροι διεξαγωγής των αθλημάτων, υπάρχοντες και προβλεπόμενοι. Επίσης, στο Χάρτη του Βόλου (Παράρτημα) εντοπίζονται οι υπάρχουσες αθλητικές εγκαταστάσεις, οι οποίες βρίσκονται εντός των ορίων της πόλης.

⁶ Πηγή: <http://www.2013volos.gr>

Πίνακας 6: Χώροι διεξαγωγής αθλημάτων Μεσογειακών Αγώνων 2013 (υπάρχοντες* – προβλεπόμενοι)

Αθλημα	Χώρος διεξαγωγής	Πόλη
Τοξοβολία	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Κέντρο Τοξοβολίας*	Βόλος
Κλασικός Αθλητισμός	Πανθεσσαλικό Στάδιο*	Βόλος
Καλαθοσφαίριση	Κλειστό Γυμναστήριο Νεάπολης*	Λάρισα
Πυγμαχία	Εκθεσιακό και Αθλητικό Κέντρο/Κλειστό Στάδιο*	Βόλος
Ποδηλασία	Εκθεσιακό και Αθλητικό Κέντρο/Κλειστό Στάδιο* (εκκίνηση)	Βόλος
Ιπασία	Κέντρο Ιπασίας	Λάρισα
Ξιφασκία	Εκθεσιακό και Αθλητικό Κέντρο/Κλειστό Στάδιο*	Βόλος
Ποδόσφαιρο	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Στάδιο*	Βόλος
	Στάδιο Βελεστίνου*	Βόλος
	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Στάδιο*	Λάρισα
	Αθλητικό Συγκρότημα Νεάπολης/Αθλητικό Στάδιο*	Λάρισα
Γκολφ	Γήπεδο Γκολφ στις Νηες	Βόλος
Γυμναστική (Ρυθμική-Ενόργανη)	Κλειστό Γυμναστήριο Νέας Ιωνίας*	Βόλος
Χειροσφαίριση	Κλειστό Γυμναστήριο Λάρισας	Λάρισα
Τζούντο – Καράτε	Εκθεσιακό και Αθλητικό Κέντρο/Κλειστό Στάδιο*	Βόλος
Κωπηλασία	Κέντρο Κωπηλασίας Κάρλας	Βόλος
Ιστιοπλοΐα	Εγκαταστάσεις Ιστιοπλοΐας*	Βόλος
Σκοποβολή	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Κέντρο Σκοποβολής*	Βόλος
	Σκοπευτήριο Κάρλας	Βόλος
Κολύμβηση	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Κολυμβητήριο*	Βόλος
Επιτραπέζια Αντισφαίριση	Κλειστή Αίθουσα Αδαμόπουλου*	Βόλος
Αντισφαίριση	Αθλητικό Συγκρότημα Νεάπολης/Κέντρο Αντισφαίρισης	Λάρισα
Πετοσφαίριση	Κλειστό Γυμναστήριο Νέας Ιωνίας*	Βόλος
Πετοσφαίριση στην άμμο	Εγκαταστάσεις Πετοσφαίρισης στην άμμο	Βόλος
Υδατοσφαίριση	Κέντρο Υγρού Στίβου	Λάρισα
Άρση Βαρών	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Κλειστό Στάδιο*	Λάρισα
Πάλη	Μεσογειακό Αθλητικό Συγκρότημα/Κλειστό Στάδιο*	Λάρισα

Πηγή: <http://www.2013volos.gr>

Εν όψει των Αγώνων, θα δημιουργηθούν νέοι χώροι, ενώ οι ήδη υπάρχοντες θα ανακαινισθούν. Συγκεκριμένα:

- Οι εγκαταστάσεις τοξοβολίας του Μεσογειακού Αθλητικού Συγκροτήματος Βόλου, ο χώρος θα καλυφθεί ξανά με γρασίδι, θα εγκατασταθεί ειδικό σύστημα φωτισμού και η χωρητικότητα θα αυξηθεί με επιπλέον κερκίδες.
- Τα αγωνίσματα του κλασσικού αθλητισμού θα πραγματοποιηθούν στο Πανθεσσαλικό Στάδιο, το οποίο κατασκευάστηκε για τη διεξαγωγή των προκριματικών αγώνων ποδοσφαίρου των Ολυμπιακών του 2004. Για τις ανάγκες των προπονήσεων, οι αθλητές θα χρησιμοποιήσουν το στάδιο του Μεσογειακού Χωριού, το οποίο θα κατασκευαστεί στην περιοχή του Αθλητικού Κέντρου του Χωριού. Στη διάθεση τους θα είναι και το υπάρχον στάδιο της ποδοσφαιρικής ομάδας Νίκης, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για προπονήσεις και κατά τους Ολυμπιακούς και θα ανακαινιστεί για τους Μεσογειακούς.
- Έχουν προγραμματιστεί εργασίες ανακαίνισης των εγκαταστάσεων του Εκθεσιακού και Αθλητικού Κέντρου, για τις ανάγκες των Αγώνων και των αθλημάτων που θα φιλοξενήσει, μεταξύ των οποίων η αύξηση της χωρητικότητας σε θεατές με επιπλέον προσωρινές κερκίδες και η εγκατάσταση στον εξωτερικό χώρο αφαιρούμενων κατασκευών, ως αποδυτήρια και χώροι προθέρμανσης, για τους αθλητές, τις ομάδες υποστήριξης, τους επισήμους και τους εκπροσώπους του Τύπου.
- Για τους αγώνες ποδοσφαίρου, προβλέπεται η αύξηση της χωρητικότητας στο Στάδιο του Μεσογειακού Αθλητικού Συγκροτήματος Βόλου, καθώς και η ανακαίνιση των Σταδίου του Βελεστίνου και του Μεσογειακού Αθλητικού Συγκροτήματος Λάρισας. Επίσης, έχει προγραμματιστεί η κατασκευή του νέου γηπέδου ποδοσφαίρου στο Αθλητικό Συγκρότημα Νεάπολης Λάρισας, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της FIFA και της UEFA, το οποίο, αν και αποτελεί κατασκευή ανεξάρτητη των Αγώνων, θα χρησιμοποιηθεί για τον τελικό ποδοσφαίρου.
- Για το αγώνισμα του γκολφ, προβλέπεται η δημιουργία τριών γηπέδων, εκ των οποίων το ένα θα κατασκευαστεί στην περιοχή Νηες της Μαγνησίας. Καθώς η χρηματοδότηση των γηπέδων θα πραγματοποιηθεί από ιδιωτικές

πηγές, ανεξαρτήτως των Αγώνων, το κόστος δε συμπεριλαμβάνεται στον προϋπολογισμό τους.

- Το νέο κλειστό κολυμβητήριο της Νέας Ιωνίας, θα μετατραπεί για τις ανάγκες των αθλημάτων της Ενόργανης και Ρυθμικής Γυμναστικής, ακριβώς όπως και κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Γυμναστικής το 2006, το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Βόλο.
- Για τις ανάγκες της χειροσφαίρισης, θα κατασκευαστεί το Κλειστό Γυμναστήριο Λάρισας με αφορμή τους Αγώνες, ενώ στη συνέχεια θα παραχωρηθεί σε διάφορους αθλητικούς συλλόγους της πόλης για την κάλυψη των αναγκών τους. Θα περιλαμβάνει όλες τις αναγκαίες υποδομές για τους αθλητές, τους διαιτητές, τους επισήμους και τους εκπροσώπους του Τύπου.
- Έχει σχεδιαστεί η κατασκευή ενός τεχνητού καναλιού κωπηλασίας, στο Κέντρο Κωπηλασίας Κάρλας, στην περιοχή της Λίμνης Κάρλας, για την κάλυψη των αναγκών του αθλήματος, ενώ προβλέπεται η εγκατάσταση μόνιμων και προσωρινών κερκίδων.
- Η βάση των αγωνισμάτων ιστιοπλοΐας θα είναι το Κέντρο Ιστιοπλοΐας Βόλου, το οποίο χρησιμοποιείται σήμερα ως μαρίνα σκαφών αναψυχής και θα ανακαινιστεί πλήρως για τις ανάγκες των Αγώνων.
- Για τα αγωνίσματα της σκοποβολής θα χρησιμοποιηθεί το Κέντρο Σκοποβολής στο Βόλο, το οποίο βρίσκεται ήδη υπό κατασκευή, καθώς και στο νέο Σκοπευτήριο Κάρλας, στο οποίο θα εγκατασταθούν προσωρινές κερκίδες.
- Στο Κέντρο Κολύμβησης Βόλου, όπου θα διεξαχθούν τα αγωνίσματα της κολύμβησης, θα αυξηθεί η χωρητικότητα σε θεατές με την εγκατάσταση αφαιρούμενων κερκίδων εκατέρωθεν των πισινών.
- Η Κλειστή Αίθουσα Αδαμόπουλου και το Κέντρο Αντισφαίρισης στη Νεάπολη της Λάρισας, όπου θα διεξαχθούν η επιτραπέζια αντισφαίριση και η αντισφαίριση αντίστοιχα, θα ανακαινισθούν για τους Αγώνες.
- Η πετοσφαίριση στην άμμο θα πραγματοποιηθεί σε νέο χώρο, που θα κατασκευαστεί στην περιοχή των Παγασών Βόλου, και θα περιλαμβάνει αφαιρούμενες κερκίδες και όλες τις αναγκαίες εγκαταστάσεις για τους αθλητές, τους διαιτητές, τους εκπροσώπους του Τύπου και τους επισήμους.

- Οι αγώνες της υδατοσφαίρισης θα διεξαχθούν στο νέο Κέντρο Υγρού Στίβου της Λάρισας, το οποίο είναι υπό κατασκευή. Η προθέρμανση των αθλητών θα πραγματοποιείται σε μια προσωρινή πισίνα, η οποία θα εγκατασταθεί δίπλα στην κύρια.
- Στις δύο αίθουσες του Κλειστού Γυμναστηρίου της Λάρισας, για τις ανάγκες των αγωνισμάτων της άρσης βαρών και της πάλης, θα προστεθούν προσωρινές κερκίδες και θα δημιουργηθεί προσωρινός χώρος προπόνησης και προθέρμανσης.

4.3.2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΝΩΝ⁷

Πέρα από το αθλητικό κομμάτι των Αγώνων, η Επιτροπή Διεκδίκησης των Αγώνων ‘ΒΟΛΟΣ 2013’ έχει προβλέψει τη δημιουργία του Πολιτιστικού Προγράμματος των Αγώνων, με τίτλο ‘Η Μεσόγειος: η Θάλασσα που μας Ενώνει’. Η Επιτροπή, έχοντας την πεποίθηση ότι ο πολιτισμός αποτελεί τη γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ των λαών της Μεσογείου, δημιούργησε ένα ολοκληρωμένο πολιτιστικό πρόγραμμα με στόχο την ανάδειξη των κοινών χαρακτηριστικών των μεσογειακών χωρών και την προώθηση της συνεργασίας στην περιοχή. Η κεντρική ιδέα της πολιτιστικής πρότασης είναι ο άνθρωπος και το τρίπτυχο Αθλητισμός – Πολιτισμός – Ιστορία. Το πολιτιστικό πρόγραμμα, που ονομάστηκε ‘Πολιτιστική Μεσογείαδα 2009-2013’, περιλαμβάνει τρία στάδια:

1. Την οργάνωση της ‘Πολιτιστικής Μεσογείαδας’, η οποία έχει ως θέμα το ‘Ταξίδι’ σε όλες τις μεσογειακές χώρες, εμπνευσμένη από μυθική Αργοναυτική Εκστρατεία. Ο μύθος της Αργούς και των Αργοναυτών περικλείει τις αρχές του Πολιτισμού, του Αθλητισμού και της Επικοινωνίας μεταξύ των χωρών. Η Πολιτιστική Μεσογείαδα διέπεται από τις διαχρονικές αξίες των Αργοναυτών, το ομαδικό πνεύμα, τη φιλία, την προετοιμασία, τη συμμετοχή, το τίμιο παιχνίδι και την εμπειρία. Το ‘Ταξίδι’ στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των νέων ανθρώπων σχετικά με θέματα της μεσογειακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάζεται η αναμόρφωση του πάρκου του Πεδίου Άρεως (Εικ. 29) σε Μυθολογικό Πάρκο, όπου θα φιλοξενηθεί και το Μουσείο της Αργοναυτικής Εκστρατείας.

⁷ Πηγή: <http://www.2013volos.gr>

2. Τη σύσταση ενός θεσμικού πολιτιστικού σώματος, του 'Ινστιτούτου Μεσογειακού Πολιτισμού – ΙΜΠ' (Mediterranean Culture Institute – MCI), το οποίο θα έχει ως έδρα το Βόλο και παραρτήματα σε όλες τις μεσογειακές χώρες που συμμετέχουν στους Αγώνες.
3. Το πολιτιστικό πρόγραμμα 'Φεστιβάλ της Πόλης', το οποίο θα αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια των Αγώνων, στοχεύοντας στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας 'Μεσογειακού Φεστιβάλ' και στην προώθηση της πολιτιστικής διάστασης των Αγώνων, μέσω της εξάπλωσης της εμπειρίας τους έξω από τους χώρους των αθλητικών συναντήσεων.

4.3.3. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Στις 15 Μαΐου 2008, ο Υπουργός Πολιτισμού ανακοίνωσε τα άτομα που θα στελεχώσουν την Οργανωτική Επιτροπή των Μεσογειακών Αγώνων (Πίνακας 7). Η απόφαση αυτή ανακοινώθηκε με αρκετή καθυστέρηση, σχεδόν τριών εβδομάδων μετά τη λήξη της συμβατικής προθεσμίας των έξι μηνών από την ανάθεση των Αγώνων στις πόλεις του Βόλου και τις Λάρισας. Πρόεδρος της ΟΕ είναι ο κ. Ερωτόκριτος Νεόφυτος, δικηγόρος, και διευθύνουσα σύμβουλος η κ. Φανή Κουτρομπά, συγκοινωνιολόγος μηχανικός. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος της αποτελείται από θεσμικούς φορείς, ενώ, ταυτόχρονα, είναι περιορισμένη η εκπροσώπηση των επιστημονικών τομέων που ασχολούνται με την οργάνωση και την εικόνα του χώρου.

Πίνακας 7: Οργανωτική Επιτροπή Μεσογειακών Αγώνων 2013

Μέλη ΟΕ	Ιδιότητα
Ερωτόκριτος Νεόφυτος	Δικηγόρος
Φανή Κουτρουμπά	Συγκοινωνιολόγος Μηχανικός
Λευτέρης Βόσσος	Οικονομολόγος - Ανώτατο Στέλεχος Επιχειρήσεων
Λάμπης Νικολάου	
Θεόδωρος Δραβίλλας	ΓΓ Υπουργείου Πολιτισμού
Σταύρος Δουβής	ΓΓ Αθλητισμού
Γιώργος Γερόλυμπος	Σύμβουλος ΔΕΜΑ
Μανώλης Κατσιαδάκης	ΓΓ ΕΟΕ
Δημήτρης Τσιμπανούλης	Δικηγόρος
Θωμάς Στάμου	Πρώην Γενικός Διευθυντής ΓΓΑ
Γιάννης Πυργιώτης	Αρχιτέκτονας Πολεοδόμος
Κωνσταντίνος Γουίλς	Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Πυγμαχίας στην ΕΟΕ
Ευάγγελος Χ. Γούσιος	Ασφαλιστής
Δημήτρης Μιχελάκης	Δ/ντης Προγράμματος ΕΡΤ
Κώστας Παναγόπουλος	Επικοινωνιολόγος
Λουκάς Κατσαρός	Νομάρχης Λάρισας
Απόστολος Παπατόλιας	Νομάρχης Μαγνησίας
Κωνσταντίνος Τζανακούλης	Δήμαρχος Λάρισας
Αλέκος Βούλγαρης	Δήμαρχος Βόλου
Παύλος Μαβίδης	Δήμαρχος Ν. Ιωνίας
Φώτης Γκούπας	ΓΓ Περιφέρειας Θεσσαλίας
Λόης Παπαδόπουλος	Καθηγητής Πανεπιστημίου
EX OFFICIO	
Κώστας Μπαγιάτης	Πρύτανης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Σωκράτης Αναγνώστου	Πρόεδρος ΤΕΕ Μαγνησίας
Κωνσταντίνος Διαμάντος	Πρόεδρος ΤΕΕ Λάρισας
Γεώργιος Σπηλιόπουλος	Πρόεδρος Επιμελητηρίου Μαγνησίας
Δημήτριος Γκουντόπουλος	Πρόεδρος Επιμελητηρίου Λάρισας
Νικόλαος Ρώμνιος	Πρόεδρος Συνδέσμου Θεσσαλικών Βιομηχανιών
Ευριπίδης Ευλογημένος	Πρόεδρος Συνδέσμου Βιομηχανιών Κεντρικής Ελλάδος
Κωνσταντίνος Κόκκινος	Διοικητής Ε' Υγειονομικής Περιφ. Θεσσαλίας & Στ. Ελλάδος

Πηγή: Εφημερίδα 'Θεσσαλία', 16/05/2008

4.3.4. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ⁸

Είναι γεγονός ότι οι Μεσογειακοί Αγώνες, με το πέρασμα του χρόνου, έχουν χάσει την αίγλη και την ελκυστικότητα τους. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι Αγώνες του 1991, που διεξήχθησαν στην Αθήνα, θεωρούνται ως η καλύτερη διοργάνωση στην

⁸ Πηγή: Τζούστας, 2007

ιστορία του θεσμού. Επομένως, η Οργανωτική Επιτροπή είναι καταρχάς επιφορτισμένη με το καθήκον να αναβαθμίσει μια διοργάνωση που φθίνει μεν, τόσο σε αγωνιστικό επίπεδο (λόγω της συχνής απουσίας επιφανών αθλητών) όσο και σε επίπεδο ενδιαφέροντος, είναι γιγάντια δε, όσον αφορά τις απαιτήσεις σε εγκαταστάσεις, υποδομές και οργανωτικό σχεδιασμό. Επιπλέον, η Επιτροπή οφείλει να χρησιμοποιήσει τους Αγώνες για την ανάπτυξη του Βόλου και όχι να ενσωματώσει απλά την πόλη στις απαιτήσεις των Αγώνων. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικοί οι σχεδιαστικοί χειρισμοί σχετικά με τις υποδομές, οι οποίοι θα πρέπει να κινηθούν προς την αποφυγή των 'λευκών ελεφάντων', των τεράστιων εγκαταστάσεων που παραμένουν αναξιοποίητες μετά το τέλος της διοργάνωσης και επιφέρουν μόνο κόστος στην πόλη.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα αφορά τη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων. Παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των απαιτούμενων αθλητικών υποδομών υπάρχει ήδη, η αξιοποίηση της ευκαιρίας που δίνεται ξανά στη πόλη για αναβάθμιση της εικόνας της και ενίσχυση της αναπτυξιακής της προοπτικής, πρέπει να συνοδευτεί και από τις αντίστοιχες παρεμβάσεις, χωρικές, πολιτιστικές και κοινωνικές. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαία η δέσμευση των κονδυλίων που θα εξασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί, σε συνδυασμό, βέβαια, με την πρακτικότητα και την ωφελιμότητα των παρεμβάσεων, τόσο κατά τη διάρκεια των Αγώνων όσο και μετά τη λήξη τους.

4.4. ΕΙΚΟΝΕΣ 4^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Εικόνα 26: Πανθεσσαλικό Στάδιο

Πηγή: http://www.olympicproperties.gr/contents_gr.asp?id=108

Εικόνα 27: Κεντρική παράκτια ζώνη

Πηγή: <http://www.panoramio.com/photo/5741500>

Εικόνα 28: Αρχαιολογικό Μουσείο

Πηγή: <http://www.i-politismos.gr/athanassakeion.html>

Εικόνα 29: Πάρκο Πεδίου Άρεως

Πηγή: http://www.i-politismos.gr/agonauts_sx.html

5. ΠΡΟΤΑΣΗ

Βρισκόμαστε περίπου μια πενταετία πριν από την επίσημη έναρξη των Μεσογειακών Αγώνων του 2013, σε μια περίοδο κατά την οποία η νεοσυσταθείσα (15/05/2008) η Οργανωτική Επιτροπή ετοιμάζεται να αναλάβει τα ηνία ενός, ομολογουμένως, δύσκολου και αρκετά απαιτητικού εγχειρήματος, το οποίο περιλαμβάνει πολλές πτυχές, αλληλοσυγκρουόμενες σε αρκετές περιπτώσεις. Στο πλαίσιο αυτό, βασικός στόχος της πρότασης είναι η χάραξη ορισμένων κατευθυντήριων γραμμών και η στρατηγική επισκόπηση των δεδομένων, ώστε να στραφεί το ενδιαφέρον προς τη σωστή κατεύθυνση.

Βάσει της ανάλυσης που προηγήθηκε, κάθε μεγάλη διοργάνωση προκαλεί θετικές και αρνητικές επιπτώσεις, οι οποίες συνήθως διαρκούν για μεγάλο διάστημα μετά τη λήξη της και μπορούν να εντοπιστούν χωρικά μέσα στο αστικό περιβάλλον. Ενδεικτικά, ως θετικές επιπτώσεις αναφέρουμε τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, την ενίσχυση της εικόνας της πόλης, τη βελτίωση των υποδομών και την ενίσχυση των τοπικών πολιτιστικών αξιών της περιοχής. Στις αρνητικές επιπτώσεις, αντίστοιχα, συγκαταλέγονται η κατασπατάληση των διαθέσιμων πόρων, η δημιουργία δαπανηρών και περιττών υποδομών, καθώς και η ζημίωση του αστικού περιβάλλοντος, φυσικού και δομημένου. Στόχος, λοιπόν, οποιασδήποτε στρατηγικής σχεδιασμού πρέπει να είναι η ενίσχυση των θετικών και ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων.

5.1. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ξεκινώντας από την ίδια την Οργανωτική Επιτροπή των Αγώνων, παρατηρούμε ότι περιλαμβάνει αρκετά θεσμικά πρόσωπα, καθώς ένα μεγάλο μέρος της καλύπτεται από εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τωρινούς και απερχόμενους. Εξίσου εμφανής είναι και η περιορισμένη εκπροσώπηση του επιστημονικού κλάδου, ειδικότερα εκείνων των τμημάτων του που ασχολούνται με την οργάνωση και την εικόνα του χώρου (αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι). Ας μην ξεχνάμε ότι στην περίπτωση της Βαρκελώνης, σημαντικό μερίδιο ευθύνης για την επιτυχία της αναμόρφωσης της πόλης, μετά την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων, είχαν οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες, οι οποίοι, ως σχεδόν αποκλειστικοί διαχειριστές του σχεδιασμού (Balibrea, 2001· Beriatos and Gospodini, 2004), κατόρθωσαν να αλλάξουν – ριζικά, θα λέγαμε – την εικόνα της. Ως εκ τούτου, θεωρείται αναγκαία η εξεύρεση ενός πλαισίου στενής συνεργασίας μεταξύ

των δύο πλευρών, καθώς τα πειστικά χρονικά περιθώρια μάλλον δεν επιτρέπουν αλλαγές στο εσωτερικό της Επιτροπής.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, το οποίο πρέπει να διερευνηθεί πριν από τους Αγώνες, αφορά στην μεταγενέστερη διαχείριση των εγκαταστάσεων και υποδομών, υπαρχουσών και νέων. Όλες οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις, που δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για τους Αγώνες του 2004, συμπεριλαμβανομένου και του Πανθεσσαλικού Σταδίου, βρίσκονται υπό τη διαχείριση της ‘Ολυμπιακά Ακίνητα ΑΕ’, εταιρείας που συστάθηκε για το σκοπό αυτό. Δεδομένου ότι έχει ήδη επιλυθεί το ζήτημα της χρήσης των υπόλοιπων αθλητικών υποδομών, οι οποίες θα δημιουργηθούν για τους Μεσογειακούς, μετά τη λήξη των Αγώνων, δεν προβλέπεται η δημιουργία νέου φορέα διαχείρισης. Αντίθετα, καλό είναι να δημιουργηθεί ένας νέος φορέας διαχείρισης των πολιτιστικών υποδομών, στον οποίο θα εκπροσωπούνται τόσο θεσμικοί όσο και επιστημονικοί φορείς, ώστε οι τελευταίες να λειτουργήσουν συμπληρωματικά, επιτυγχάνοντας τη συνέργια του συστήματος.

5.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Έχει ήδη γίνει αναφορά, σε προηγούμενο κεφάλαιο, στη σημασία εφαρμογής στρατηγικού σχεδιασμού και στη συμβολή του για την επιτυχία τόσο της διοργάνωσης όσο και της διαχείρισης των επιπτώσεών της. Βασικό στοιχείο του σχεδιασμού είναι η ύπαρξη ενός ξεκάθਾਰου οράματος για το μετασχηματισμό της πόλης, στο οποίο θα δομηθούν όλοι οι επιμέρους στόχοι και τα σχέδια παρέμβασης, και το οποίο θα συμβαδίζει καταρχήν με τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πόλης. Επιπλέον, ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στο συνδυασμό των δύο βασικών απόψεων του αστικού χώρου, οι οποίες αποτελούν ανταγωνιστικά στοιχεία της πόλης στην προσπάθεια δημιουργίας της ιδιαίτερης εικόνας της για την προσέλκυση επισκεπτών και κατοίκων: την αρχιτεκτονική κληρονομιά και τον καινοτόμο σχεδιασμό του χώρου (Beriatos and Gospodini, 2004: 189). Στο πλαίσιο αυτό, η προσοχή πρέπει να στραφεί στα εξής ζητήματα:

- Δημιουργία υποδομών με βάση τις ανάγκες της πόλης και με προοπτικές περαιτέρω αξιοποίησης μετά τη λήξη των Αγώνων.
- Αξιοποίηση ολόκληρου του θαλάσσιου μετώπου της πόλης και απόδοσή του στους κατοίκους της

- Ενίσχυση της εικόνας της πόλης, μέσω της αναμόρφωσης περιοχών σε παρακμή ή με ιδιαίτερα προβλήματα (π.χ. Κέντρο, Παλαιά), με σεβασμό στην τοπική παράδοση και τα ιδιαίτερα πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά.
- Ιδιαίτερη έμφαση στην περιβαλλοντική διάσταση και ενσωμάτωση των παραμέτρων της σε όλες τις εκφάνσεις του σχεδιασμού.

5.2.1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό των αθλητικών εγκαταστάσεων είναι ήδη έτοιμο, εν μέρει χάρη στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Επιπλέον, βάσει και του φακέλου υποψηφιότητας της πόλης για τους Μεσογειακούς, έχει ήδη γίνει πρόβλεψη των αναγκών σε εγκαταστάσεις για όλα τα αθλήματα των Αγώνων, είτε με δημιουργία νέων χώρων είτε με ανακαίνιση και μετατροπή των ήδη υπάρχοντων. Σε γενικές γραμμές, προβλέπεται η κατασκευή μικρού αριθμού νέων εγκαταστάσεων, οι οποίες αναμένεται να καλύψουν υπάρχουσες ανάγκες και θα αξιοποιηθούν και μετά τη λήξη των Αγώνων, όπως, για παράδειγμα, το Κλειστό Γυμναστήριο και το Κέντρο Υγρού Στίβου της Λάρισας.

Πέρα από το αθλητικό μέρος των Αγώνων, η Επιτροπή Διοργάνωσης έχει προβλέψει και τη δημιουργία της 'Πολιτιστικής Μεσογιάδας', με στόχο την ανάδειξη και προώθηση του κοινού μεσογειακού πολιτισμού των συμμετεχουσών χωρών. Ως εκ τούτου, ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί στις πολιτιστικές υποδομές της πόλης. Και στην περίπτωση αυτή, υπάρχουν λύσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν την αξιοποίηση των παλαιών βιομηχανικών κελυφών που βρίσκονται διασκορπισμένα στον αστικό ιστό και τα οποία, ως τμήματα της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της πόλης, αντανακλούν την αυθεντικότητά της, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του τουριστικού της προφίλ (Gospodini, 2001a). Η αρχή έχει ήδη γίνει, με την ανάπλαση χώρων, όπως το παλαιό Πλινθοκεραμοποιείο 'Τσαλαπάτα', το οποίο αναμορφώθηκε για τη στέγαση πολιτιστικών και ψυχαγωγικών χρήσεων, το κτίριο των παλιών Κυλινδρόμυλων Λούλη, το οποίο στεγάζει πλέον χώρους ψυχαγωγίας, μεταξύ των οποίων και τον πολυκινηματογράφο Village Cinemas, και η παλιά Καπναποθήκη Παπάντου (Εικ. 30-32), όπου σχεδιάζεται να εγκατασταθεί το Μουσείο Πόλης του Βόλου. Η αξιοποίηση και ανάδειξη αυτών των χώρων αναμένεται να επιτύχει έναν διπλό στόχο, αφενός τη

διατήρηση ενός σημαντικού κομματιού της νεώτερης ιστορίας της πόλης αφετέρου την προσφορά μιας ολοκληρωμένης πολιτιστικής πρότασης στους επισκέπτες της.

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την επιτυχημένη διοργάνωση των Αγώνων διαδραματίζουν οι μεταφορικές υποδομές, οι οποίες αποτελούν, θα λέγαμε, τον ακρογωνιαίο λίθο του εγχειρήματος που ανέλαβε η πόλη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι σημαντικότερες υποδομές είναι τρεις: η ολοκλήρωση της αναβάθμισης του Αεροδρομίου της Ν. Αγχιάλου, η ριζική αναβάθμιση της σιδηροδρομικής γραμμής μεταξύ Βόλου και Λάρισας και η ολοκλήρωση της Περιφερειακής Οδού (Χάρτης Βόλου). Έχει ήδη αναγνωριστεί η σημασία των εν λόγω υποδομών και οι ενέργειες αποπεράτωσής τους έχουν ήδη τεθεί σε προτεραιότητα. Απαιτείται, ωστόσο, η συνεχής παρακολούθηση των έργων, ώστε να ολοκληρωθούν εγκαίρως.

5.2.2. ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΜΕΤΩΠΟ

Το θαλάσσιο μέτωπο αποτελεί σημαντικό πόρο για την πόλη και εν δυνάμει κινητήριο μοχλό ανάπτυξής της. Όπως είδαμε και σε προηγούμενη ενότητα, πόλεις όπως η Βαρκελώνη και η Λισσαβόνα επένδυσαν στα παράκτια τμήματά τους, στοχεύοντας στη χωρική αναμόρφωσή, στην οικονομική ανάπτυξη και στην ενίσχυση της εθνικής και διεθνούς εικόνας τους. Επιπλέον, στην ελληνική πραγματικότητα, η αναμόρφωση των παράλιων μετώπων αποτελεί πρόκληση για τις πόλεις, καθώς πρόκειται για χώρους όπου μπορούν να λειτουργήσουν η ‘αλλαγή’ του καθιερωμένου αστικού σχεδιασμού προς παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας και καινοτόμου σχεδιασμού, η ‘βελτίωση’ της ποιότητας του χώρου και η ‘ανάπτυξη’ του αστικού τουρισμού (Gospodini, 2001b). Στο πλαίσιο αυτό, ο Βόλος δεν μπορεί ούτε πρέπει να αποτελέσει εξαίρεση. Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της πόλης για την υποδοχή των Ολυμπιακών Αγώνων, ένα βασικό τμήμα του παραθαλάσσιου μετώπου της αναπλάστηκε, βελτιώνοντας αισθητά τη γενικότερη εικόνα της. Ωστόσο, ένα εξίσου σημαντικό τμήμα του μετώπου παραμένει ουσιαστικά αναξιοποίητο. Πρόκειται για το χώρο δυτικά του επιβατικού λιμένα και σε άμεση γειτνίαση με τις κεντρικές περιοχές της πόλης (Χάρτης Βόλου), ο οποίος σήμερα φιλοξενεί τις εμπορικές λιμενικές δραστηριότητες, υποβαθμίζοντας την περιοχή, περιβαλλοντικά, ηχητικά και αισθητικά, αφενός με τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους φορτοεκφόρτωσης αφετέρου με τη διέλευση φορτηγών αυτοκινήτων από ζωτικά σημεία της πόλης.

Με βάση τα παραπάνω, κρίνεται αναγκαία η μεταφορά του εμπορικού λιμένα σε πιο απομακρυσμένο σημείο και η απόδοση του χώρου που καταλαμβάνει στην πόλη, γεγονός που αποτελεί πρόταση και του πρόσφατου (2006) Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης της πόλης της Βόλου (ΤΜΧΠΠΑ, 2006). Στο πλαίσιο αυτό, η ανάληψη των Μεσογειακών Αγώνων έχει βαρύνουσα σημασία και αποτελεί μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για την επίσπευση της διαδικασίας, ενώ ο παραθαλάσσιος χώρος που θα ανακτηθεί μπορεί να αποτελέσει το βασικό πυρήνα της γενικότερης αναμόρφωσης της πόλης, λαμβάνοντας χρήσεις πολιτισμού και αναψυχής και αποτελώντας το σημαντικότερο, ίσως, πόλο έλξης τουριστών της πόλης. Εκεί προτείνεται και η εγκατάσταση του 'Ινστιτούτου Μεσογειακού Πολιτισμού', το οποίο οραματίστηκε η Επιτροπή 'Βόλος 2013', σε άμεση γειννίαση με τη θάλασσα και σε ένα νέο κτίριο εμβληματικής καινοτόμου αρχιτεκτονικής, το οποίο θα αποτελεί τοπόσημο για την πόλη (Gospodini, 2001a and b· Gospodini, 2002).

5.2.3. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Πέρα από το θαλάσσιο μέτωπο, χρήζει προσοχής και η κεντρική περιοχή της πόλης (Χάρτης Βόλου), η οποία σήμερα αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, με κυριότερα εκείνα της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της συνεπαγόμενης περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Παράγοντες που επιτείνουν και τα δύο φαινόμενα αποτελούν αφενός ο μεγάλος όγκος οχημάτων που κινούνται καθημερινά εντός της περιοχής αυτής αφετέρου οι προσπάθειες εξεύρεσης χώρου στάθμευσης. Δεδομένης της σχετικά μικρής επιφάνειας που καλύπτει το κέντρο της πόλης, συγκρινόμενο με περιπτώσεις άλλων πόλεων, κρίνεται σκόπιμος και εφικτός ο περιορισμός της κίνησης των οχημάτων μόνο στις κεντρικές οδούς (Δημητριάδος, Ιάσονος, Κ. Καρτάλη, Ελ. Βενιζέλου) και η απαγόρευση της εισόδου τους στους υπόλοιπους οδικούς άξονες, πλην των μόνιμων κατοίκων του κέντρου. Οι χώροι στάθμευσης στις βασικές εισόδους της πόλης (Σέκερη – Λαχανά, Δημητριάδος – Φιλελλήνων), οι οποίοι έχουν ήδη σχεδιαστεί και δημιουργούνται, σε συνδυασμό με την αναδιάρθρωση των αστικών συγκοινωνιών και την αποτελεσματική ρύθμιση της κυκλοφορίας στους κεντρικούς άξονες, μπορούν να προσφέρουν ικανοποιητικά επίπεδα εξυπηρέτησης, συμβάλλοντας παράλληλα στην περιβαλλοντική ανάκαμψη και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών. Επιπλέον, η ανάπλαση των δημόσιων χώρων του κέντρου θα

αναζωογονήσει την πόλη και θα συμβάλει δραστικά στη βελτίωση της γενικότερης εικόνας της.

Μια ακόμη περιοχή που πρέπει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής είναι η συνοικία των Παλαιών, η παλαιότερη συνοικία της πόλης, και ειδικότερα το τμήμα μεταξύ Γρ. Λαμπράκη και λιμανιού (Χάρτης Βόλου). Σήμερα, η περιοχή φιλοξενεί κυρίως χρήσεις κατοικίας και εμπορίου, κυρίως παραδοσιακού, ενώ περιλαμβάνει και χώρους εστίασης και αναψυχής, εγκατεστημένους σε ανακαινισμένα κτίρια.

Δύο βασικά ζητήματα πρέπει να μας απασχολήσουν σχετικά με την περιοχή αυτή: η άμεση γειτνίαση με το εμπορικό λιμάνι της πόλης και η ύπαρξη μεγάλου αριθμού παλιών εγκαταλελειμμένων κτιρίων, ενός ή δύο ορόφων. Σχετικά με το πρώτο ζήτημα, η απομάκρυνση του λιμανιού, το οποίο σήμερα προκαλεί πολλά προβλήματα, αναμένεται να δημιουργήσει σημαντικές ευκαιρίες για την περιοχή, καθώς η γειτνίαση με έναν νέο αναπτυξιακό και τουριστικό πόλο ασκεί μεγαλύτερες πιέσεις και επιταχύνει τις διαδικασίες ανάπτυξης και για την ίδια. Το δεύτερο ζήτημα, εκείνο δηλαδή, της ύπαρξης παλιών κελυφών, αν και αδυναμία της περιοχής, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ευκαιρία ανάπτυξης και απόκτησης ενός ιδιαίτερου χαρακτήρα. Προτείνεται, λοιπόν, η ανακαίνιση των κτιρίων αυτών, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης παρέμβασης στην περιοχή, και η χωροθέτηση χρήσεων πολιτισμού και αναψυχής. Η ύπαρξη παραδοσιακών εμπορικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων μπορεί επίσης να αναδειχθεί και να λάβει πολιτιστική διάσταση. Σκόπιμη κρίνεται και η γενικότερη ανάπλαση των δημόσιων υπαίθριων χώρων της περιοχής, η οποία θα περιλαμβάνει και πεζοδρόμηση σημαντικού ποσοστού των οδικών αξόνων της, συμβάλλοντας περαιτέρω στις προσπάθειες αναμόρφωσης και ανάδειξής της.

5.2.4. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η περιβαλλοντική παράμετρος αποτελεί μείζον ζήτημα και υπεισέρχεται πλέον σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής και της ανάπτυξης. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, όπως είδαμε, ότι το ενδιαφέρον της ΔΟΕ έχει στραφεί προς τη χάραξη νέων κατευθύνσεων για το σχεδιασμό των διοργανώσεων, σε ένα πλαίσιο αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, κρίνεται επιτακτική η εισαγωγή της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις πτυχές της διοργάνωσης των Μεσογειακών Αγώνων.

Καταρχάς, σημαντικό βήμα προς τη διοργάνωση ‘πράσινων’ Αγώνων αποτελεί η εγκατάσταση νέων φιλοπεριβαλλοντικών τεχνολογιών στους χώρους διεξαγωγής των αθλημάτων. Η εφαρμογή συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας, ορθής διαχείρισης των διαθέσιμων πόρων και περιορισμού της ρύπανσης, μπορεί να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των εργασιών ανακαίνισης των υπαρχόντων χώρων και κατασκευής των νέων χώρων. Επιπλέον, ο σχεδιασμός του Μεσογειακού Χωριού, το οποίο προβλέπεται να χωροθετηθεί στα δυτικά όρια του Δήμου Βόλου (Χάρτης Βόλου), πρέπει να συμπεριλάβει τη περιβαλλοντική ως μία από τις βασικές διατάξεις του, με στόχο τη δημιουργία ενός πρότυπου οικολογικού οικιστικού συγκροτήματος. Πέραν αυτών, κάθε παρέμβαση που προτείνεται στην πόλη, πρέπει να είναι προσεκτικά σχεδιασμένη με τρόπο ώστε να βελτιώνει, ή έστω να μην υποβαθμίζει περαιτέρω, το αστικό περιβάλλον.

Στον Πίνακα 8, παρουσιάζεται συνοπτικά ο πολεοδομικός προγραμματισμός, με τις παρεμβάσεις που προτείνονται για την πόλη του Βόλου, ενόψει των Μεσογειακών του 2013, τις περιοχές στις οποίες εμπεριέχονται (τμήματα της πόλης, ολόκληρη η πόλη, ευρύτερη περιοχή) και οι επιμέρους στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού, τους οποίους καλούνται να εκπληρώσουν.

Πίνακας 8: Πολεοδομικός Προγραμματισμός για το Βόλο ενόψει των Μεσογειακών Αγώνων 2013.

Παρέμβαση/Έργο	Περιοχή	Στρατηγικός Στόχος
Αξιοποίηση βιομηχανικής κληρονομιάς	Πόλη	Βελτίωση υποδομών
Έγκαιρη ολοκλήρωση σημαντικών έργων: Αεροδρόμιο Ν. Αγκιάλου, Σιδηρ. Γραμμή Βόλου-Λάρισας, Περιφερειακή Οδός	Ευρύτερη περιοχή – Πόλη	
Ανάκτηση και αναμόρφωση δυτικού τμήματος λιμένα	Δυτικό θαλάσσιο μέτωπο	Αξιοποίηση θαλάσσιου μετώπου
Δημιουργία κτιρίου εμβληματικής καινοτόμου αρχιτεκτονικής (τοπόσημο για την πόλη)	Κεντρική περιοχή	Αναμόρφωση περιοχών σε παρακμή-με προβλήματα
Περιορισμός κίνησης αυτοκινήτων στο κέντρο		
Ολοκληρωμένη ρύθμιση κυκλοφορίας		
Ανάπλαση δημόσιων χώρων – Επέκταση πεζοδρομήσεων	Συνοικία Παλαιών	Πόλη
Ανακαίνιση παλαιών κελυφών – Χωροθέτηση χρήσεων πολιτισμού/αναψυχής		
Ανάπλαση δημόσιων χώρων –Πεζοδρομήσεις	Πόλη	Περιβαλλοντική διάσταση
Εγκατάσταση φιλοπεριβαλλοντικών τεχνολογιών σε αθλητικές εγκαταστάσεις		
Δημιουργία πρότυπου οικολογικού Μεσογειακού Χωριού		

Πηγή: *Ιδία επεξεργασία*

5.3. ΕΙΚΟΝΕΣ 5^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Εικόνα 30: Συγκρότημα Πρώην Πλινθοκεραμοποιείου Τσαλαπάτα

<http://www.diki.gr/museum/EL/city/routes.asp?building=01&route=1>

Εικόνα 31: Πρώην Κυλινδρόμυλοι Λούλη

<http://www.diki.gr/museum/EL/city/routes.asp?building=02&route=1>

Εικόνα 32: Πρώην Καπναποθήκη Παπάντου

<http://www.diki.gr/museum/EL/city/routes.asp?building=04&route=1>

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι παγκόσμιες διοργανώσεις, όπως είδαμε, παρά το γεγονός ότι έχουν μικρή διάρκεια, επιφέρουν σημαντικές και πολλαπλές επιπτώσεις στις περιοχές που τις φιλοξενούν και έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν ριζικά, αν χρησιμοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο, την εικόνα των περιοχών αυτών. Οι επιπτώσεις αυτές, ωστόσο, δεν είναι πάντα θετικές και ωφέλιμες. Ο Preuss (2006: 10-11) θέτει το ζήτημα στις σωστές του διαστάσεις, υποστηρίζοντας ότι η ακαδημαϊκή συζήτηση σχετικά με την κληρονομιά και τις επιπτώσεις των μεγάλων διοργανώσεων αποδεικνύει ότι δεν είναι σαφής η αποδοτικότητα της επένδυσης των περιορισμένων δημόσιων πόρων στη φιλοξενία μιας μεγάλης διοργάνωσης. Μία μερίδα ακαδημαϊκών υποστηρίζει ότι οι μεγάλες διοργανώσεις προσελκύουν ανεξάρτητους πόρους και κινητοποιούν τους πολιτικούς προς την αναδόμηση και τον εκσυγχρονισμό των πόλεων σε συντομότερο χρονικό διάστημα, εφαρμόζοντας τη λεγόμενη 'στρατηγική διοργάνωσης' (*event strategy*). Η άλλη μερίδα των ακαδημαϊκών προειδοποιεί ότι οι διοργανώσεις δεν αυξάνουν τη μακροπρόθεσμη οικονομική μεγέθυνση με αποδοτικό τρόπο, υποστηρίζοντας ότι η στρατηγική διοργάνωσης περιλαμβάνει βιαστικό σχεδιασμό, εγκατάσταση περιττών υποδομών και τον κίνδυνο κακοσχεδιασμένων στοιχείων της διοργάνωσης, και, ως εκ τούτου, οι δημόσιοι πόροι θα πρέπει να επενδυθούν σε εναλλακτικά έργα.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι εμφανές ότι κάθε πόλη που φιλοδοξεί να φιλοξενήσει μια μεγάλη διοργάνωση βρίσκεται μπροστά σε ένα σημαντικό δίλημμα, καθώς κάθε διοργάνωση εμπεριέχει και τον παράγοντα του κινδύνου. Ως εκ τούτου, η ασφαλέστερη οδός είναι εκείνη της προσεκτικής διερεύνησης των παραδειγμάτων άλλων πόλεων, οι οποίες στο παρελθόν φιλοξένησαν μεγάλες διοργανώσεις. Η Βαρκελώνη, για παράδειγμα, χαρακτηρίζεται από πολλούς ως πόλη-πρότυπο για τις μελλοντικές διοργανώτριες πόλεις των Ολυμπιακών Αγώνων, καθώς κατόρθωσε, μέσω της διοργάνωσης των Αγώνων του 1992, όχι μόνο να αναμορφώσει το αστικό της περιβάλλον και να ενισχύσει την εικόνα της, αλλά και να αποκτήσει μια μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή δυναμική. Η Λισσαβόνα, επίσης, στο πλαίσιο της EXPO '98, στράφηκε και αυτή προς την αναμόρφωση ενός παράκτιου τμήματός της, το οποίο βρισκόταν σε παρακμή, επενδύοντας σε ένα από τα μεγαλύτερα αστικά εγχειρήματα που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη Νότια Ευρώπη και στην περιοχή της Μεσογείου, το οποίο περιλαμβάνει όλα τα χαρακτηριστικά των μεγάλων έργων-

‘ναυαρχίδων’ που έχουν αναπαραχθεί από τη δεκαετία του ’80 και μετά σε όλη την Ευρώπη και παγκοσμίως (Carrière and Demazière, 2002: 78). Η Γλασκόβη, τέλος, παρά το γεγονός ότι δεν πραγματοποίησε σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, αποτελεί σημείο αναφοράς στη βιβλιογραφία όσον αφορά τον τρόπο σύνδεσης του πολιτισμού με την αναζωογόνηση της πόλης, μέσω του θεσμού της ΠΠΕ ’90.

Από τη διεθνή εμπειρία, λοιπόν, προκύπτει ότι το πρώτο και σημαντικότερο βήμα προς την αξιοποίηση μιας μεγάλης διοργάνωσης προς όφελος της πόλης, είναι η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου οράματος ανάπτυξης από πλευράς των υπεύθυνων φορέων. Εξίσου βασική είναι και η ύπαρξη ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, ο οποίος θα συνδυάσει όλα τα επιμέρους υφιστάμενα και απαιτούμενα, από την εκάστοτε συγκυρία, στοιχεία της πόλης, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Άλλωστε, σύμφωνα με τον Mooney (2004: 339), το ζήτημα έγκειται καταρχάς στο είδος της πόλης που επιθυμεί κανείς (όραμα) και στον τρόπο με τον οποίο αυτή μπορεί να αποκτηθεί (σχεδιασμός). Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν δύο στοιχεία του αστικού χώρου: η αρχιτεκτονική κληρονομιά και ο καινοτόμος αστικός σχεδιασμός. Το πρώτο στοιχείο είναι εκείνο που συνδέει την πόλη με το παρελθόν της και μπορεί να της προσδώσει εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία θα διαμορφώσουν τη μοναδικότητα στην εικόνα της. Το δεύτερο στοιχείο είναι εκείνο που θα τη συνδέσει με το μέλλον και θα την βοηθήσει να αναδειχθεί μέσα στο διεθνές δίκτυο πόλεων. Επιπλέον, βασική κρίνεται και η προώθηση της ισορροπημένης ανάπτυξης ολόκληρης της πόλης, μέσω της επικέντρωσης των προσπαθειών στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει και στην αναβάθμιση τμημάτων της με χαμηλής ποιότητας αστικό περιβάλλον. Ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα, το οποίο πρέπει να έχουν υπόψη τους οι εμπλεκόμενοι φορείς κατά το σχεδιασμό της διοργάνωσης, είναι η αποφυγή της κατασκευής των λεγόμενων ‘λευκών ελεφάντων’, των μεγάλων εκείνων εγκαταστάσεων με το τεράστιο κόστος συντήρησης και την περιορισμένη χρησιμότητά τους, μετά το τέλος της διοργάνωσης. Τέλος, βασική παράμετρο του σχεδιασμού πρέπει να αποτελεί και το θέμα της βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος, το οποίο έχει εξελιχθεί στις μέρες μας σε μείζον ζήτημα παγκοσμίως.

Η πόλη του Βόλου αποτελεί τμήμα της μακριάς λίστας των πόλεων εκείνων, που φιλοξένησαν ή πρόκειται να φιλοξενήσουν μια μεγάλη διοργάνωση. Οι Μεσογειακοί Αγώνες του 2013 αποτελούν μια σημαντική ευκαιρία στην προσπάθεια της πόλης να ικανοποιήσει την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάγκη αναμόρφωσης περιοχών της με εμφανή σημάδια παρακμής, να βελτιώσει την εικόνα

της και να ενισχύσει την αναπτυξιακή της δυναμική. Η ολυμπιακή κληρονομιά των Αγώνων του 2004 αποτελεί σημαντική παρακαταθήκη για την πόλη και της επιτρέπει να στραφεί με μεγαλύτερη άνεση προς το σχεδιασμό άλλων παρεμβάσεων, πέρα από τη φιλοξενία των αθλητών και των αθλημάτων. Η εμπειρία του σωστού σχεδιασμού υπάρχει, ώστε να επωφεληθεί η πόλη από τα πλεονεκτήματα που η διοργάνωση της προσφέρει και να αποφύγει τις δυσάρεστες αρνητικές επιπτώσεις της. Το ζητούμενο, τελικά, είναι η δόμηση του οράματος ανάπτυξης της πόλης, η ύπαρξη ολοκληρωμένου σχεδιασμού και η πολιτική βούληση για την εφαρμογή των ιδεών, παρά τις φαινομενικά αρνητικές βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις τους στους κατοίκους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ελληνική

Γρηγορίου, Α. (2006) 'Σχεδιασμός Ειδικών Γεγονότων: Η Αξιοποίηση της Διεθνούς Εμπειρίας των EXPOs στην Ελλάδα', μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

Καραγιαννάκης, Γ. (2007) 'Η Πολεοδομική Διάσταση της Διοργάνωσης Ειδικών Γεγονότων: Ο Θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης και το παράδειγμα της Πάτρας «Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2006»', διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

Καρβούνης, Α. (2000) 'Το Ολυμπιακό Χωριό της Αθήνας: Αξιολόγηση Σεναρίων Μεταολυμπιακής Χρήσης και Χωρικές Επιπτώσεις', διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

Μαντίδη, Α. (2003) 'Ολυμπιακοί Αγώνες 2004: οι κοινωνικοοικονομικές και χωρικές επιπτώσεις στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Βόλου', διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

Μεταξάς, Θ. και Αυγερινού, Β. (2004) 'Ανταγωνιστικότητα και Μάρκετινγκ της Πόλης: Η Περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων ως "Mega" Γεγονότα', *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, **10**(15), σελ. 375-406.

Μπέλλας, Κ. (2007) 'Μεγάλα Γεγονότα και Ζητήματα Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Διαχείρισης: η περίπτωση της Πάτρας ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2006', μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

Στεφανίδου, Γ. (2006) 'Μεταολυμπιακή Αξιοποίηση: Η Περίπτωση του Ελληνικού', διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

ΤΜΧΠΠΑ (2006) *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης ΠΣ Βόλου*, Βόλος: Δήμος Βόλου

Τσεγενίδη, Κ. (2002) 'Marketing Πόλεων και Ευρωπαϊκές Πόλεις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες: Η Περίπτωση της Πάτρας ως Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας του 2006', μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ

Τσιουμπής, Χ. (2005) 'Αξιολόγηση του σχεδιασμού και των έργων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων στην πόλη του Βόλου,

από την άποψη (α) της ύπαρξης συνολικής στρατηγικής, (β) των πραγματικών πολεοδομικών και άλλων επιπτώσεών τους, και (γ) των δυνατοτήτων μεταολυμπιακής αξιοποίησης', διπλωματική εργασία, Βόλος: ΤΜΧΙΠΠΑ

- Ξενόγλωσση

Aitchison, C. and Evans, T. (2003) 'The Cultural Industries and a Model of Sustainable Regeneration: Manufacturing "Pop" in the Rhondda Valleys of South Wales', *Managing Leisure*, **8**, pp.133-144

Andranovich, G., Burbank, M. and Heying, C. (2001) 'Olympic Cities: Lessons Learned from Mega-Event Politics', *Journal of Urban Affairs*, **23**(2), pp.113-131

Balibrea, M.P. (2001) 'Urbanism, Culture and the Post-Industrial City: Challenging the "Barcelona model"', *Journal of Spanish Cultural Studies*, **2**(2), pp.187-210

Beriatos, E. and Gospodini, A. (2004) "'Glocalising" Urban Landscapes: Athens and the 2004 Olympics', *Cities*, **21**(3), pp.187-202

Bramwell, B. (1997) 'Strategic Planning before and after a Mega-Event', *Tourism Management*, **18**(3), pp.167-176

Carrière, J.P. and Demazière, C. (2002) 'Urban Planning and Flagship Development Projects: Lessons from EXPO 98, Lisbon', *Planning Practice & Research*, **17**(1), pp.69-79

Fayos-Solá, E. (1998) 'The Impact of Mega Events', *Annals of Tourism Research*, **25**(1), pp.241-245

García, B. (2004) 'Urban Regeneration, Arts Programming and Major Events', *International Journal of Cultural Policy*, **10**(1), pp.103-118

García, B. (2005) 'Deconstructing the City of Culture: The Long-term Cultural Legacies of Glasgow 1990', *Urban Studies*, **42**(5-6), pp.841-868

Getz, D. (1997) *Event management and event tourism*, New York: Cognizant Communication Corporation

Gospodini, A. (2001a), 'Urban Design, Urban Space Morphology, Urban Tourism: An Emerging New Paradigm Concerning their Relationship', *European Planning Studies*, **9**(7), pp.925-934

- Gospodini, A. (2001b), 'Urban Waterfront Redevelopment in Greek Cities: A Framework for Redesigning Space', *Cities*, **18**(5), pp.285-296
- Gospodini, A. (2002), 'European Cities in Competition and the New "Uses" of Urban Design', *Journal of Urban Design*, **7**(1), pp.59-73
- Hiller, H. (1995) 'Conventions as Mega-Events: A New Model for Convention-Host City Relationships', *Tourism Management*, **16**(5), pp.375-379
- Kim, H.J., Gursoy, D. and Lee, S.B. (2006) 'The impact of the 2002 World Cup on South Korea: Comparisons of Pre- and Post-games', *Tourism Management*, **27**, pp.86-96
- Marshall, T. (2000) 'Urban Planning and Governance: Is there a Barcelona model?', *International Planning Studies*, **5**(3), pp.299-329
- Mooney, G. (2004) 'Cultural Policy as Urban Transformation? Critical Reflections on Glasgow, European City of Culture 1990', *Local Economy*, **19**(4), pp.327-340
- Roche, M. (1994) 'Mega-events and Urban Policy', *Annals of Tourism Research*, **21**, pp.1-19
- Voase, R. (1997) 'The Role of "Flagship" Cultural Projects in Urban Regeneration: A Case Study and Commentary', *Managing Leisure*, **2**, pp.230-241
- Άρθρα στο διαδίκτυο

IOC Olympic Studies Centre (2002) 'The Legacy of the Olympic Games: 1984-2002' [on line], conclusions and recommendations of the International Symposium on Legacy of the Olympic Games, 14-16 Nov. 2002, available from: http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_635.pdf [accessed: 14 May 2008].

Paparis, A (2007) 'Cultural Capitals of Europe: The Cultural Infrastructure, The Urban Interventions and the Spatial Identity of Four Cities – C.C.E. (Athens, Glasgow, Lisbon & Thessaloniki)' [on line], paper presented at the ECCM Symposium, 18-20 Oct. 2007, Athens, available from: http://productivityofculture.org/uploads/POC/speaker/anastasia_paparis_ENG.pdf [accessed: 1 June 2008].

Preuss, H. (2006) 'Lasting Effects of Major Sporting Events' [on line], available from: <http://www.idrottsforum.org> [accessed: 23 March 2008].

Sanetra-Szeliga, J. (2007) 'Culture and Economy – a possible dialogue about new policy measures' [on line], paper presented at the ECCM Symposium, 18-20 Oct. 2007, Athens, available from: <http://productivityofculture.org/symposium/a-z/joanna-sanetra-szeliga/> [accessed: 1 June 2008].

- Άρθρα σε εφημερίδες

Λαμπίρης, Γ. (2007) 'Μεσογειακοί: Ευκαιρία για Βόλο, Λάρισα που θα βαδίσουν στα χνάρια της Αθήνας', Τα Νέα, 30/10/2007

Τζούστας, Ι. (2007) 'Μεσογειακοί Αγώνες 2013: Ποιοι είναι οι κίνδυνοι που απειλούν το εγχείρημα του Βόλου και της Λάρισας - Χρυσόμαλλον δέρας ή δράκος για την περιοχή της Θεσσαλίας το εγχείρημα της γιγαντιαίας αλλά απαξιωμένης διοργάνωσης;', Το Βήμα, 04/11/2007, σελ. Α54

- Ιστοσελίδες

http://en.wikipedia.org/wiki/European_Capital_of_Culture [accessed 17/03/2008]

<http://en.wikipedia.org/wiki/Glasgow> [accessed: 17/03/2008]

http://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Games [accessed: 17/03/2008]

http://en.wikipedia.org/wiki/World's_Fair [accessed: 17/03/2008]

http://es.wikipedia.org/wiki/Barcelona_92 [accessed: 17/03/2008]

http://es.wikipedia.org/wiki/Villa_Ol%C3%Admpica_de_Barcelona [accessed: 17/03/2008]

<http://www.2013volos.gr> [accessed: 17/03/2008]

<http://www.glasgow.gov.uk/en/AboutGlasgow/History/Cultural+Renaissance.htm> [accessed: 17/03/2008]

<http://www.medgames.net> [accessed: 17/03/2008]

<http://www.pescara2009.it/index.php>, accessed 17/03/2008

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΧΑΡΤΗΣ ΒΟΛΟΥ

N

ΧΑΡΤΗΣ ΒΟΛΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Υπάρχουσες αθλητικές εγκαταστάσεις (προς χρήση κατά τους Μεσογειακούς Αγώνες)
 - Χώρος Μυθολογικού Πάρκου
 - Μεσογειακό Χωριό (ενδεικτική θέση)
 - Ολοκλήρωση Περιφερειακής Οδού
- Περιοχές Παρέμβασης
- Δυτικό τμήμα Λιμένα (ανάκτηση και αναμόρφωση)
 - Κεντρική Περιοχή
 - Συνοικία Παλαιών (μεταξύ Γρ. Λαμπράκη και Λιμένα)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 "ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ
 ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ:
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ
 ΑΓΩΝΩΝ 2013"

ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ I:
 "ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΟΛΕΩΝ"

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:
 ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ
 ΣΚΑΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΠΑΓΑΣΗΤΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

